

ΥΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΕ ΟΚΤΩ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

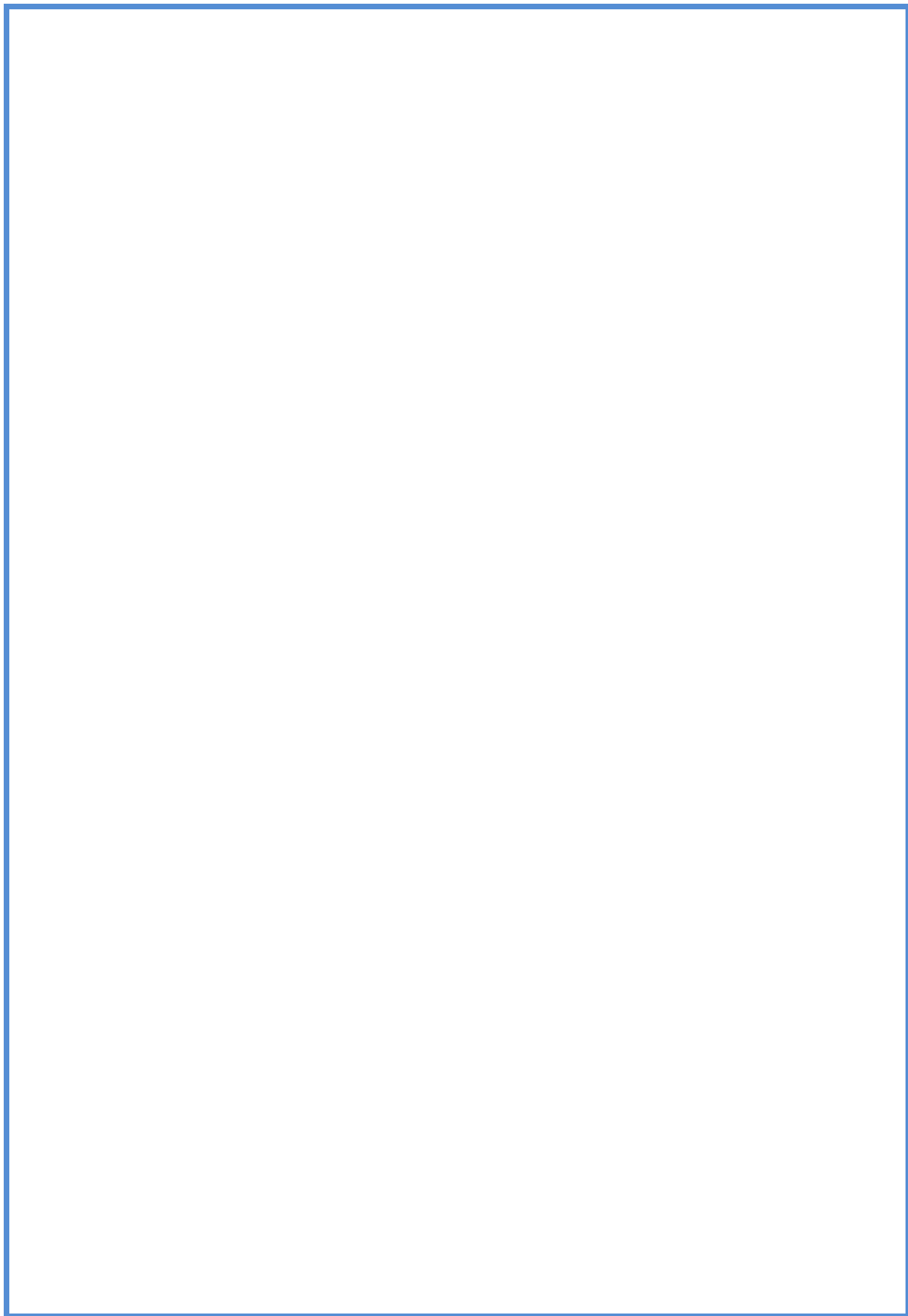
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ

Ισπανία - Γαλλία - Μεγάλη Βρετανία - Ελλάδα - Ουγγαρία - Ιταλία - Ρουμανία - Σουηδία

ΣΥΝΘΕΣΗ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2010

Έργο που συγχρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Θεμελιώδη Δικαιώματα και Ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αυτή η μελέτη πραγματοποιήθηκε υπό την καθοδήγηση του
Laurent DELBOS (οργάνωση France terre d'asile), συντονιστή του έργου,

και βασίζεται στις έρευνες που πραγματοποιήθηκαν από τους:

Marine CARLIER (οργάνωση France terre d'asile)

Maria de DONATO (CIR – Ιταλικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες)

Μίλτο ΠΑΥΛΟΥ (i-RED, Ινστιτούτο για τα Δικαιώματα, την Ισότητα και την Ετερότητα)

Με τη συνεργασία των

Ματίνας ΠΟΥΛΟΥ (i-RED),

Antonio GALLARDO και **Pilar MARTIN** (Ισπανική οργάνωση MPDL - Κίνημα για την Ειρήνη),

Nicoletta PALMIERI και **Eleonora BENASSI** (CIR – Ιταλικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες)

Η πλήρης έκθεση είναι διαθέσιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση

<http://www.france-terre-asile.org/childrenstudies>

Περιεχομενα

Εισαγωγή	2
I. Η προσέγγιση του φαινομένου	4
II. Η εφαρμογή των μεταναστευτικών πολιτικών στους ασυνόδευτους ανηλίκους	8
A. Η πρόσβαση στην επικράτεια	8
B. Το δικαίωμα παραμονής	10
Γ. Η απομάκρυνση/απέλαση από την επικράτεια	12
III. Το άσυλο και η διεθνής προστασία	18
A. Η νόμιμη εκπροσώπηση του αιτούντος ανηλίκου	20
B. Η διαχείριση της αίτησης	23
Γ. Η υποδοχή των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο	26
Δ. Η εφαρμογή του κανονισμού Δουβλίνο II	27
IV. Το σωματεμπόριο και η εκμετάλλευση	29
V. Η αναγνώριση της μειονότητας και η ανάγκη νόμιμης εκπροσώπησης	30
A. Ο προσδιορισμός της ηλικίας	30
B. Η εφαρμογή νόμιμης εκπροσώπησης	33
VI. Η φροντίδα και η ενσωμάτωση στην επικράτεια	34
A. Η κοινωνική προστασία	34
B. Η σχολική και η επαγγελματική εκπαίδευση	36
1. Η πρόσβαση στη σχολική εκπαίδευση	36
2. Η πρόσβαση στην επαγγελματική εκπαίδευση	38
Γ. Η πρόσβαση στην περίθαλψη	38
Συμπέρασμα	40
Παράρτημα 1 - Διεθνείς και κοινοτικοί κανόνες αναφοράς	43
Παράρτημα 2 - Γενική Βιβλιογραφία	45

Ευχαριστίες

Οι συγγραφείς της έκθεσης θέλουν να ευχαριστήσουν τα παρακάτω πρόσωπα και οργανισμούς:

Julia Andrasi (Menedek-Ουγγρική Ένωση Μεταναστών, HU), Judit Almasi και Zsofia Farkas (Οργάνωση Terre des Hommes - HU), Anki Carlsson (Ερυθρός Σταυρός Σουηδίας - SE), Alin Chindea (IOM Βουδαπέστης- HU), Judith Dennis (Βρετανικό Συμβούλιο Προσφύγων - UK), Robert Gagyi (Διεκκλησιαστική Αρωγή Ουγγαρίας-HU), Louise Drammeh (Royal Borough of Kingston upon Thames- UK), Johanna Fryksmark (Σουηδική Ένωση Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών - SE), Katalin Haraszti (Γραφείο Κοινοβουλευτικού Διαμεσολαβητή για τα πολιτικά δικαιώματα - HU), Julia Ivan (Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι - HU), Yana Koltsova (IOM Λονδίνου - UK), Céline Laperrière (οργάνωση France terre d'asile - FR), Mihaela Manole (Οργάνωση Save the Children Ρουμανίας - RO), Adrian Matthews (Γραφείο Διαμεσολαβητή για τα Παιδιά - UK), Nadina Morarescu (Εθνικό Συμβούλιο Προσφύγων Ρουμανίας - RO), Caroline Morvan (οργάνωση France terre d'asile - FR), Hans Nidsjö (Συμβούλιο Μετανάστευσης Σουηδίας - SE), IOM Ιταλίας, Edoardo Recchi (Εθνική Επιτροπή για το Δικαίωμα ασύλου – IT), Οργάνωση Save the Children Ιταλίας, Jessica Storm (Οργάνωση Save the Children Σουηδίας - SE), Arpad Szép (Γραφείο Μετανάστευσης και Εθνικότητας - HU), Unicef Σουηδίας (SE), Matthieu TARDIS (οργάνωση France terre d'asile - FR), Piotr Walczak (Συμβούλιο της Ευρώπης), Anna Wessel (Συμβούλιο Μετανάστευσης Σουηδίας - SE).

Κυριότερες συντομεύσεις

CESEDA	Κώδικας εισόδου και παραμονής αλλοδαπών και δικαιώματος ασύλου (Γαλλία)
CNDA	Εθνικό δικαστήριο του δικαίου του ασύλου (Γαλλία)
DPCM	Διάταγμα του Προέδρου του Συμβουλίου των Υπουργών (Ιταλία)
EMN	Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης
HHC	Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι (Ουγγαρία)
MIE	Αλλοδαπός ασυνόδευτος ανήλικος
OFII	Γαλλικό Γραφείο μετανάστευσης και ένταξης αλλοδαπών (Γαλλία)
OFPRA	Γαλλικό Γραφείο προστασίας προσφύγων και απατρίδων (Γαλλία)
OIM	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ONG	Μη κυβερνητική οργάνωση
PS	Επικουρική προστασία
RDC	Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό
SCEP	Πρόγραμμα Separated Children in Europe
SPRAR	Σύστημα Προστασίας για τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες (Ιταλία)
SR	Καθεστώς του πρόσφυγα
UE	Ευρωπαϊκή Ένωση
UKBA	Βρετανική Υπηρεσία Συνόρων (Μεγάλη Βρετανία)
UNHCR	Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες

Πλαίσιο

Εδώ και πολλά χρόνια, όλα τα ευρωπαϊκά κράτη αντιμετωπίζουν την είσοδο στην επικράτειά τους μεταναστών με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: των ασυνόδευτων ανηλίκων. Παρόλο που η ονομασία τους διαφέρει από κράτος σε κράτος¹, αυτός ο όρος θα χρησιμοποιηθεί σε ολόκληρη τη μελέτη για να δηλώσει τα παιδιά κάτω των 18 ετών, που προέρχονται από τρίτη χώρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και που δεν συνοδεύονται από νόμιμο εκπρόσωπο.

Το μεταναστευτικό φαινόμενο αναγνωρίστηκε από τη δεκαετία του 1970 σε πολλά κράτη μέλη και αυξήθηκε τη δεκαετία του 1990 για να γνωρίσει τελικά ιδιαίτερη εξάπλωση τα τελευταία χρόνια. Παιδιά που προέρχονται από τις χώρες της υποσαχάριας Αφρικής, από το Μαγκρέμπ, τη Μέση Ανατολή ή ακόμη και την Ασία φτάνουν έτσι κάθε χρόνο στην Ευρώπη σε αναζήτηση προστασίας, καλύτερης ζωής ή συνένωσης με κάποιο μέλος της οικογένειάς τους.

Αν και η προβληματική αυτή αφορά σήμερα το σύνολο των 27 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η υποδοχή και η φροντίδα που λαμβάνουν αυτοί οι νέοι είναι πολύ διαφορετική από το ένα κράτος στο άλλο. Αυτή η μεγάλη διαφοροποίηση μεταξύ των νομοθεσιών και των εθνικών πρακτικών εξηγείται από την απουσία ειδικής μέριμνας για το πρόβλημα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πολλοί διεθνείς ή ευρωπαϊκοί κανόνες για το θέμα αυτό εφαρμόζονται στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης², ωστόσο αυτό το νομοθετικό πλαίσιο δεν βοήθησε ουσιαστικά να μειωθούν οι διαφορές στο επίπεδο της μεταχείρισης που παρέχουν τα κράτη μέλη.

Με επίγνωση της ανάγκης για δράση σε υπερεθνικό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε στις 5 Μαΐου 2010 ένα Σχέδιο δράσης για τους ασυνόδευτους ανηλίκους³. Αυτή η δημοσίευση που ανακοινώθηκε στο Συμβούλιο⁴ και στο Κοινοβούλιο παρουσιάζει τις βασικές κατευθυντήριες γραμμές για τη μελλοντική επεξεργασία μίας κοινοτικής πολιτικής σε αυτό τον τομέα, με στόχο την «αυξημένη προστασία»⁵. Σε αυτό το ειδικό πλαίσιο εγγράφεται αυτή η έκθεση.

Μέσα από την ανάλυση των νομοθεσιών και των πρακτικών των οκτώ κρατών μελών (Ισπανία, Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιταλία, Ρουμανία, Σουηδία), ο στόχος μας είναι να εντοπίσουμε τις βέλτιστες

¹ Βλέπε *infra* Μέρος Ι

² Βλέπε Παράρτημα 1, σελ. 42.

³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σχέδιο Δράσης για τους ασυνόδευτους ανηλίκους (2010-2014), SEC (2010)534. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0213:FIN:FR:PDF> (προσπελάστηκε στις 15.07.2010).

⁴ Το Συμβούλιο ανακοίνωσε τα συμπεράσματά του για το σχέδιο δράσης, στις 3 Ιουνίου 2010. http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/fr/jha/114888.pdf (προσπελάστηκε στις 15.07.2010)

⁵ «Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητά αυξημένη προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων που εισέρχονται στην Ε.Ε.», δελτίο τύπου, 6 Μαΐου 2010.

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/534&format=HTML&aged=0&language=FR&guiLanguage=en> (προσπελάστηκε στις 15.07.2010)

πρακτικές και τις ανάγκες για κανονιστική παρέμβαση σε ευρωπαϊκή κλίμακα, ώστε να βελτιωθεί η υποδοχή και η φροντίδα των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Λόγω του αντικειμένου και της μεθοδολογίας της, αυτό το έργο είναι συμπληρωματικό προς άλλες πρόσφατα δημοσιευθείσες συγκριτικές μελέτες στο θέμα αυτό⁶.

Μεθοδολογία

Αυτό το έργο, που συγχρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Θεμελιώδη δικαιώματα και Ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συντονίστηκε από την οργάνωση «France terre d'asile» (Γαλλία)⁷ και πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με δύο μη κυβερνητικούς οργανισμούς: το «Ινστιτούτο για τα Δικαιώματα την Ισότητα και την Ετερότητα» (Ελλάδα)⁸ και το «Ιταλικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες» (Ιταλία)⁹.

Μετά τις πρώτες συναντήσεις σχετικά με τους ασυνόδευτους αλλοδαπούς ανηλίκους που πραγματοποιήθηκαν στην πόλη Λιλ της Γαλλίας τον Δεκέμβριο του 2009¹⁰, καταρτίστηκε από κοινού ένα ερωτηματολόγιο. Στη συνέχεια, οι υπεύθυνοι για τη μελέτη από τις τρεις οργανώσεις πραγματοποίησαν έρευνες από τον Ιανουάριο μέχρι και τον Ιούλιο του 2010 για να απαντήσουν στο σύνολο των ερωτήσεων που περιείχε το ερωτηματολόγιο, για κάθε μία από τις οκτώ χώρες στόχους. Αυτές οι έρευνες τροφοδοτήθηκαν με έγγραφα που αναφέρονταν στην κατάσταση των εγκαταλελειμμένων ανηλίκων αλλοδαπών στα κράτη που μελετήθηκαν, με εθνικούς νομικούς κανόνες που διέπουν αυτό το φαινόμενο και με την πρακτική εμπειρία που μετέφεραν οι επαγγελματίες του κλάδου και οι θεσμοί που ασχολούνται με αυτόν τον τομέα.

Η ανεπάρκεια γραπτών πηγών σε ορισμένα κράτη, κυρίως στη Ρουμανία, διαφαίνεται σε αυτή την έκθεση, όπου το επίπεδο ανάλυσης ποικίλει. Επιπλέον, η μελέτη της κατάστασης των εγκαταλελειμμένων αλλοδαπών ανηλίκων στα υπερπόντια κράτη και επικράτειες¹¹ δεν ήταν δυνατόν να καταγραφεί μέσα στα πλαίσια αυτού του έργου εξαιτίας της σύγχυσης που θα μπορούσε να προκαλέσει από συγκριτικής απόψεως.

Βασισμένη στις περίπου 250 σελίδες απαντήσεων των εθνικών ερωτηματολογίων, αυτή η μελέτη σκοπεύει να αναλύσει τα αποτελέσματα και να διατυπώσει συστάσεις γύρω από τα βασικά ζητήματα που διακυβεύονται σε αυτόν τον τομέα. Η παρούσα σύνθεση παρουσιάζει τις βασικές γραμμές μιας πλήρους έκθεσης 160 σελίδων που διατίθεται στην ιστοσελίδα της οργάνωσης «France terre d'asile»¹², την οποία μπορεί κανείς να συμβουλευτεί για περισσότερες λεπτομέρειες. Αυτές οι έρευνες θα αποτελέσουν, ελπίζουμε, μία σωστή πηγή για το σύνολο των εμπλεκόμενων και ειδικότερα για τους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με στόχο μια εναρμονισμένη προστασία που να βασίζεται στον σεβασμό των δικαιωμάτων του παιδιού.

⁶ Βλέπε για παράδειγμα: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ, *Policies on reception, return and integration arrangement for, and numbers of, unaccompanied children*, Μάιος 2010, σελ. 163. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, *Separated asylum-seeking children in European Union Member States*, Απρίλιος 2010, σελ. 52, Δίκτυο Οργανισμών για τη Διεθνή Ανάπτυξη, Σκωτία (NIDOS), *Towards a European Network of Guardianship institutions*, Φεβρουάριος 2010, σελ. 80

⁷ <http://www.france-terre-asile.org>

⁸ <http://www.i-red.eu/>

⁹ <http://www.cir-onlus.org/>

¹⁰ FRANCE TERRE D'ASILE, ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΤΟΥ PAS-DE-CALAIS, ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΒΟΡΡΑ (CONSEIL GENERAL DU NORD), *Εγκαταλελειμμένοι αλλοδαποί ανήλικοι: παιδιά που ζητούν προστασία- πρώτη ευρωπαϊκή συνάντηση, Πέμπτη 17 Δεκεμβρίου 2009 - Σύνοψη των συζητήσεων*, Μάρτιος 2010, σελ. 50.

¹¹ Για τον ορισμό των υπερπόντιων χωρών και εδαφών, βλέπε:

http://europa.eu/legislation_summaries/development/overseas_countries_territories/index_fr.htm

¹² <http://www.france-terre-asile.org/childrenstudies>

Για να μελετήσουμε και να απαντήσουμε καλύτερα στα διαφορετικά ζητήματα που προκύπτουν από το φαινόμενο των ασυνόδευτων ανηλίκων, είναι αναγκαίο να γνωρίζουμε τις διαστάσεις του και τον ορισμό του. Η μελέτη στις οκτώ χώρες υποδεικνύει ότι ο ορισμός ποικίλει από το ένα κράτος στο άλλο, ενώ τα στατιστικά στοιχεία παραμένουν σε πολύ μεγάλο βαθμό αβέβαια.

Σε ό,τι αφορά στον ορισμό, πολλοί κανόνες του κοινοτικού δικαίου ορίζουν την έννοια του «ασυνόδευτου ανηλίκου»¹³. Σύμφωνα με τα κείμενα αυτά, ο ασυνόδευτος ανήλικος ορίζεται από αρκετά χαρακτηριστικά: Πρόσωπο κάτω των 18 ετών, που προέρχεται από χώρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ή άπατρις), που εισήλθε στην επικράτεια των Κρατών μελών χωρίς να συνοδεύεται από τον κατά τον νόμο ή το έθιμο υπεύθυνο για την επιμέλεια του ενήλικου, είτε εγκαταλείφθηκε μόνος στην επικράτεια κράτους μέλους, χωρίς την προστασία ενήλικα. Μόνο τρία από τα κράτη που εξετάστηκαν (Ελλάδα, Ουγγαρία, Ρουμανία) έχουν ενσωματώσει αυτόν τον ορισμό στο εθνικό τους δίκαιο. Ορισμένα δεν αναγνωρίζουν παρά μόνο τους αιτούντες άσυλο στον ορισμό τους (Μεγάλη Βρετανία) ή αντιθέτως τους αποκλείουν εντελώς (Ιταλία). Άλλα, τέλος, υιοθετούν ένα δικό τους ορισμό (Σουηδία) ή δεν προτείνουν κανέναν ορισμό στις εθνικές τους νομοθεσίες (Γαλλία, Ισπανία).

¹³ Βλέπε για παράδειγμα: Απόφαση του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 1997 που αφορά του ασυνόδευτους ανηλίκους οι οποίοι προέρχονται από τρίτες χώρες, Οδηγία 2001/55/CE του Συμβουλίου της 20ης Ιουλίου 2001 που αφορά τις ελάχιστες απαιτήσεις παροχής προσωρινής προστασίας (...) Άρθ. 2f, Οδηγία 2003/9/CE του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003 που αφορά τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο μέσα στα κράτη μέλη. Άρθρ.2h, Κανονισμός (ΕΕ) η° 343/2003 του Συμβουλίου της 18ης Φεβρουαρίου 2003 που θεσπίζει τα κριτήρια και τους μηχανισμούς του καθορισμού του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση του αιτήματος ασύλου (...), Άρθ. 2h. Οδηγία 2004/83/CE του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 που αφορά τις ελάχιστες απαιτήσεις σχετικά με τις συνθήκες (...) άρθρ.2i

Πίνακας 1 – Επισκόπηση των ορισμών των ασυνόδευτων ανηλίκων

	Ονομασία	Ορισμός στο εθνικό δίκαιο	Πηγή
Ισπανία	Ασυνόδευτος αλλοδαπός ανήλικος	Όχι	
Γαλλία	Ασυνόδευτος αλλοδαπός ανήλικος	Όχι	
Ελλάδα	Ασυνόδευτος ανήλικος	<i>Ο υπήκοος τρίτης χώρας ή άπατρις που δεν έχει συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του και ο οποίος είτε εισέρχεται στην ελληνική επικράτεια χωρίς να συνοδεύεται από τον κατά τον νόμο ή το έθιμο υπεύθυνο για την επιμέλειά του ενήλικο (...) είτε βρέθηκε χωρίς συνοδεία μετά την είσοδό του στη χώρα.</i>	Νόμος 3386/2005, άρθ. 1
Ουγγαρία	Ασυνόδευτος ανήλικος	<i>Ο υπήκοος τρίτης χώρας,, κάτω των 18 ετών, που εισέρχεται στην επικράτεια της Ουγγρικής Δημοκρατίας, χωρίς να συνοδεύεται από ενήλικο υπεύθυνο για αυτόν από τον νόμο ή από το έθιμο, και για όσο διάστημα δεν προστατεύεται από ενήλικα, ή ανήλικος που έχει εγκαταλειφθεί χωρίς συνοδεία μετά την είσοδό του στην επικράτεια της Ουγγρικής δημοκρατίας.</i>	Νόμος II του 2007 για την είσοδο και την παραμονή υπηκόων που προέρχονται από τρίτες χώρες, §2e Νόμος LXXX του 2007 σχετικά με το άσυλο, §2f
Ιταλία	Εγκαταλελειμμένος αλλοδαπός ανήλικος	<i>Με τον όρο εγκαταλελειμμένος αλλοδαπός ανήλικος που βρίσκεται στην επικράτεια (...) εννοούμε κάθε ανήλικο που δεν έχει την ιταλική υπηκοότητα ή την υπηκοότητα άλλων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος δεν έχει υποβάλει αίτηση ασύλου και βρίσκεται, για οποιονδήποτε λόγο, στην επικράτεια χωρίς υποστήριξη και χωρίς συγγενικό νόμιμο εκπρόσωπο ή χωρίς άλλους ενήλικους που να είναι υπεύθυνοι για αυτόν σύμφωνα με τους νόμους που ισχύουν στην ιταλική νομικό σύστημα.</i>	Κανονισμός που αφορά τις αρμοδιότητες της Επιτροπής για τους αλλοδαπούς ανηλίκους, D.P.C.M. 9.12.1999, n. 535
Ρουμανία	Ασυνόδευτος ανήλικος	<i>Ανήλικος, αλλοδαπός ή άπατρις,, που φτάνει στη Ρουμανία χωρίς να συνοδεύεται από γονέα ή νόμιμο εκπρόσωπο, ή που δεν τελεί υπό την προστασία κανενός άλλου προσώπου κατά τον νόμο ή το έθιμο, ή ανήλικος που έμεινε ασυνόδευτος μετά την είσοδό του στη ρουμανική επικράτεια.</i>	Νόμος n° 122/2006 σχετικά με το άσυλο στη Ρουμανία, άρθ. 2.κ
Μεγάλη Βρετανία	Ασυνόδευτος Ανήλικος αιτών άσυλο	<i>Παιδί κάτω των 18 ετών που αιτείται άσυλο στο όνομά του και που έχει αποχωριστεί και από τους δύο γονείς του, χωρίς να έχει δοθεί η επιμέλειά του σε άλλο ενήλικο υπεύθυνο γι αυτόν κατά τον νόμο.</i>	Βρετανική Υπηρεσία Συνόρων (UKBA), Οδηγός διαδικασίας ασύλου για ειδικές περιπτώσεις, υποβολή αίτησης από παιδί, §4-2
Σουηδία	Ασυνόδευτος ανήλικος	<i>Παιδί που στερείται εκπροσώπου που να ασκεί τη γονική μέριμνα στη Σουηδία.</i>	Νόμος 2005-716 για τους αλλοδαπούς, κεφάλαιο 10 §3, κεφάλαιο 18 §3 Νόμος 2005:429 για τους προσωρινούς εκπροσώπους των ασυνόδευτων ανηλίκων

Οι διαφοροποιήσεις στους ορισμούς αποτελούν εμπόδιο σε κάθε προσπάθεια εναρμόνισης σχετικά με το φαινόμενο αυτό. Η εφαρμογή μίας κοινής, ενιαίας πολιτικής συνεπάγεται στην πραγματικότητα την προηγούμενη συμφωνία πάνω στην έκταση του προς εξέταση αντικειμένου και πάνω στους όρους που θα χρησιμοποιούνται.

Σύσταση αρ. 1 - ΟΡΙΣΜΟΣ

- Εναρμόνιση του ορισμού των ασυνόδευτων ανηλίκων σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση τον ορισμό που περιέχεται στους υπάρχοντες κοινοτικούς κανόνες.

Το πρόβλημα των ασυνόδευτων ανηλίκων χαρακτηρίζεται επίσης από την απουσία ακριβών στατιστικών στοιχείων.

Πίνακας 2 – Στατιστικά στοιχεία για τους ασυνόδευτους ανηλίκους

	Εκτίμηση του συνολικού αριθμού των ασυνόδευτων ανηλίκων που υπάρχουν (P) ή έχουν εισέλθει (E) στην επικράτεια				Πηγή της εκτίμησης	Παρατηρήσεις
	2006	2007	2008	2009		
Spagna	3064 (P) στις 31/12	4467 (P) στις 31/12	5158 (P) στις 31/12		→ EMN Σύνοψη έκθεσης ¹⁴ για τους ασυνόδευτους Ανηλίκους	Περιορισμένα δεδομένα που δεν περιλαμβάνουν τους ασυνόδευτους ανηλίκους που βρίσκονται στη Λα Ριόχα και στη Μαδρίτη.
		6475 (E)			→ Γενικό Συμβούλιο του δικηγορικού συλλόγου της Ισπανίας ¹⁵	- Τα δεδομένα ορισμένων ετών και για κάποιες αυτόνομες περιοχές δεν είναι διαθέσιμα. - Τα κριτήρια καταγραφής των ανηλίκων στις στατιστικές λίστες δεν είναι τα ίδια σε όλες τις αυτόνομες περιοχές.
Francia			1092 (E)		→ Αστυνομία συνόρων	Πρόκειται για τον αριθμό των ανηλίκων που συνελήφθησαν μόνο στο αεροδρόμιο Ρουασύ (Roissy), δηλαδή ένα μη αντιπροσωπευτικό δείγμα των ανηλίκων που φτάνουν στην επικράτεια κάθε χρόνο.
			6000 (P)	6000 (P)	→ Εκτίμηση των διαμερισμάτων και των ΜΚΟ	Η απουσία συγκεντρωτικών στατιστικών σε εθνικό επίπεδο καθιστά αδύνατη κάθε συγκεκριμένη εκτίμηση. Εδώ και πολλά χρόνια, η εκτίμηση που γίνεται γενικά δεκτή είναι ότι υπάρχουν περίπου 4000 έως 8000 ασυνόδευτοι ανήλικοι στη Γαλλία.
Grecia			2648 (E)		→ Ελληνικές Λιμενικές αρχές ¹⁶	Η απουσία συγκεντρωτικών στατιστικών σε εθνικό επίπεδο καθιστά αδύνατη κάθε συγκεκριμένη εκτίμηση.
			6000 (E)		→ UNHCR ¹⁷	
Ungheria		159 (E)	271 (E)		→ EMN Σύνοψη έκθεσης για τους ασυνόδευτους ανηλίκους / Πρόγραμμα SCEP Newsletter ¹⁸	Πρόκειται για τον αριθμό των ασυνόδευτων ανηλίκων που αιτούνται άσυλο μέσα σε ένα έτος.
Italia			7797 (E) al 31/12/2008	7042 (E) al 30/06/2009	→ Ιταλική Επιτροπή για τους αλλοδαπούς ανηλίκους	Αυτές οι στατιστικές δεν λαμβάνουν υπόψη τους ανηλίκους που αιτούνται άσυλο ή τα θύματα σωματεμπορίας, που δεν καταγράφηκαν από την Ιταλική Επιτροπή για τους Αλλοδαπούς Ανηλίκους.
				4791 (E) al 31/05/2010		
Romania				50 (P)	→ Ρουμανικό Γραφείο για τη Μετανάστευση	
Gran Bretagna			5500 (E)	4200 (E)	→ Υπουργείο Εσωτερικών ¹⁹	Αυτές οι στατιστικές αφορούν το Ηνωμένο Βασίλειο (Μεγάλη Βρετανία και Βόρεια Ιρλανδία).
Svezia			1510 (E)	2250 (E)	→ Eurostat ²⁰ → UNHCR ²¹	Πρόκειται για τον αριθμό των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο κάθε χρόνο.

¹⁴ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ, *op. cit.*, σημείωση 6.

<http://emn.sarenet.es/Downloads/download.do?sessionId=7E751C48A6C5DDB03F386117613319E4?fileID=1020> (προσπελάστηκε στις 15.07.2010)

¹⁵ ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΙΣΠΑΝΙΚΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ (CGAE), «Ni ilegales ni invisibles. Realidad jurídica y social de los Menores Extranjeros en España» [«Ούτε παράνομοι ούτε αόρατοι. Νομική και κοινωνική πραγματικότητα των αλλοδαπών ανηλίκων στην Ισπανία»], 2009, σελ. 27.

http://www.unicef.es/contenidos/1002/informe_infantancia_inmigrante_UNICEF_CGAE_2009.pdf (προσπελάστηκε στις 17.10.2010).

¹⁶ Αναφέρεται στο «UNHCR alarmed by detention of unaccompanied children in Lesbos, Greece», 28 Αυγούστου 2009

<http://www.unhcr.org/print/4a97cb719.html> (προσπελάστηκε στις 20.07.2010).

¹⁷ UNHCR, *Observations on Greece as a country of asylum*, Δεκέμβριος 2009, σελ. 12.

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b4b3fc82.html> (προσπελάστηκε στις 20.10.2010).

¹⁸ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ, *Policies on reception, return and integration, arrangements for, and number of unaccompanied minors in Hungary*, 2009, σελ. 14, και ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ SEPARATED CHILDREN IN EUROPE, *Newsletter n°33*, Απρίλιος 2010.

¹⁹ Αναφέρεται στην ιστοσελίδα του Children's Legal Centre (Νομικού Κέντρου για τα Παιδιά) για το 2008, και 2009 στο «Where do the children seeking asylum to the UK come from?» *The Guardian*, 8 Ιουνίου 2010, <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2010/jun/08/child-asylum-seekers-data-uk> (προσπελάστηκε στις 20.07.2010).

²⁰ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>

²¹ UNHCR, *Baltic and Nordic Headlines, A summary of asylum and refugee-related stories in regional media*, Φεβρουάριος 2010.

Το πρόβλημα της απουσίας αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων γίνεται αισθητό και όταν χρειάζεται να εκτιμηθεί το προφίλ των ασυνόδευτων ανηλίκων στα διάφορα κράτη. Η εμπειρία πεδίου των μη κυβερνητικών οργανώσεων και τα λίγα διαθέσιμα στοιχεία από τις τοπικές ή εθνικές αρχές επιτρέπουν παρόλα αυτά να αναδειχθούν κάποιες τάσεις που αφορούν το προφίλ των ασυνόδευτων ανηλίκων που βρίσκονται στις οκτώ χώρες της παρούσας μελέτης.

Μία πολύ μεγάλη πλειοψηφία (μεταξύ 80 και 95 %) των νέων που εντοπίστηκαν σε αυτές τις χώρες είναι γένους αρσενικού και ηλικίας από 15 έως 17 ετών. Αν και αποτελούν τη μειοψηφία, εντοπίστηκαν και νέοι κάτω των 15 ετών και κορίτσια. Αντίθετα με την ηλικία και το φύλο, οι εθνικότητες των ασυνόδευτων ανηλίκων ποικίλουν αισθητά ανάλογα με τη χώρα. Ακολουθώντας το παράδειγμα των ενηλίκων, το Αφγανιστάν ως χώρα προέλευσης αντιπροσωπεύεται έντονα σε πολλές χώρες. Νέοι Μαροκινοί έχουν επίσης καταγραφεί σε πολλές χώρες, κυρίως στην Ισπανία αλλά και στη Γαλλία και την Ιταλία. Τέλος, η γεωγραφική εγγύτητα εξηγεί το γεγονός ότι πολλοί από τους ανηλίκους στην Ιταλία και την Ουγγαρία προέρχονται από την ανατολική Ευρώπη.

Σύσταση αρ. 2 – ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

- ▶ Εφαρμογή συντονισμένης μεθόδου συλλογής πληροφοριών, με την καθιέρωση ενός ενιαίου εργαλείου συλλογής των στατιστικών στοιχείων που θα μπορεί να χρησιμοποιείται σε κάθε χώρα, επιτρέποντας ορθές συγκρίσεις σε ευρωπαϊκή κλίμακα.
- ▶ Συμπερίληψη και διάκριση σε αυτό το εργαλείο στατιστικής όλων των κατηγοριών των ασυνόδευτων ανηλίκων, είτε πρόκειται για αυτούς που ζητούν άσυλο, είτε για θύματα σωματεμπορίας, ή ακόμη για παιδιά τα οποία έχουν αναλάβει οι υπηρεσίες περίθαλψης και προστασίας. Αυτό το εργαλείο πρέπει να περιλαμβάνει κατ' ελάχιστο στοιχεία που αφορούν στην ηλικία, την εθνικότητα, τη γλώσσα και το γένος του ανηλίκου.
- ▶ Οριστική διασφάλιση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων κατά τη χρήση αυτού του στατιστικού εργαλείου, σύμφωνα με τους ισχύοντες ευρωπαϊκούς κανόνες και με τη συνεργασία των οργανισμών και των θεσμών που είναι αρμόδιοι για αυτόν τον τομέα.

Συνολικά, φαίνεται πολύ δύσκολο να προσδιοριστεί το φαινόμενο των ασυνόδευτων ανηλίκων σήμερα, ακόμα και στο εσωτερικό της καθεμίας από τις χώρες και κατά μείζονα λόγο στην κλίμακα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μπροστά σε αυτή τη διάσπαση των πηγών και των εκπροσώπων, η θέσπιση θεσμών αναφοράς για αυτόν τον τομέα σε κάθε χώρα και η εξασφάλιση συντονισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο φαίνονται απαραίτητες.

Σύσταση αρ. 3 – ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

- ▶ Ανάθεση του συντονισμού και της παρακολούθησης του προβλήματος των ασυνόδευτων ανηλίκων κάθε Κράτους σε μία εθνική ανεξάρτητη αρχή, αρμόδια για τη συλλογή των δεδομένων, η οποία θα αποτελεί μία αξιόπιστη πηγή για το σύνολο των θεμάτων που αφορούν στην κατάσταση των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Σύσταση αρ. 4 – ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

- ▶ Ορισμός ενός μοναδικού εκπροσώπου σε ευρωπαϊκή κλίμακα, που θα εξασφαλίζει τον συντονισμό και την παρακολούθηση του προβλήματος των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

II. L'applicazione delle politiche migratorie ai minori non accompagnati

Όπως υπενθύμισε η ευρωπαϊκή Επιτροπή στο σχέδιο δράσης της για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, «είναι πρωταρχικής σημασίας να επαγρυπνούμε ώστε (...), ανεξάρτητα από το καθεστώς τους ως πρόσφυγες, της υπηκοότητάς τους και των προγόνων τους, όλα τα παιδιά να αντιμετωπίζονται, πάνω από όλα, ως παιδιά»²².

Το καθεστώς του αλλοδαπού έχει παρόλα αυτά πρωτεύοντα ρόλο στους τομείς της πρόσβασης στην επικράτεια, του δικαιώματος παραμονής και της απομάκρυνσης/απέλασης, όπου οι μεταναστευτικές πολιτικές των κρατών μελών συχνά υπονομεύουν την αρχή της κατά προτεραιότητα εκτίμησης του μέγιστου συμφέροντος του παιδιού.

A. Η πρόσβαση στην επικράτεια

Το ζήτημα της πρόσβασης στην επικράτεια δεν αντιμετωπίζεται με την ίδια προσοχή σε όλα τα κράτη. Πρέπει παρόλα αυτά να σημειώσουμε ότι αυτές οι διαφοροποιήσεις στην προσέγγιση δεν σχετίζονται μόνο με τη γεωγραφική θέση αυτών των κρατών, τα οποία έχουν όλα αντιμετωπίσει μεταναστευτικά κύματα που προέρχονται από τρίτα κράτη εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στη Σουηδία, οι ανήλικοι γενικά εντοπίζονται μέσα στη χώρα. Σε περίπτωση που συλληφθούν στα σύνορα, δικαιούνται να εισέλθουν στην επικράτεια, έτσι ώστε να εφαρμοστούν οι διαδικασίες του κοινού δικαίου²³.

Στη Μεγάλη Βρετανία, από τη στιγμή που τα όργανα της Βρετανικής υπηρεσίας συνόρων εντοπίσουν έναν ασυνόδευτο ανήλικο που έχει εισέλθει παράνομα στο έδαφός της, διεξάγουν συνέντευξη, της οποίας οι σκοποί παραμένουν ασαφείς, κινούμενοι μεταξύ της προστασίας του παιδιού και της εξακρίβωσης των συνθηκών παράνομης εισόδου²⁴. Τα παιδιά δεν κρατούνται ούτε επαναπροωθούνται στα σύνορα, εάν όντως αποδειχθεί ότι πρόκειται για ανηλίκους²⁵.

Στην Ισπανία, η είσοδος στην επικράτεια απαγορεύεται για τους αλλοδαπούς, ενήλικους και παιδιά, οι οποίοι συλλαμβάνονται στα εναέρια, χερσαία (κυρίως στις αυτόνομες πόλεις Θέουτα και Μελίλια) και θαλάσσια σύνορα και δεν διαθέτουν τα έγγραφα που απαιτούνται για την είσοδό τους στη χώρα. Οι ισπανικές αρχές τούς προωθούν λοιπόν πίσω στις χώρες προέλευσής τους, εφαρμόζοντας τη νομική διάταξη που προβλέπεται για τους ενήλικες²⁶. Δεν κατέστη δυνατό να συλληχθεί κανένα συγκεκριμένο στοιχείο σχετικά με αυτές τις πρακτικές.

²² Σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, *op. cit.*, σημ. 3, σελ. 3.

²³ Σχετικά με την κοινωνική προστασία στην επικράτεια βλ. *infra* Μέρος VI.A.

²⁴ Κατά τις συζητήσεις με τα μέλη της ΜΚΟ Refugee and Migrant Justice, οι αρμόδιοι του UKBA έδωσαν αντιφατικές εκδοχές για τον στόχο αυτής της συνέντευξης: άλλοτε αφορούσε στον «αποτελεσματικό έλεγχο των συνόρων» και άλλοτε «στον προσδιορισμό των αναγκών προστασίας του παιδιού πριν από την παραπομπή του στις κοινωνικές υπηρεσίες». Αλληλογραφία που χρονολογείται τον Ιούλιο του 2009 και παρατίθεται στο έργο «REFUGEE AND MIGRANT JUSTICE, Safe at last? Children on the front line of UK border control» Μάρτιος 2010.

²⁵ Σχετικά με τον προσδιορισμό ηλικίας, βλέπε *infra* Μέρος V. A.

²⁶ Το άρθρο 60 του οργανικού νόμου σχετικά με το καθεστώς των αλλοδαπών ορίζει ότι οι αλλοδαποί των συνόρων στους οποίους δεν έχει επιτραπεί η είσοδος στη χώρα θα προωθούνται στη χώρα προέλευσής το συντομότερο δυνατόν. Αν ο επαναπατρισμός έχει καθυστερήσει πλέον των εβδομήντα δύο ωρών, η αρχή που θα αποφασίσει θα προσφύγει στον ανακριτή προκειμένου να αποφασίσει για τον χώρο κράτησης έως την προώθησή.

Στη Γαλλία, ο νόμος προβλέπει ότι οι αλλοδαποί που δεν γίνονται δεκτοί στην επικράτεια ή που βρίσκονται σε αναμονή άδειας εισόδου μπορούν να φιλοξενηθούν σε «ζώνη αναμονής», ένα μεταβατικό σημείο μεταξύ της διεθνούς ζώνης και της γαλλικής επικράτειας²⁷. Κάποιοι ασυνόδευτοι ανήλικοι επαναπροωθούνται αμέσως μετά την έξοδό τους από το αεροπλάνο, κατά τον έλεγχο στη γέφυρα επιβίβασης, κατ' εφαρμογή της αρχής της ευθύνης των μεταφορέων που ρυθμίζεται συγκεκριμένα από το κοινοτικό δίκαιο²⁸. Ένας ανήλικος μπορεί επίσης να επαναπροωθηθεί από τη ζώνη αναμονής στην περίπτωση που δεν γίνει δεκτός στην επικράτεια. Περίπου 30% των ασυνόδευτων ανηλίκων που φτάνουν στην επικράτεια μέσω της εναέριας οδού επαναπροωθούνται²⁹ χωρίς να υπάρχει πραγματική εγγύηση για τις συνθήκες υποδοχής τους στη χώρα στην οποία επιστρέφονται.

Κατά την αναμονή αυτής της επαναπροώθησης ή της άδειας εισόδου στην επικράτεια, οι ανήλικοι παραμένουν σε ένα χώρο όπου στερούνται την ελευθερία τους, μέσα στα κτίρια της ζώνης των αεροδρομίων, για ένα χρονικό διάστημα που μπορεί να διαρκέσει έως και 20 ημέρες³⁰, αλλά η μέση διάρκεια αποστέρησης της ελευθερίας των ανηλίκων κυμαίνεται μεταξύ 2 και 3 ημερών. Το γαλλικό δίκαιο προβλέπει τον καθορισμό ενός προσώπου, που ονομάζεται επιμελητής *ad hoc*, και είναι υπεύθυνος να εκπροσωπεί και να βοηθά τον ανήλικο σε όλες τις διαδικασίες σχετικά με την είσοδό του στην επικράτεια³¹. Αυτή η κατάσταση στη ζώνη αναμονής υπήρξε αντικείμενο κριτικής από την πλευρά της Επιτροπής των δικαιωμάτων του παιδιού³² και της Επιτροπής κατά των βασανιστηρίων των Ηνωμένων Εθνών³³.

Στην Ουγγαρία, ο έλεγχος του επαναπατρισμού μέσω της εξασφάλισης εγγυήσεων στη χώρα επαναπατρισμού υφίσταται στα πλαίσια της άφιξης στην επικράτεια, όπως και σε αυτά της απομάκρυνσης/απέλασης από αυτή³⁴. Οι ουκρανικές οργανώσεις που εμπλέκονται στο ζήτημα αναφέρθηκαν σε 20 ασυνόδευτους ανηλίκους που επαναπροωθήθηκαν από τις ουγγρικές αρχές προς την Ουκρανία το έτος 2009³⁵. Παραμένει παρόλα αυτά δύσκολο να καταλήξει κανείς σε γενικά συμπεράσματα, καθώς λίγα από τα περιστατικά αυτά προέρχονται από άμεση παρατήρηση.

Καθώς το ουγγρικό δίκαιο απαγορεύει την κράτηση ασυνόδευτων ανηλίκων κατά την παράνομη είσοδο ή παραμονή³⁶, κάθε ανήλικος αλλοδαπός που πρέπει να επαναπροωθηθεί αναλαμβάνεται προσωρινά από τις υπηρεσίες προστασίας των παιδιών της χώρας. Ένας προσωρινός νόμιμος εκπρόσωπος ορίζεται για κάθε ανήλικο, αλλά ο ρόλος του περιορίζεται σε μία τυπική επίβλεψη των διαδικασιών Τήνου, στην πράξη, δεν επιτρέπει την επαναδιαπραγμάτευση της απέλασης³⁷.

²⁷ Άρθ. L 221-1 του CESEDA.

²⁸ Σύμβαση εφαρμογής της Συνθήκης του Schengen της 14ης Ιουνίου 1985 ανάμεσα στις κυβερνήσεις των Χωρών της οικονομικής Ένωσης των χωρών Benelux, της ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Δημοκρατίας της Γαλλίας σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, επίσημη Εφημερίδα n° L 239 της 22/09/2000 σελ. 0019 – 0062, άρθ. 26.

²⁹ Το 2008, αυτό συνέβη σε 341 ανηλίκους, δηλαδή το 31,2 % των ανηλίκων που βρίσκονταν στη ζώνη αναμονής. Το πρώτο εξάμηνο του 2009, «επιβίβαστηκαν» 101 ανήλικοι, δηλαδή 28 %. Διυπουργική ομάδα εργασίας σχετικά με τους εγκαταλελειμμένους αλλοδαπούς ανηλίκους, *Projet de rapport, Diagnostic et comptes-rendus* (Έκθεση έργου, Διάγνωση και περιλήψεις), Οκτώβριος 2009, 189, σελ. 35.

³⁰ CESEDA, άρθ. L 222-2. Αυτό το διάστημα μπορεί κατ' εξαίρεση να φτάσει τις 30 ημέρες αν ο ανήλικος προβεί σε αίτηση ασύλου κατά τις τελευταίες ημέρες της τοποθέτησης.

³¹ *Ibid.*, άρθ. L 221-5.

³² ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, Εξέταση των αναφορών που παρουσιάστηκαν από τα Κράτη μέλη σε εφαρμογή του άρθρου 44 της Σύμβασης, τελικές παρατηρήσεις στη Γαλλία, 51η συνεδρίαση, 22 Ιουνίου 2009, CRC/C/FRA/CO/4, §86b.

³³ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΟΗΕ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ, Τελικές παρατηρήσεις στη Γαλλία, 44η συνεδρίαση, CAT/C/FRA/CO/4-6, 14 Μαΐου 2010, §25.

³⁴ Σχετικά με την απέλαση στην Ουγγαρία, βλ. *infra* Μέρος II. Γ.

³⁵ Επαφή με την Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, 03.05.2010.

³⁶ Νόμος II του 2007, *op.cit.*, §56-1.

³⁷ ΟΥΓΓΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΕΛΣΙΝΚΙ, *Asylum seekers' access to territory and to the asylum procedure in the Republic of Hungary, Report on the border monitoring program's first year in 2007*, 2008, σελ. 37.

Στην Ιταλία, ενώ η νομοθεσία απαγορεύει την απομάκρυνση/απέλαση του ανηλίκου διά της βίας³⁸, δεν υπάρχει καμία ανάλογη διάταξη που να αφορά την επαναπροώθηση. Όπως οι ενήλικοι, έτσι και τα παιδιά μπορούν θεωρητικά να επωφεληθούν από την αρχή της μη επαναπροώθησης εξαιτίας του κινδύνου δίωξης που θα προκαλούσε ο επαναπατρισμός τους, αλλά αυτή η αρχή δεν εφαρμόζεται πάντα, γιατί ο νέος δεν είναι πάντα σε θέση να υποστηρίξει τη βούλησή του να ζητήσει άσυλο και μπορεί να συναντήσει δυσκολίες για να του αναγνωριστεί η ανηλικότητά του.

Στη Ρουμανία, οι μόνες νομικές διατάξεις για την είσοδο στη χώρα των ασυνόδευτων ανηλίκων αφορούν στο άσυλο και είναι προστατευτικές. Στην πραγματικότητα, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι εξαιρούνται από την εφαρμογή της διαδικασίας ασύλου στα σύνορα και τους εξασφαλίζεται η άμεση πρόσβαση στην επικράτεια³⁹.

Στην Ελλάδα, η πρόσβαση στην επικράτεια δεν διέπεται από ειδικούς κανόνες, καθώς η απομάκρυνση/απέλαση των ανηλίκων εφαρμόζεται στα σύνορα κάτω από τις ίδιες συνθήκες με εκείνες που ισχύουν για την επικράτεια. Αυτή η κατάσταση θα αναπτυχθεί λοιπόν στο τμήμα της έκθεσης που αφορά την απομάκρυνση/απέλαση⁴⁰. Αξίζει, παρόλα αυτά, να αναφερθεί ότι ειδικές μη κυβερνητικές οργανώσεις αναφέρουν άμεσες απελάσεις, χωρίς διαδικασία και χωρίς καταγραφή, στην περιοχή του Έβρου, στα σύνορα με την Τουρκία⁴¹.

Σύσταση αρ. 5 – ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗ ΣΤΑ ΣΥΝΟΡΑ

- ▶ Απαγόρευση της επαναπροώθησης των ασυνόδευτων ανηλίκων κατά την είσοδό τους στην επικράτεια.

Σύσταση αρ. 6 - ΚΡΑΤΗΣΗ

- ▶ Απαγόρευση κράτησης ασυνόδευτων ανηλίκων λόγω της ιδιότητάς τους ως αλλοδαπών, και κατά την είσοδό τους στην επικράτεια.

Σύσταση αρ. 7 – ΝΟΜΙΜΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΣΤΑ ΣΥΝΟΡΑ

- ▶ Ορισμός χωρίς καθυστέρηση ενός νόμιμου εκπροσώπου που θα συνοδεύει τον ανήλικο από τη στιγμή της άφιξής του στην επικράτεια.

Σύσταση αρ. 8 – ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

- ▶ Δημιουργία συνοριακών αρχών που επιτρέπουν τη νομική και κοινωνική καθοδήγηση, την πολιτισμική διαμεσολάβηση και τη διερμηνεία για τους ασυνόδευτους ανηλίκους.
- ▶ Εξασφάλιση πρόσβασης χωρίς όρους στην κοινωνική προστασία του κοινού δικαίου για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, από τη στιγμή της άφιξής τους στα σύνορα, ώστε να εκτιμάται η κατάστασή τους και να λαμβάνεται απόφαση σύμφωνη με τα δικαιώματα του παιδιού.

³⁸ Το άρθρ. 19 του Τ.Υ 286/98 Σημείο 2 § α: «Η απέλαση των αλλοδαπών ανηλίκων ηλικίας 18 ετών απαγορεύεται εκτός εάν ο ανήλικος έχει την υποχρέωση να ακολουθήσει τον γονέα του ή τον ενήλικα ο οποίος τον έχει αναλάβει και οι οποίοι απελαύνονται, ή κατόπιν άδειας από το Δικαστήριο Ανηλίκων για λόγους δημοσίας τάξης ή κρατικής ασφάλειας»

³⁹ Νόμος n° 122/2006 σχετικά με το άσυλο, άρθρ. 84.

⁴⁰ Βλ. infra Μέρος II. C.

⁴¹ Thomas Hammarberg, Επίτροπος Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης, Έκθεση μετά την επίσκεψή του στην Ελλάδα από τις 8 μέχρι τις 10 Δεκεμβρίου 2008. Φεβρουάριος 2009, §16.

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1412853&Site=CommDH&BackColorInternet=FEC65B&BackColorIntranet=FEC65B&BackColorLogged=FFC679> (προσπελάστηκε στις 03.08.2010).

B. Το δικαίωμα παραμονής

Στο σύνολο των χωρών που μελετήθηκαν και σύμφωνα με τους διεθνείς και κοινοτικούς κανόνες που διέπουν το δικαίωμα ασύλου, όλοι οι ανήλικοι που έχουν διατυπώσει αίτημα ασύλου έχουν άδεια να παραμείνουν στην επικράτεια του Κράτους μέλους κατά τη διάρκεια της διεκπεραίωσης της αίτησής τους⁴². Για τους υπόλοιπους, κάποια κράτη αναγνωρίζουν συστηματικά δικαίωμα παραμονής στους ασυνόδευτους ανήλικους, ενώ η νομοθεσία άλλων χωρών μπορεί να καθιστά παράνομη την παραμονή αυτών των παιδιών, καθιστώντας τα υπόλογα σε ελέγχους. Η διοικητική κατάσταση των νέων από τη στιγμή που ενηλικιώνονται συνιστά επίσης ένα σημαντικό διακύβευμα, δεδομένου ότι η εκπαιδευτική παρακολούθηση κατά τη διάρκεια της ανηλικότητας δεν μπορεί να περιορίζεται σε μία βραχυχρόνια προοπτική⁴³.

Πίνακας 3 – Το δικαίωμα παραμονής των ασυνόδευτων ανηλίκων

	Δικαίωμα παραμονής	Δυνατότητα παράνομου χαρακτήρα της παραμονής
Ισπανία	Οι ανήλικοι μπορούν να ζητούν άδεια παραμονής, με αίτηση στην υπηρεσία που ασκεί την επιτροπεία, εννέα μήνες μετά την ανάληψη της προστασίας τους από τις αρμόδιες υπηρεσίες και εφόσον έχει αναγνωριστεί ότι ο επαναπατρισμός τους είναι αδύνατος.	ΟΧΙ. Η υπαγωγή τους στις υπηρεσίες προστασίας ανηλίκων καθιστά αυτόματα νόμιμη την παραμονή των ασυνόδευτων ανηλίκων.
Γαλλία	Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι είναι υποχρεωτικά νόμιμοι στη γαλλική επικράτεια και η υποχρέωση να διαθέτουν άδεια παραμονής δεν ισχύει για αυτούς.	ΟΧΙ.
Ελλάδα	Μόνο οι ελάχιστοι ανήλικοι που έχουν καταθέσει αίτηση για άσυλο ή που υποστηρίζονται από υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας παραμένουν νόμιμα στην επικράτεια.	ΝΑΙ. Η μεγάλη πλειονότητα των ασυνόδευτων ανηλίκων δεν έχει πρόσβαση ούτε στο αίτημα ασύλου ούτε σε κοινωνική προστασία και κατά συνέπεια βρίσκεται παράνομως στην ελληνική επικράτεια.
Ουγγαρία	Η αίτηση ασύλου των ανηλίκων μπορεί να καταλήξει στην απόκτηση της ιδιότητας του πρόσφυγα (δελτίο ταυτότητας διάρκειας 10 ετών) ή του προνομίου της επικουρικής προστασίας (επανεξέταση της κατάστασης κάθε πέντε χρόνια). Μία άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, διάρκειας ενός έτους, μπορεί επίσης να χορηγηθεί σε αυτούς που δεν μπορούν να υπαχθούν στο καθεστώς του πρόσφυγα ή της επικουρικής προστασίας, σε ορισμένες περιπτώσεις. Στους ανήλικους που δεν αιτούνται άσυλο μπορεί επίσης να χορηγηθεί αυτή η άδεια παραμονής.	ΝΑΙ. Ένας ανήλικος που δεν ζήτησε άσυλο ή που δεν έχει αποκτήσει ειδικό καθεστώς μετά την αίτηση μπορεί να βρίσκεται παράνομα στην επικράτεια.
Ιταλία	Σε κάθε ασυνόδευτο ανήλικο που εντοπίζεται από τις αρχές χορηγείται καταρχάς άδεια παραμονής λόγω ανηλικότητας και για όσο διάστημα χρειάζεται για τη διεξαγωγή ερευνών για τυχόν συγγενικούς δεσμούς. Εφόσον η Επιτροπή για τους αλλοδαπούς ανήλικους αποφασίσει ότι δεν θα προβεί σε επαναπατρισμό, χορηγείται στον ανήλικο άδεια παραμονής για εγκατάσταση. Τέλος, οι ανήλικοι που έχουν παραμείνει στη χώρα για τρία χρόνια και έχουν ενταχθεί σε πρόγραμμα ενσωμάτωσης μπορούν να αποκτήσουν άδεια ενσωμάτωσης.	ΟΧΙ. Όλοι οι ανήλικοι έχουν δικαίωμα παραμονής στην ιταλική επικράτεια. Μία εξαίρεση, που σπανίζει στην πράξη, εφαρμόζεται ωστόσο σε περίπτωση απειλής για τη δημόσια τάξη ή την ασφάλεια του Κράτους.
Ρουμανία	Στους ανήλικους μπορεί να αναγνωριστεί δικαίωμα παραμονής μετά από αίτησή τους για προστασία στα πλαίσια του ασύλου.	ΟΧΙ. Οι ανήλικοι που δεν ζητούν άσυλο ή που έχει απορριφθεί η αίτησή τους σύμφωνα με αυτή τη διαδικασία είναι ανεκτοί στη ρουμανική επικράτεια.
Μεγάλη Βρετανία	Στους ανήλικους μπορούν να χορηγηθούν πολλοί τίτλοι παραμονής σε συνέχεια της διαδικασίας αίτησης ασύλου (προς την οποία κατευθύνονται συστηματικά): καθεστώς πρόσφυγα (τίτλος παραμονής για 5 χρόνια), επικουρική προστασία (τίτλος παραμονής για 5 χρόνια), άδεια προσωρινής παραμονής αν ο επαναπατρισμός είναι αδύνατος (τίτλος παραμονής 3 ετών ή μέχρι τη συμπλήρωση 17 ½ ετών ηλικίας).	ΝΑΙ. Οι ανήλικοι που δεν αποκτούν ειδικό καθεστώς σε συνέχεια της διαδικασίας ασύλου θεωρούνται παράνομοι.

⁴² Οδηγία 2005/85/CE του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2005 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για τη διαδικασία χορήγησης και αφαίρεσης του καθεστώτος του πρόσφυγα στα κράτη μέλη, άρθρ. 7, Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το καθεστώς του πρόσφυγα, που ψηφίστηκε στις 28 Ιουλίου 1951 στη Γενεύη, άρθρ. 33.

⁴³ Το Συμβούλιο της Ευρώπης συνιστά για παράδειγμα ότι «εάν ένας ανήλικος, που έχει ξεκινήσει μία προσπάθεια να φτιάξει τη ζωή του, ενηλικιωθεί και εάν δείχνει ότι ασχολείται σοβαρά με τη σχολική ή επαγγελματική του διαδρομή και επιθυμεί να ενσωματωθεί στη χώρα υποδοχής, τότε πρέπει να του χορηγείται προσωρινή άδεια παραμονής για το διάστημα που απαιτείται προκειμένου να ολοκληρώσει την προσπάθειά του. «Σύσταση CM/Rec (2007)9 της Επιτροπής των Υπουργών των κρατών μελών για τον προγραμματισμό της ζωής των ασυνόδευτων ανηλίκων μεταναστών, §26

Σουηδία	Στους ανηλίκους μπορούν να χορηγηθούν πολλοί τίτλοι παραμονής σε συνέχεια της διαδικασίας αίτησης ασύλου: καθεστώς πρόσφυγα (τίτλος παραμονής για 5 χρόνια), άδεια μόνιμης παραμονής λόγω της ανάγκης προστασίας, άδεια προσωρινής παραμονής (2 χρόνια) ή μόνιμης για ανθρωπιστικούς λόγους. Στη Σουηδία μπορεί επίσης να χορηγηθεί άδεια λόγω συγγενικών δεσμών.	ΝΑΙ. Οι ανήλικοι που δεν ζητούν άσυλο ή που δεν αποκτούν ειδικό καθεστώς σε συνέχεια αυτής της διαδικασίας ή μετά από αίτηση για άδεια λόγω συγγενικών δεσμών θεωρούνται παράνομοι.
----------------	--	--

Σύσταση αρ. 9 – ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ

- Συστηματική αναγνώριση δικαιώματος παραμονής στην επικράτεια σε όλους τους ασυνόδετους ανηλίκους μέχρι την ενηλικίωσή τους.
- Προώθηση της χορήγησης τίτλου παραμονής μέχρι την ενηλικίωση στους νέους που έχουν ενταχθεί σε ένα σχέδιο ζωής που πρέπει να ολοκληρωθεί στη χώρα υποδοχής.

Γ. Η απομάκρυνση/απέλαση από την επικράτεια

Διευκρίνιση ορολογίας

Ο όρος «απομάκρυνση/απέλαση» θα χρησιμοποιείται εδώ για να περιγράψει όλα τα μέτρα που έχουν ως στόχο να οδηγήσουν τον αλλοδαπό σε μία τρίτη χώρα και αντιστοιχεί σε διαφορετικούς όρους της κάθε χώρας. Η απομάκρυνση/απέλαση διακρίνεται από τον «οικειοθελή επαναπατρισμό», που εδώ σημαίνει όλα τα μέτρα και τις διαδικασίες που επιτρέπουν την υλοποίηση μίας οικειοθελούς φυγής του ανηλίκου

Οι ασυνόδετοι ανήλικοι μπορεί σε ορισμένες χώρες να τύχουν απομάκρυνσης/απέλασης από την επικράτεια. Αυτό απαγορεύεται σε άλλες χώρες, που επιτρέπουν όμως τον οικειοθελή επαναπατρισμό αυτών των παιδιών σε τρίτη χώρα. Η διάκριση μεταξύ των εννοιών της απομάκρυνσης/απέλασης και του οικειοθελούς επαναπατρισμού παραμένει ωστόσο δύσκολη σε μερικές περιπτώσεις, όπου το μέγιστο συμφέρον του παιδιού φαίνεται να αγνοείται μπροστά στην ανησυχία για ρύθμιση των μεταναστευτικών κυμάτων. Για αυτό τον λόγο, η απομάκρυνση/απέλαση και ο οικειοθελής επαναπατρισμός θα μελετηθούν από κοινού.

Τα οκτώ κράτη που εξετάζονται μπορούν να ταξινομηθούν σε πολλές κατηγορίες, με βάση την ανάλυση των πρακτικών και των νομοθεσιών στο θέμα της απομάκρυνσης/απέλασης.

Απομάκρυνση/Απέλαση που βασίζεται γενικά στις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα επαναπατρισμού	Απομάκρυνση/Απέλαση που βασίζεται γενικά στη βούληση του ανηλίκου	Συνύπαρξη περισσότερων μορφών απομάκρυνσης/απέλασης	Απομάκρυνση/Απέλαση στην ίδια βάση με τους ενήλικες
Ιταλία Σουηδία	Ισπανία Γαλλία	Μεγάλη Βρετανία Ρουμανία Ουγγαρία	Ελλάδα

Μεταξύ των χωρών που εξετάζονται, μόνο η Ισπανία έχει συνάψει διμερείς συμφωνίες που αφορούν ειδικά στους ασυνόδετους ανηλίκους που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης⁴⁴.

⁴⁴ Συμφωνία μεταξύ της Δημοκρατίας της Σενεγάλης και του Βασιλείου της Ισπανίας «σχετικά με τη συνεργασία στον τομέα της πρόληψης της μετανάστευσης των ασυνόδετων ανηλίκων από τη Σενεγάλη, της προστασίας τους, του επαναπατρισμού και της κοινωνικής τους επανένταξης» η οποία υπογράφηκε στο Ντακάρ στις 5 Δεκεμβρίου 2006. Συμφωνία μεταξύ του Βασιλείου της Ισπανίας και του Βασιλείου του Μαρόκο «σχετικά με τη συνεργασία στον τομέα της πρόληψης της παράνομης μετανάστευσης των ασυνόδετων ανηλίκων, της προστασίας τους και του συντονισμένου επαναπατρισμού τους», η οποία υπογράφηκε στο Ραμπάτ στις 6 Μαρτίου 2007.

Πίνακας 4 – Επισκόπηση της απομάκρυνσης/απέλασης των ασυνόδευτων ανηλίκων

	Απομάκρυνση/Απέλαση	Οικειοθελής επαναπατρισμός
Ισπανία	Καμία απέλαση δεν εφαρμόζεται στους ασυνόδευτους ανηλίκους, που μπορούν μόνο να «επαναπατριστούν». Αυτή η δυνατότητα, που λογίζεται ως οικογενειακή επανένωση, εξετάζεται κατά προτεραιότητα τη στιγμή της ανάληψης της μέριμνας του ανηλίκου. Πρέπει να εφαρμοστεί συγκεκριμένη διαδικασία που περιλαμβάνει την ακρόαση του ανηλίκου, ώστε να εξετάζεται εάν υπάρχουν οι εγγυήσεις για τον επαναπατρισμό του. Στην πράξη, η δυνατότητα που δίνεται από το τέλος του 2008 στον ανήλικο να αμφισβητήσει τον επαναπατρισμό του ενώπιον δικαστηρίου (απόφαση του συνταγματικού δικαστηρίου της 22ας Δεκεμβρίου 2008) κατέληξε σε παράλυση των επαναπατρισμών.	
Γαλλία	Κανένα μέτρο απομάκρυνσης/απέλασης δεν μπορεί να εκδοθεί εναντίον ασυνόδευτου ανηλίκου.	Ο οικειοθελής επαναπατρισμός μπορεί να αποφασιστεί από τον δικαστή ανηλίκων, που θεμελιώνει την απόφασή του πάνω στην εκπαιδευτική αξιολόγηση του ανηλίκου για την οποία του έχει δοθεί αναφορά, καθώς και στην ακρόαση του ανηλίκου.
Ελλάδα	Οι ανήλικοι μπορεί να υποστούν απομάκρυνση/απέλαση, με τους ίδιους όρους όπως και οι ενήλικες.	Δεν υπάρχει καμία διαδικασία οικειοθελούς επαναπατρισμού.
Ουγγαρία	Οι απελάσεις ασυνόδευτων ανηλίκων είναι δυνατές αν «διασφαλίζεται κατάλληλη προστασία» στη χώρα επαναπατρισμού.	Ο νόμιμος εκπρόσωπος του ανηλίκου μπορεί να συντονίσει τον επαναπατρισμό και να αξιολογήσει την ορθότητά της στην ίδια βάση με την απομάκρυνση/απέλαση. Ο οικειοθελής επαναπατρισμός οργανώνεται σε συνεργασία με τη χώρα προέλευσης και με την υλική υποστήριξη του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΟΙΜ).
Ιταλία	Η απέλαση ασυνόδευτου ανηλίκου δεν είναι δυνατή, παρά μόνο για λόγους δημόσιας τάξης ή ασφάλειας του κράτους, μετά από απόφαση του δικαστηρίου ανηλίκων. Η Επιτροπή για τους αλλοδαπούς ανηλίκους μπορεί παρόλα αυτά να αποφασίσει την εφαρμογή «υποβοηθούμενου επαναπατρισμού», μετά από μία διαδικασία εμπεριστατωμένης αξιολόγησης, η οποία όμως δεν λαμβάνει απαραίτητα υπόψη τη βούληση του ανηλίκου.	
Ρουμανία	Ο αναγκαστικός επαναπατρισμός ανηλίκου είναι δυνατός, υπό την προϋπόθεση της ταυτοποίησης των γονέων ή των μελών της οικογένειας που δίνουν τη συγκατάθεσή τους. Στην πράξη, ωστόσο, κανένας αναγκαστικός επαναπατρισμός δεν έχει πραγματοποιηθεί.	Ο οικειοθελής επαναπατρισμός είναι δυνατός όπως και για τους ενήλικες, αλλά καμία ειδική διαδικασία δεν αφορά τους ανηλίκους.
Μεγάλη Βρετανία	Ο νόμος επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές να απομακρύνουν/απελάσουν τους ασυνόδευτους ανηλίκους. Ωστόσο, οι αρχές αναζητούν πάντα προϋποθέσεις κατάλληλης μέριμνας στη χώρα προέλευσης και η δυσκολία εξασφάλισης αυτών των προϋποθέσεων εμποδίζει την απομάκρυνση/απέλαση ασυνόδευτων ανηλίκων στην πράξη.	Διαδικασίες οικειοθελούς επαναπατρισμού έχουν θεσπιστεί από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΟΙΜ).
Σουηδία	Από τη στιγμή που μία απόφαση απομάκρυνσης/απέλασης τεθεί σε ισχύ, ένας εκπρόσωπος του Γραφείου Μετανάστευσης παρουσιάζει στον ανήλικο τις δύο επιλογές που του προσφέρονται, δηλαδή οικειοθελής ή αναγκαστικός επαναπατρισμός. Και στις δύο περιπτώσεις, είναι καθοριστικής σημασίας η αξιολόγηση των συνθηκών επαναπατρισμού (ταυτοποίηση της οικογένειας) και όχι η βούληση του ανηλίκου.	

Πίνακας 5 – Στατιστικά δεδομένα σχετικά με την απομάκρυνση/απέλαση των ασυνόδευτων ανηλίκων

	Αριθμός απομακρύνσεων/ απελάσεων (εκτός Ε.Ε.)			Χώρα επαναπατρισμού	Πηγή	Είδος απομάκρυνσης/ απέλασης
	2007	2008	2009			
Ισπανία	27	10		Μαρόκο...	Γενικό Συμβούλιο του δικηγορικού συλλόγου της Ισπανίας	Απομακρύνσεις/Απελάσεις & οικειοθελείς επαναπατρισμοί
Γαλλία	36 μεταξύ 2003 και 2009			Αρμενία, Αφγανιστάν, Κίνα ...	Γαλλικό γραφείο μετανάστευσης και ένταξης (OFII)	Οικειοθελείς επαναπατρισμοί
Ελλάδα						
Ουγγαρία	1 (Μεταξύ 2004 και 2007)	1	2	2009: Κόσσοβο	Πανεπιστημιακή έκθεση (2007), ΟΙΜ (2008), Menedek (2009)	Οικειοθελείς επαναπατρισμοί
Ιταλία	1	2 (Νοέμβ.2008)			Ιταλική επιτροπή για τους ανηλίκους αλλοδαπούς ⁴⁵	Απομακρύνσεις/Απελάσεις και οικειοθελείς επαναπατρισμοί
Ρουμανία						
Μ. Βρετανία			8		ΟΙΜ	Οικειοθελείς επαναπατρισμοί
Σουηδία	32	46	49	2009: Ιράκ (17), Σομαλία (16)	Σουηδικό γραφείο μετανάστευσης	Οικειοθελείς επαναπατρισμοί
		30	10	Μπουρουντί, Γκάνα, Ιράκ, Μογγολία, Τόγκο, Τουρκία, Λευκορωσία, Ουζμπεκιστάν	Ufficio svedese per le migrazioni	Allontanamenti forzati

Οι διαδικασίες απομάκρυνσης/απέλασης είναι πολύ διαφορετικές από τη μία χώρα στην άλλη, και αδιαφανείς μερικές φορές στους κόλπους της ίδιας της χώρας. Ενώ οι θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν ως στόχο να διευκολύνουν τον επαναπατρισμό των ασυνόδευτων ανηλίκων στις χώρες προέλευσής τους⁴⁶, αυτός ο προσανατολισμός συναντά πολλά εμπόδια που εξηγούν εν μέρει τον μικρό αριθμό των επαναπατρισμών που πραγματοποιούνται. Στις υλικές και οικονομικές δυσκολίες για την οργάνωση του επαναπατρισμού, προστίθεται η ασυμβατότητα με το διεθνές δίκαιο και πιο συγκεκριμένα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού⁴⁷. Αυτό το κείμενο καθιερώνει το δικαίωμα να ζει με τους γονείς του⁴⁸, αλλά επιβάλλει πριν από όλα, σαν βασική αρχή, ότι όλες οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται με γνώμονα το μέγιστο συμφέρον του παιδιού⁴⁹. Υπενθυμίζεται εξάλλου μέσα στη Σύμβαση ότι το δικαίωμα των παιδιών να διατηρούν σχέσεις με τους γονείς τους είναι από μόνο του ανενεργό «αν αυτό είναι αντίθετο με το μέγιστο συμφέρον του παιδιού»⁵⁰. Ο Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης διευκρινίζει επίσης ότι «σε όλες τις ενέργειες που αφορούν σε παιδιά, είτε πραγματοποιούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς φορείς, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το μέγιστο συμφέρον του παιδιού»⁵¹.

⁴⁵ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ, Εθνικό σημείο επαφής στην Ιταλία, δεύτερη έκθεση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης Ιταλίας, Εγκαταλειμμένοι αλλοδαποί ανήλικοι, υποβοηθούμενος επαναπατρισμός, διεθνής προστασία, Εκδόσεις Idos, Μάρτιος 2010, σελ. 31.

⁴⁶ Σχέδιο δράσης, *op. cit.* σημείωση 3, σελ. 13, «5.1. Επαναπατρισμός και επανένταξη στη χώρα προέλευσης». Συμπεράσματα του Συμβουλίου για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, 3018η Συνεδρίαση του Συμβουλίου ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ και ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ. Λουξεμβούργο, 3 Ιουνίου 2010, §27s.

⁴⁷ Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, που εγκρίθηκε και εισήχθη προς υπογραφή, κύρωση και ψήφιση από τη Γενική Συνέλευση στην Απόφαση 44/25 της 20ης Νοεμβρίου 1989. Τέθηκε σε ισχύ στις 2 Σεπτεμβρίου 1990.

⁴⁸ *Ibid.*, άρθρο 9.

⁴⁹ *Ibid.*, άρθρο 3.

⁵⁰ *Ibid.*, άρθρο 9.3.

⁵¹ Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2000/C 364/01), άρθρ. 24.2.

Παρόλο που αυτή η έννοια του μέγιστου συμφέροντος του παιδιού υπόκειται σε ερμηνεία, η πραγματοποίηση απομακρύνσεων/απελάσεων στις περισσότερες από τις χώρες που εξετάζονται καταδεικνύει απουσία εκτίμησης αυτής της απαίτησης, αν και επιβάλλεται σε όλα τα κράτη. Τα σχέδια που προτείνουν η Σουηδία⁵² και η Μεγάλη Βρετανία⁵³ και που στοχεύουν στην προώθηση των επαναπατρισμών με τη χρηματοδότηση κέντρων υποδοχής στα κράτη προέλευσης των ανηλίκων (Αφγανιστάν, Ιράκ...) μοιάζουν επίσης να έρχονται σε αντίθεση με αυτή τη βασική αρχή.

Από τη μία μεριά, αυτές οι πολιτικές επαναπατρισμού δεν λαμβάνουν υπόψη τη γνώμη του ίδιου του παιδιού, κριτήριο ωστόσο που συχνά αναφέρεται στην ανάλυση του περιεχομένου αυτής της έννοιας του μέγιστου συμφέροντος του παιδιού⁵⁴, που ενίοτε περιλαμβάνεται στα εθνικά δίκαια⁵⁵. Η Επιτροπή για τα δικαιώματα του παιδιού αναφέρει εξάλλου «τη γνώμη που εκφράζεται» από το παιδί ανάμεσα στα κριτήρια εκτίμησης του μέγιστου συμφέροντος του παιδιού στα πλαίσια του επαναπατρισμού⁵⁶.

Από την άλλη μεριά, η προστασία σε μια δομή υποδοχής στη χώρα προέλευσης υπόκειται γενικά σε χρονικούς και γεωγραφικούς περιορισμούς και οι εγγυήσεις ασφάλειας και ευημερίας του παιδιού δεν εξασφαλίζονται παρά μόνο στο πλαίσιο της δομής και κατά τον χρόνο της εγκατάστασης. Το μέγιστο συμφέρον του παιδιού πρέπει ωστόσο να νοείται μακροπρόθεσμα και να εφαρμόζεται στην κατάσταση του παιδιού «με την προοπτική του μέλλοντός του»⁵⁷. Η τοποθέτηση των ασυνόδευτων ανηλίκων σε δομές υποδοχής, που σίγουρα προσφέρουν ασφάλεια και εκπαιδευτική παρακολούθηση αλλά εντάσσονται σε ένα πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον που δεν παρουσιάζει καμία προοπτική για το μέλλον, είναι επίσης αντίθετη με την έννοια του σχεδιασμού μέλλοντος, όπως ορίζεται από το Συμβούλιο της Ευρώπης⁵⁸. Η κατάσταση στον τομέα της ασφάλειας, που περιλαμβάνει την προστασία αλλά και την κοινωνικοοικονομική ασφάλεια, την οποία συναντά το παιδί κατά τον επαναπατρισμό του τίθεται επίσης σαν προϋπόθεση από την Επιτροπή των δικαιωμάτων του παιδιού⁵⁹.

Τέλος, η απλή ταυτοποίηση μιας οικογένειας δεν μπορεί να αντικαταστήσει την ουσιαστική εκτίμηση του μέγιστου συμφέροντος του παιδιού, το οποίο πρέπει να αποτελεί το αντικείμενο ενός ελέγχου που βασίζεται σε ένα σύνολο κριτηρίων και όχι στο απλό τεκμήριο ότι η οικογενειακή ζωή είναι προς το συμφέρον του παιδιού. Ο επαναπατρισμός ενός παιδιού μόλις εντοπίζεται η οικογένειά του μπορεί επίσης να έχει ως αποτέλεσμα να παρακινηθεί το παιδί να αποκρύψει τους οικογενειακούς του δεσμούς, στοιχείο σημαντικό για τη δημιουργία ενός συνεκτικού σχεδίου ζωής.

⁵² Βλέπε για παράδειγμα: “Sweden plans Afghanistan orphanages”, The Local, 25 Μαρτίου 2010, <http://www.thelocal.se/25722/20100325/>

⁵³ Βλέπε για παράδειγμα “UK to deport child asylum seekers to Afghanistan”, The Guardian, 7 Ιουνίου 2010.

⁵⁴ Είναι συχνά παραδεκτό ότι το άρθρο 3 και το άρθρο 12 της Σύμβασης – το δικαίωμα του παιδιού να εκφράζει ελεύθερα τη γνώμη του – είναι συμπληρωματικά και συνεπώς πρέπει να εφαρμόζονται από κοινού. Βλέπε για παράδειγμα UNHCR, «Κατευθυντήριες αρχές σχετικά με τον προσδιορισμό του μέγιστου συμφέροντος του παιδιού», Μάιος 2008 - <http://www.unhcr.fr/4b151b9f2d.pdf> (προσπελάστηκε στις 27.07.2010).

⁵⁵ Στο Βρετανικό Νόμο για το Παιδί Children Act του 1989 για παράδειγμα, αναφέρεται ότι η ευημερία του παιδιού και ο προσδιορισμός του μέγιστου συμφέροντός του από οποιοδήποτε δικαστήριο πρέπει να στηρίζονται σε πολλά στοιχεία, μεταξύ των οποίων και «στις επιθυμίες και τα συναισθήματα του παιδιού».

http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1989/ukpga_19890041_en_2 (προσπελάστηκε στις 27.07.2010).

⁵⁶ Επιτροπή για τα δικαιώματα του παιδιού, «Μεταχείριση των ασυνόδευτων παιδιών και των αποχωρισμένων παιδιών μακριά από τη χώρα καταγωγής τους», Γενική Παρατήρηση n°6, CRC/GC/2005/6 (2005) §84.

⁵⁷ ZERMATTEN J., «Το μέγιστο συμφέρον του παιδιού», Διεθνές Ινστιτούτο για τα δικαιώματα του παιδιού, 2005, σελ. 22 - http://www.dei-france.org/lettres_divers/2009/interet_superieur_enfant.pdf (προσπελάστηκε στις 27.07.2010). Για την έννοια του μακροπρόθεσμου συμφέροντος, βλέπε και UNHCR, «Κατευθυντήριες αρχές σχετικά με τον καθορισμό του μέγιστου συμφέροντος του παιδιού», Μάιος 2008 - <http://www.unhcr.fr/4b151b9f2d.pdf>, που θίγουν μία «βιώσιμη λύση».

⁵⁸ Σύσταση CM/Rec (2007)9, op. cit., σημείωση 42. §8. vii. «Κάθε σχέδιο ζωής (...)πρέπει να λαμβάνει υπόψη (...) την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα υποδοχής: το πολιτικό, νομοθετικό ή κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο, την ύπαρξη ευκαιριών ή όχι για τον ανήλικο, συμπεριλαμβανομένων του επιπέδου και του βαθμού της διαθέσιμης στήριξης, τη δυνατότητα παραμονής στη χώρα υποδοχής, τις ευκαιρίες ένταξης στη χώρα υποδοχής».

⁵⁹ Επιτροπή για τα δικαιώματα του παιδιού, op. cit., σημείωση 54. Βλέπε επίσης Συμβούλιο της Ευρώπης, “Προειδοποίηση κατά του επαναπατρισμού ανηλίκων σε επικίνδυνες περιοχές”, 18 Ιουνίου 2010. http://assembly.coe.int/ASP/NewsManager/FMB_NewsManagerView.asp?ID=5676&L=1 (προσπελάστηκε στις 06.08.2010).

Έτσι, οι πολιτικές επαναπατρισμού που εφαρμόζονται σήμερα στις χώρες που μελετώνται πρέπει να επανεξεταστούν και η ενθάρρυνση ενός τέτοιου προσανατολισμού σε ευρωπαϊκή κλίμακα από την Επιτροπή⁶⁰ και το Συμβούλιο⁶¹ πρέπει να μην αφήνει περιθώρια παραβίασης της βασικής αρχής του σεβασμού του μέγιστου συμφέροντος του παιδιού.

Σύσταση αρ. 10 – ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ / ΑΠΕΛΑΣΗ

- ▶ Απαγόρευση της απομάκρυνσης/απέλασης όλων των ασυνόδευτων ανήλικων, ώστε η ιδιότητα του αλλοδαπού να μην μπορεί να υπερισχύει αυτής του παιδιού, η οποία απαιτεί λεπτομερή ανάλυση της λύσης που δεν αντιβαίνει στο μέγιστο συμφέρον του παιδιού. Εφόσον αυτό προϋποθέτει να λαμβάνεται υπόψη η γνώμη του ίδιου του παιδιού, μόνο ο οικειοθελής επαναπατρισμός πρέπει να επιτρέπεται. Η υπόθεση οικογενειακής επανένωσης μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να εξετάζεται συστηματικά. Η βούληση του παιδιού πρέπει να αναγνωρίζεται από ένα δικαστήριο, στο οποίο θα μπορεί να προσφεύγει αυτόματα. Επίσης πρέπει να μπορεί να προσφύγει στη δικαιοσύνη και το ίδιο το παιδί.

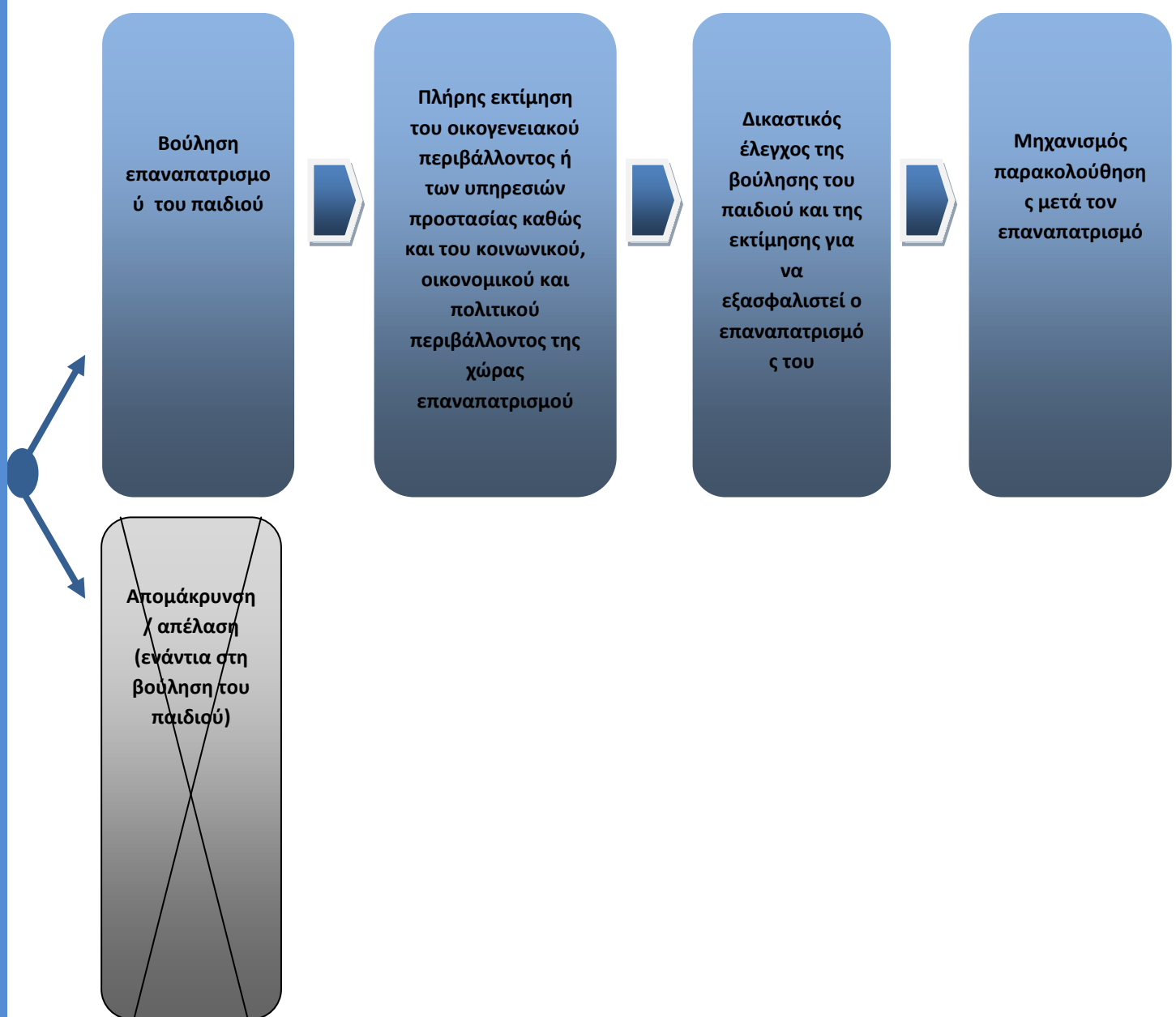
Σύσταση αρ. 11 – ΟΙΚΕΙΟΘΕΛΗΣ ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΣ

- ▶ Δημιουργία σαφούς και κοινής διαδικασίας για όλη την ευρωπαϊκή Ένωση για τους οικειοθελείς επαναπατρισμούς, που περιλαμβάνει πλήρη αξιολόγηση, η οποία επιτρέπει να καθοριστεί το μέγιστο συμφέρον του κάθε παιδιού, ιδιαίτερα από την άποψη της εξασφάλισης της ευημερίας του με τον επαναπατρισμό του. Αυτή η αξιολόγηση πρέπει να αφορά ταυτόχρονα το οικογενειακό περιβάλλον ή τις υπηρεσίες προστασίας των παιδιών, το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον της χώρας, καθώς και τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού με θύμα τον ανήλικο. Μπορεί να στηριχτεί στις διπλωματικές αποστολές των χωρών και της Ένωσης στα τρίτα κράτη, καθώς και σε ένα δίκτυο εγκεκριμένων μη κυβερνητικών οργανώσεων. Η βούληση αποχώρησης του παιδιού πρέπει να είναι το βασικό κριτήριο για την έναρξη της διαδικασίας επαναπατρισμού. Τέλος, πρέπει να προβλεφθεί ένας μηχανισμός παρακολούθησης, ώστε να βεβαιώνεται ότι η προστασία του παιδιού εξασφαλίστηκε κατά τον επαναπατρισμό. Στην αντίθετη περίπτωση, πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα να επανεκταχθεί στις υπηρεσίες προστασίας του κράτους αποχώρησης.

⁶⁰ Σχέδιο δράσης, *op. cit.*, σημείωση 3, σελ. 13, «5.1. Επαναπατρισμός και επανένταξη στη χώρα καταγωγής».

⁶¹ Συμπεράσματα του Συμβουλίου, *op. cit.*, σημείωση 4, §27s.

Διαδικασία απομάκρυνσης/απέλασης που σέβεται τα δικαιώματα του παιδιού

III. Η εφαρμογή των μεταναστευτικών πολιτικών στους ασυνόδευτους ανηλίκους στους ασυνόδευτους ανηλίκους

Όπως και οι ενήλικες, τα παιδιά που είναι θύματα δίωξης προστατεύονται σε όλα τα Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής ένωσης από τη Συνθήκη της Γενεύης για τους πρόσφυγες, η οποία αφορά κάθε πρόσωπο που «εύλογα φοβάται τη δίωξή του εξαιτίας της φυλής του, της θρησκείας του, της εθνικότητάς του, του γεγονότος ότι ανήκει σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή των πολιτικών του πεποιθήσεων»⁶². Κοινοτικοί κανόνες που υιοθετήθηκαν ώστε να δημιουργήσουν το δίκαιο του ασύλου σε ευρωπαϊκή κλίμακα έδωσαν διευκρινίσεις για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, στις Οδηγίες με τους τίτλους «υποδοχή»⁶³, «χαρακτηρισμός»⁶⁴ και «διαδικασία»⁶⁵, που επιβάλλουν στα κράτη την εφαρμογή ορισμένων κανόνων ως προς τον ορισμό νόμιμου εκπροσώπου και την καθιέρωση ειδικών διαδικασιών και συνθηκών υποδοχής.

⁶² Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το καθεστώς του πρόσφυγα, *op. cit.*, σημείωση 42, άρθ. 1ο Α. 2.

⁶³ Οδηγία 2003/9/CE του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003, *op. cit.*, σημείωση 13, άρθ. 2η.

⁶⁴ Οδηγία 2004/83/CE του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004, *op. cit.*, σημείωση 13, άρθ. 30.

⁶⁵ Οδηγία 2005/85/CE του Συμβουλίου της 1^{ης} Δεκεμβρίου 2005, *op. cit.*, σημείωση 42. Βλέπε κυρίως άρθ. 17.

Πίνακας 6 – Στατιστικά δεδομένα για την αίτηση ασύλου των ασυνόδευτων ανηλίκων

	2006 Αιτήσεις (σύνολο)	2007 Αιτήσεις (σύνολο)	2008 Αιτήσεις (σύνολο)	2009								Παρατηρήσεις
				Αιτήσεις				Συμφωνίες προστασίας				
				% H	% F	Εθνικότητες	ΣΥΝΟΛΟ	% SR	% PS	% ΣΥΝΟΛΟ	Άλλες προστασίες	
Ισπανία	17 ⁱ	15 ⁱⁱ	25 ⁱⁱⁱ	89	11	Ακτή Ελεφαντοστού (16%), Γουινέα (11%), Νιγηρία (11%), Μαρόκο (11%), Κονγκό (11%)	19 ^{iv}					Κανένα διαθέσιμο δεδομένο σχετικά με τις ληφθείσες αποφάσεις
Γαλλία	571 ^v	459 ^{vi}	410 ^{vii}	67	33	Κονγκό (26%), Αφγ. (10%), Γουινέα (7%), Ανγκόλα (6%), Σρι Λάνκα (6%)	447 ^{viii}	40 ^{ix}	3	43 ^x		
Ελλάδα	165 ^{xi}	44	295 ^{xii}	75	25	Αφγ. (25%), Ιράκ (12,5%), Πακιστάν (12,5%), Μπαγκλαντές (12,5%)	40 ^{xiii}					Κανένα διαθέσιμο δεδομένο σχετικά με τις ληφθείσες αποφάσεις
Ουγγαρία	61 ^{xiv}	46 ^{xv}	159 ^{xvi}	96	4	Αφγ. (72%), Σομαλία (6%), Κόσσοβο (5%), Μολδαβία (3%), Σερβία (3%)	271 ^{xvii}	16	50	66 ^{xviii}	13	Σε 202 περιπτώσεις που εξετάστηκαν, μόνο 38 φάκελοι εξετάστηκαν επί της ουσίας
Ιταλία			575 ^{xix}	89	11	Αφγ. (21%), Σομαλία (10%), Ερυθραία (10%), Ακτή Ελεφαντοστού (10%), Γκάνα (5%)	420 ^{xx}	30	31	61 ^{xxi}	19	Τα δεδομένα για τις συμφωνίες προστασίας χρονολογούνται από το 2008
Ρουμανία				100	0	Αφγ. (50%), Μολδ. (12%), Πακ. (12%)	40 ^{xxii}					
Μεγάλη Βρετανία	3450 ^{xxiii}	3645 ^{xxiv}	4285 ^{xxv}	88	12	Αφγ. (51%), Ερυθρ. (8%), Ιράν (6%), Ιράκ (5%), Σομαλία (4%)	2990 ^{xxvi}	10	1	11 ^{xxvii}	55	Οι ανήλικοι των οποίων η ηλικία αμφισβητείται δεν περιλαμβάνονται σε αυτές τις στατιστικές (ήταν π.χ. 1000 το 2009)
Σουηδία	820 ^{xxviii}	1264 ^{xxix}	1510 ^{xxx}	78	22	Σομαλ. (41%), Αφγ. (35%), Ιράκ	2250 ^{xxxi}	5	55	60 ^{xxxii}	15	Τα % συμφωνίας δεν περιλαμβάνουν τις αποφάσεις που διεκόπησαν (Δουβλίνο, κλπ.)
ΣΥΝΟΛΟ			7259	85	15	Αφγ. (41%) ^{xxxiii}	6477	20	28	48	20	

Οι πηγές των στατιστικών που περιέχονται σε αυτόν τον πίνακα βρίσκονται στην επόμενη σελίδα.

Πίνακας 6 - Πηγές

ⁱ UNHCR, από το Γενικό Συμβούλιο του δικηγορικού συλλόγου της Ισπανίας (CGAE), «Ni ilegales ni invisibles. Realidad Jurídica y social de los Menores Extranjeros en España» [«Ούτε παράνομοι ούτε αόρατοι. Νομική και κοινωνική πραγματικότητα των αλλοδαπών ανηλίκων στην Ισπανία»] 2009, 154 σελίδες, σσ. 47.

ⁱⁱ *Idem*.

ⁱⁱⁱ *Ibid*. Για το έτος 2008, το υπουργείο εσωτερικών κατέγραψε 13 μόνο αιτήσεις (βλέπε:

http://www.mir.es/MIR/PublicacionesArchivo/publicaciones/catalogo/Asilo/Asilo_en_cifras_2008.pdf - προσπελάστηκε στις 09.08.2010), ενώ η βάση δεδομένων της Eurostat απαριθμεί 15 (βλέπε: <http://www.ec.europa.eu/eurostat> - προσπελάστηκε στις 09.08.2010).

^{iv} Υπουργείο Εσωτερικών της Ισπανίας. http://www.mir.es/MIR/PublicacionesArchivo/publicaciones/catalogo/Asilo/Asilo_en_cifras_2009.pdf (προσπελάστηκε στις 09.08.2010). Η βάση δεδομένων της Eurostat καταγράφει 20 αιτήσεις (βλέπε: <http://www.ec.europa.eu/eurostat> - προσπελάστηκε στις 09.08.2010).

^v OFPRA, Έκθεση πεπραγμένων 2009, Απρίλιος 2010, σελ. 27 - http://www.ofpra.gouv.fr/documents/Rapport_Ofpra_2009_complet_BD.pdf (προσπελάστηκε στις 09.08.2010).

^{vi} *Ibid*.

^{vii} *Ibid*.

^{viii} *Ibid*. σελ.27.

^{ix} Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε προβολή των πρωτόδικων αποφάσεων, όπως δόθηκαν από το Γαλλικό Γραφείο Προστασίας Προσφύγων και Απατρίδων (OFPRA), τα μόνα λεπτομερή στατιστικά διαθέσιμα, που εφαρμόστηκαν στο ποσοστό γενικής συμφωνίας, συμπεριλαμβανομένου και του δικαστηρίου του δικαίου του ασύλου (CNDA).

^x Παγκόσμιο ποσοστό πρωτόδικων αποφάσεων (OFPRA) και αποφάσεων έφεσης (CNDA). Το ποσοστό των πρωτόδικων θετικών αποφάσεων ήταν μόλις 22,9% το 2009.

^{xi} UNHCR, *Unaccompanied Minors Seeking Asylum in Greece*, Απρίλιος 2008, σελ. 21.

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/48abd557d.html> (προσπελάστηκε στις 10.08.2010).

^{xii} Βάση δεδομένων της Eurostat (βλέπε: <http://www.ec.europa.eu/eurostat> - προσπελάστηκε στις 09.08.2010).

^{xiii} Βάση δεδομένων της Eurostat (βλέπε: <http://www.ec.europa.eu/eurostat> - προσπελάστηκε στις 09.08.2010).

^{xiv} *Id.*, και ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ, *op. cit.*, σελ. 14.

^{xv} *Ibid*.

^{xvi} *Ibid*.

^{xvii} UNHCR, *Annual statistical report [for Hungary], Individual asylum application and refugee status determination*, 2009.

^{xviii} Στατιστικά στοιχεία του Γραφείου για τη Μετανάστευση και την Ιθαγένεια για το 2009. Επικοινωνία με τον διευθυντή της υπηρεσίας προσφύγων του Γραφείου, 03.06.2010.

^{xix} Βάση δεδομένων της Eurostat (βλέπε: <http://www.ec.europa.eu/eurostat> - προσπελάστηκε στις 09.08.2010).

^{xx} Βάση δεδομένων της Eurostat (βλέπε: <http://www.ec.europa.eu/eurostat> - προσπελάστηκε στις 09.08.2010).

^{xxi} CIR Notizie, «Η δράση του CIR για τους εγκαταλειμμένους αλλοδαπούς ανηλίκους αιτούντες άσυλο». Άννο XVIII n° 11, Νοέμβριος 2009, σελ. 1-2.

^{xxii} Βάση δεδομένων της Eurostat (βλέπε: <http://www.ec.europa.eu/eurostat> - προσπελάστηκε στις 09.08.2010).

^{xxiii} ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, *Control of Immigration: Quarterly Statistical Summary, United Kingdom - Fourth Quarter 2009*, supplementary tables: *Unaccompanied asylum seeking children, applications received for asylum in the UK, and initial decisions by age at initial decision and country of nationality*, 2009.

^{xxiv} *Ibid*.

^{xxv} *Ibid*.

^{xxvi} *Ibid*.

^{xxvii} *Ibid*.

^{xxviii} Βάση δεδομένων της Eurostat (βλέπε: <http://www.ec.europa.eu/eurostat> - προσπελάστηκε στις 09.08.2010) και επικοινωνία με την οργάνωση Save the Children Σουηδίας 03/05/2010.

^{xxix} *Ibid*.

^{xxx} *Ibid*.

^{xxxi} Δεδομένα από τη ΜΚΟ Save the Children Σουηδίας, επικοινωνία στις 05.05.2010.

^{xxxii} Δεδομένα από τη ΜΚΟ Save the Children, επικοινωνία στις 05.05.2010.

^{xxxiii} Βάση δεδομένων της Eurostat (βλέπε: <http://www.ec.europa.eu/eurostat> - προσπελάστηκε στις 09.08.2010).

A. Η νόμιμη εκπροσώπηση του αιτούντος ανηλίκου

Διευκρίνιση ορολογίας

Ο όρος του «νόμιμου εκπροσώπου» θα χρησιμοποιηθεί εδώ για να περιγράψει κάθε πρόσωπο που έχει ως ρόλο να συνοδεύει τον ανήλικο στα διάφορα διαβήματά του. Ο ρόλος του, οι αρμοδιότητές του και η δικαιοδοσία του θα περιγραφούν λεπτομερώς για κάθε ένα από τα κράτη όπου οι όροι του επιτρόπου, του εκπροσώπου, του ασκούντα τη γονική μέριμνα ή την επιμέλεια συνυπάρχουν χωρίς να είναι δυνατό να δοθεί ένας κοινός ορισμός.

Η πρώτη απαίτηση του ευρωπαϊκού δικαίου σχετικά με την αίτηση ασύλου των ασυνόδευτων ανηλίκων αφορά στην εκπροσώπηση του ανηλίκου κατά τη διάρκεια της διαδικασίας: ένας νόμιμος εκπρόσωπος πρέπει να διοριστεί όσο το δυνατόν συντομότερα, για να ενημερώνει τον ανήλικο και να παρεμβαίνει κατά τη διάρκεια της

συνέντευξης. Αυτή η απαίτηση αναφέρεται και στις τρεις Οδηγίες⁶⁶. Ο διορισμός του δεν είναι υποχρεωτικός σε ορισμένες περιπτώσεις (απόφαση που θα εκδοθεί μετά την ενηλικίωση, ανήλικος με δικηγόρο, ανήλικος άνω των 16 ετών, ικανός να καταθέσει την αίτησή του, ή παντρεμένος ανήλικος)⁶⁷.

Στην Ισπανία, ο ανήλικος που ζητάει άσυλο τίθεται εξαρχής υπό την προστασία των τοπικών υπηρεσιών προστασίας ανηλίκων. Αυτές οι υπηρεσίες διορίζονται ως επιτροποι του νέου και εξασφαλίζουν την εκπροσώπησή του σε όλες τις διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένης της αίτησης για άσυλο⁶⁸.

Στη Γαλλία, ο νόμος προβλέπει τον ορισμό νόμιμων εκπροσώπων που ονομάζονται «επιμελητές ad hoc» και αναλαμβάνουν την εκπροσώπηση και την υποστήριξη στον ασυνόδευτο ανήλικο κατά την αίτησή του για άσυλο⁶⁹. Αυτό αφορά στους ανηλίκους για τους οποίους το θέμα της γονεϊκής εξουσίας δεν έχει ακόμη ρυθμιστεί⁷⁰, πράγμα το οποίο ισχύει στην πράξη για όλους σχεδόν τους ανηλίκους που ζητούν άσυλο, δεδομένου ότι αυτό το διάβημα αρχίζει κατά τις πρώτες ημέρες της άφιξης του ανηλίκου ή της ανάληψης της προστασίας του. Η αποστολή του ad hoc επιμελητή ολοκληρώνεται «με την αναγγελία ενός μέτρου επιτροπείας»⁷¹ ή με την ολοκλήρωση της διαδικασίας ασύλου.

Στην Ελλάδα, οι ανήλικοι άνω των 14 ετών μπορούν να υποβάλλουν μόνοι τους αίτηση για παροχή ασύλου, εάν κριθούν αρκετά ώριμοι από τους αστυνομικούς που χειρίζονται την αίτησή τους⁷². Όσοι είναι μικρότεροι των 14 ετών, πρέπει να υποβάλουν την αίτησή τους μέσω του νόμιμου εκπροσώπου τους. Ο εισαγγελέας είναι αυτός που ασκεί την προσωρινή νόμιμη εκπροσώπηση και ορίζει νόμιμο εκπρόσωπο⁷³.

Στην Ουγγαρία, ένας προσωρινός νόμιμος εκπρόσωπος ορίζεται για να εκπροσωπήσει το νέο στις ειδικές διαδικασίες που συνδέονται με την αίτηση ασύλου. Ο διορισμός του προσωρινού νόμιμου εκπροσώπου αποτελεί αρμοδιότητα των εθνικών αρχών οι οποίες βρίσκονται σε επαφή με τον ασυνόδευτο ανήλικο: μπορεί να πρόκειται για το Γραφείο μετανάστευσης, για δικαστήριο ή για την αστυνομία. Αυτός ο διορισμός λαμβάνει χώρα στην πράξη μερικές ημέρες μετά την έναρξη της διαδικασίας παροχής ασύλου. Ο ενήλικος που ορίζεται υποχρεούται να εκπροσωπεί τα συμφέροντα του ανηλίκου σε όλες τις τυπικές διαδικασίες που συνδέονται με το αίτημα ασύλου. Πρέπει να παρευρίσκεται στις διαπραγματεύσεις του παιδιού με τις υπηρεσίες που είναι επιφορτισμένες με την εξέταση της αίτησης και να υπογράφει τα πρακτικά των συνομιλιών.

Στην Ιταλία, ο διορισμός ενός επιτρόπου είναι υποχρεωτικός προτού εξεταστεί μία αίτηση για παροχή ασύλου. Το αστυνομικό τμήμα των συνόρων ή η *la questura* (κεντρική αστυνομική διεύθυνση) που δέχεται την αίτηση αναβάλλει αμέσως την διαδικασία και παραπέμπει την αίτηση στο αρμόδιο δικαστήριο ανηλίκων για να ορίσει επιτροπό⁷⁴. Αυτός ο επιτροπος, που διορίζεται από τον δικαστή επιτροπείας, «θα επιβεβαιώσει» στη συνέχεια την αίτηση για άσυλο και θα ενεργοποιήσει εκ νέου τη διαδικασία ενώπιον της αρμόδιας «questura».

⁶⁶ Οδηγία 2003/9/CE, *op. cit.*, σημείωση 13 άρθ. 19.1, Οδηγία 2004/83/CE, *op. cit.*, σημείωση 13, άρθ. 30.1, Οδηγία 2005/85/CE, *op. cit.*, σημείωση 42, άρθ. 17.1.

⁶⁷ Οδηγία 2005/85/CE, *op. cit.*, σημείωση 42, άρθ. 17.2, άρθ. 17.3.

⁶⁸ Βασιλικό Διάταγμα 2393/2004, άρθ. 92.6.

⁶⁹ CESEDA, Άρθρο L751-1 και Διάταγμα n° 2003-841 της 2ας Σεπτεμβρίου 2003 σχετικά με τις διαδικασίες διορισμού και αποζημίωσης των ad hoc επιμελητών.

⁷⁰ Βλέπε *infra* Μέρος V. B.

⁷¹ CESEDA, Άρθρο L751-1

⁷² Προεδρικό διάταγμα 61/1999, Ο.Γ. n° 63 (Α), 6 Απριλίου 1999, άρθ. 1, §4.

⁷³ Προεδρικό διάταγμα 220/2007, Ο.Γ. n° 251 (Α), 13 Νοεμβρίου 2007. Βλέπε επίσης το τμήμα για τη νόμιμη εκπροσώπηση, *infra* partie V. B.

⁷⁴ Αστικός κώδικας, άρθρο 343s. Το δικαστήριο ανηλίκων υλοποιεί επίσης, κατόπιν αυτής της ειδοποίησης, την υποδοχή των ανηλίκων μέσω ενός θεσμού προστασίας.

Στη Ρουμανία, το ρουμανικό γραφείο για τη μετανάστευση πρέπει να ορίσει το συντομότερο δυνατόν ένα νόμιμο εκπρόσωπο, ο οποίος θα βοηθά τον ανήλικο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας για παροχή ασύλου⁷⁵ και θα προστατεύει τα συμφέροντά του⁷⁶. Η διαδικασία εκκρεμεί μέχρι τον διορισμό του εκπροσώπου⁷⁷. Οι ανήλικοι άνω των 14 ετών μπορούν ωστόσο να υποβάλλουν μόνοι τους αίτημα ασύλου⁷⁸.

Στη Μεγάλη Βρετανία, οι ανήλικοι δικαιούνται δωρεάν δικηγόρο, για να τους βοηθά στις νομικές πτυχές της αίτησής τους. Ένας «υπεύθυνος ενήλικας» πρέπει υποχρεωτικά να παρίσταται κατά τη διάρκεια της ακρόασής τους από τις αρχές. Αυτό το πρόσωπο δεν διαθέτει ωστόσο κανένα δικαίωμα να εκπροσωπεί νόμιμα τον ανήλικο. Μπορεί να επιλεγεί με πολύ γενικά κριτήρια, με μοναδικό περιορισμό να μην πρόκειται για μέλος των αρχών που είναι αρμόδιες για την παροχή ασύλου και τη μετανάστευση. Αυτή η πραγματικότητα αναδεικνύει τα γενικά προβλήματα του συστήματος νόμιμης εκπροσώπησης των ασυνόδευτων ανήλικων στη Μεγάλη Βρετανία⁷⁹.

Στη Σουηδία, ένας προσωρινός εκπρόσωπος διορίζεται για να εκπροσωπεί το παιδί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας για την παροχή ασύλου. Είναι επιφορτισμένος με την υποστήριξη στον ανήλικο στα διαβήματά του σχετικά με την παροχή ασύλου, αλλά επίσης με τη διασφάλιση γενικά των συμφερόντων του κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Οι προσωρινοί εκπρόσωποι που επιλέγονται είναι εθελοντές. Δεν υπάρχει καμία προϋπόθεση για να διοριστεί κάποιος προσωρινός εκπρόσωπος και, κατά κανόνα, καθένας μπορεί να παρουσιαστεί ως εθελοντής για να αναλάβει αυτό τον ρόλο. Μία γρήγορη έρευνα διεξάγεται από τις κοινωνικές υπηρεσίες για κάθε υποψηφιότητα, καθώς και ένας έλεγχος του ποινικού μητρώου και της οικονομικής κατάστασης του προσώπου. Η Επιτροπή των δικαιωμάτων του παιδιού, στις τελικές της παρατηρήσεις τον Ιούνιο του 2009, συνέστησε στη Σουηδία «να ενισχύσει τις προσπάθειες που γίνονται ώστε αυτοί οι εκπρόσωποι να κατέχουν τα απαραίτητα προσόντα και να είναι ικανοί να ασκήσουν αυτό το λειτουργήμα»⁸⁰.

Έτσι, η εφαρμογή νόμιμης εκπροσώπησης εξασφαλίζεται με πολύ διαφορετικό τρόπο σε κάθε χώρα. Παρά την κοινοτική απαίτηση σχετικά με αυτό το θέμα, παρατηρούμε μεγάλη ποικιλία σε ό,τι αφορά τον ρόλο, τις δικαιοδοσίες και τις αρμοδιότητες των εκπροσώπων. Γενικότερα, η συνολική αποτελεσματικότητα του συστήματος της νόμιμης εκπροσώπησης στα πλαίσια της αίτησης ασύλου συχνά θέτει ερωτήματα.

Σύσταση αρ. 12 – ΑΣΥΛΟ / Νόμιμη εκπροσώπηση

- Διορισμός χωρίς καθυστέρηση, για κάθε αίτηση παροχής ασύλου που υποβάλλεται από ασυνόδευτο ανήλικο, νόμιμου εκπροσώπου που κατέχει τις απαραίτητες νομικές ικανότητες για μία τέτοια συνοδεία και του οποίου η εργασία μπορεί να αξιολογηθεί από μία ανεξάρτητη εθνική αρχή.

⁷⁵ Νόμος n° 122/2006 για το άσυλο, άρθρο 16.2.

⁷⁶ Ibid., άρθρο 39.1.

⁷⁷ Ibid., άρθρο 52.4.

⁷⁸ Ibid., άρθρο 39.2.

⁷⁹ Βλέπε infra μέρος V. Β.

⁸⁰ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, Εξέταση των αναφορών που παρουσιάστηκαν από τα Κράτη μέλη σε εφαρμογή του άρθρου 44 της Σύμβασης, Τελικές παρατηρήσεις στη Σουηδία, 51η συνεδρίαση, 26 Ιουνίου 2009, CRC/C/SWE/CO/4, §63.

B. Η διαχείριση της αίτησης

Η Οδηγία «διαδικασία» ορίζει στο προοίμιο ότι τα κράτη πρέπει «να καθορίζουν ειδικές εγγυήσεις της διαδικασίας για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, εξαιτίας του ότι είναι ευάλωτοι»⁸¹. Η δεύτερη απαίτηση της Οδηγίας «διαδικασία» αφορά στα όργανα προστασίας: αυτά πρέπει να κατέχουν τις «απαραίτητες γνώσεις σχετικά με τις ειδικές ανάγκες των ανηλίκων» για τη συνέντευξη και τη λήψη απόφασης⁸². Οι διατάξεις που είναι σχετικές με τον καθορισμό της ηλικίας⁸³ και έχουν συγκεκριμένη επίδραση στη διαχείριση των αιτούντων άσυλο, θα μελετηθούν αργότερα, στο τμήμα της έκθεσης που αναφέρεται σε αυτό το πρόβλημα⁸⁴.

Στην εξέταση της αίτησης, η Οδηγία «χαρακτηρισμός» επιβάλλει από μόνη της να λαμβάνονται υπόψη οι «μορφές δίωξης που αφορούν ειδικά τα παιδιά»⁸⁵. Μπορεί να πρόκειται για παράδειγμα για τον υποχρεωτικό γάμο, τη στρατολόγηση παιδιών-στρατιωτών ή ακόμη και τον ακρωτηριασμό γεννητικών οργάνων των νεαρών κοριτσιών.

Στην Ισπανία, ο νόμος προβλέπει μία επείγουσα διαδικασία για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, που επιτρέπει να εξεταστεί η αίτηση σε μία προθεσμία τριών μηνών⁸⁶, αντί για έξι μήνες που προβλέπεται για τους ενήλικες. Παρόλα αυτά, στην πράξη, αυτές οι αιτήσεις παρουσιάζουν περισσότερη καθυστέρηση από τις υπόλοιπες.

Στη Γαλλία, στην περίπτωση των ανηλίκων, η συνέντευξη με την παρουσία του νόμιμου εκπροσώπου είναι συστηματική. Το γαλλικό Γραφείο προστασίας των προσφύγων και των απατρίδων (OFPRA) δεν διαθέτει εξειδικευμένο προσωπικό για την εξέταση των περιπτώσεων των ασυνόδευτων ανηλίκων, η μόνη εξειδίκευση που υπάρχει είναι ανά γεωγραφική περιοχή. Υπό αυτές τις συνθήκες, το προσωπικό δεν διαθέτει λοιπόν πάντα τις απαραίτητες ικανότητες για να προσαρμόσει την εκτίμηση και την ακρόαση στην ιδιαίτερη περίπτωση των ανηλίκων. Τέλος, η γαλλική νομολογία που αφορά στο άσυλο δεν αναγνώρισε ποτέ ειδικές μορφές δίωξης που αφορούν τα παιδιά.

Αξίζει να σημειώσουμε επίσης ότι το γαλλικό δίκαιο προβλέπει ότι οι αλλοδαποί που τοποθετούνται στη ζώνη αναμονής⁸⁷ μπορούν να γίνουν δεκτοί στην επικράτεια «για λόγους ασύλου». Αυτή η εξαιρετική διαδικασία υπήρξε αντικείμενο πολλών κριτικών που αφορούσαν κυρίως το γεγονός ότι απαιτείται γενικά ειδική επιχειρηματολογία, ενώ οι αιτούντες δεν διαθέτουν ούτε χρόνο ούτε επαρκείς υλικές προϋποθέσεις για να καλύψουν αυτή την απαίτηση⁸⁸.

Στην Ελλάδα, τις σπάνιες φορές που έχει λαμβάνει χώρα μία συνέντευξη, διαρκεί περίπου 10 με 15 λεπτά κατά τα οποία η αστυνομία θέτει πολύ γενικές ερωτήσεις, προσπαθώντας να αναγκάσει τον αιτούντα να δηλώσει ότι μετανάστευσε για οικονομικούς λόγους. Γενικά, οι αδυναμίες του συστήματος παροχής ασύλου στην Ελλάδα, που έχουν καταγγελθεί πολλές φορές από τις διεθνείς αρχές⁸⁹, αντανakλώνται πάνω στα παιδιά. Αυτό οδηγεί λοιπόν σε έναν αριθμό αιτήσεων απίστευτα χαμηλό (40 το 2009), σε σχέση με τον αριθμό των ανηλίκων που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, και σε απουσία σχεδόν αναγνώρισης προστασίας: το 2009, το γενικό

⁸¹ Οδηγία 2005/85/CE, *op. cit.*, σημείωση 42, §(14).

⁸² *Ibid.*, άρθ. 17.4.

⁸³ *Ibid.*, άρθ. 17.5.

⁸⁴ Βλέπε *infra* μέρος III. B.

⁸⁵ Οδηγία 2004/83/CE, *op. cit.*, σημ. 13, §(20).

⁸⁶ Νόμος 12/2009, της 30ης Οκτωβρίου, ρυθμιστικός του δικαιώματος στο άσυλο και της επικουρικής προστασίας.

⁸⁷ Για τη ζώνη αναμονής, βλ. *supra* μέρος II. A.

⁸⁸ Αυτή η θέση αναγνωρίστηκε στην απόφαση του Διοικητικού εφετείου του Παρισιού την 8η Ιουλίου 2010, που καταλόγισε στον Υπουργό Μετανάστευσης υπέρβαση της δικαιοδοσίας του, επειδή προχώρησε στη διεξαγωγή εξέτασης μίας αίτησης που είχε χαρακτηριστεί «πρόδηλα αβάσιμη» (CAA Παρισιού, 8 Ιουλίου 2010, n° 09PA05719).

⁸⁹ Βλέπε για παράδειγμα UNHCR, Ενημερωτικό σημείωμα για το άσυλο στην Ελλάδα, 18 Απριλίου 2008 - <http://www.unhcr.fr/4acf41fbf.html> (προσπελάστηκε στις 26.08.2010).

ποσοστό για όλες τις ηλικίες στον πρώτο βαθμό ήταν 1,1%⁹⁰. Αν συγκρίνουμε αυτό το ποσοστό με τις 40 αιτήσεις που κατατέθηκαν από ανήλικους, σε κανέναν ανήλικο δεν αναγνωρίστηκε προστασία πρωτοδίκως το 2009.

Στην Ουγγαρία, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι ανήκουν στην κατηγορία των «ευάλωτων ατόμων που απαιτούν ειδική μεταχείριση», που καθορίζεται από τον νόμο για το άσυλο⁹¹. Βάσει των διατάξεων που προβλέπονται για αυτά τα άτομα, η αίτηση ασύλου των ανηλίκων πρέπει να αντιμετωπίζεται κατά προτεραιότητα. Ο νόμος για το άσυλο προβλέπει επίσης ότι μία ευμενής διαδικασία πρέπει να εφαρμόζεται σε ασυνόδευτο ανήλικο που ζητά άσυλο. Αυτός ο ίδιος νόμος υπενθυμίζει στο τμήμα 4-1 ότι «το μέγιστο συμφέρον του παιδιού πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη». Τέλος, στο τμήμα 60-2c, ζητά να δίνεται προσοχή στις «πράξεις που εκτελούνται σε σχέση με την ιδιότητα του παιδιού του ενδιαφερομένου», πράγμα που δείχνει ευαισθησία ως προς τους ειδικούς λόγους δίωξης που αφορούν τα παιδιά.

Στην Ιταλία, ένα συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο υιοθετήθηκε για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου των ασυνόδευτων ανηλίκων, με την υιοθέτηση μίας Οδηγίας που συνοδεύεται από εγκύκλιο το 2007⁹² και κάποια νομοθετικά διατάγματα⁹³. Καταρχήν, ο ανήλικος πρέπει να συγκεντρώσει, με την άφιξή του στην Ιταλία, όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για τα δικαιώματά του και για τις υπάρχουσες νομικές δυνατότητες, ειδικά στο θέμα της αιτήσεως ασύλου. Σε κάθε περίπτωση, κατά τη λήψη απόφασης, η Επιτροπή της επικράτειας λαμβάνει υπόψη την ηλικία και την ωριμότητα, την οικογενειακή κατάσταση του ανηλίκου, τις ιδιαίτερες μορφές δίωξης τις οποίες αντιμετωπίζουν οι ανήλικοι στη χώρα προέλευσής τους, την πιθανότητα ο ανήλικος να μην γνωρίζει την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η χώρα του, και κυρίως το γεγονός ότι ο ανήλικος μπορεί να εκδηλώσει τους φόβους του με έναν διαφορετικό τρόπο από εκείνον του ενήλικα. Ο νόμος προβλέπει ότι η ακρόαση δεν υφίσταται στην περίπτωση που η Επιτροπή εκτιμά ότι έχει συγκεντρώσει επαρκή στοιχεία για μία θετική απόφαση σχετικά με το καθεστώς του πρόσφυγα.

Στη Ρουμανία, ο νόμος για το άσυλο που υιοθετήθηκε το 2006 ορίζει στα πρώτα του άρθρα ότι όλες οι αποφάσεις που λαμβάνονται σε εφαρμογή αυτού του κειμένου και αφορούν ανήλικους πρέπει να λαμβάνονται με γνώμονα το μέγιστο συμφέρον του παιδιού⁹⁴. Οι αιτήσεις που αφορούν τους ανήλικους διεκπεραιώνονται με «την πιο υψηλή προτεραιότητα»⁹⁵ και δεν μπορεί να εφαρμόζεται σε αυτές συνοπτική διαδικασία⁹⁶. Η διαδικασία ασύλου στα σύνορα είναι επίσης ανεφάρμοστη σε αυτούς και πρέπει να γίνουν δεκτοί στην επικράτεια για να ζητήσουν άσυλο⁹⁷. Ωστόσο, η Επιτροπή για τα δικαιώματα του παιδιού εξέφρασε την ανησυχία της στις τελευταίες παρατηρήσεις της στη Ρουμανία το 2009 «από το γεγονός ότι (... τα άτομα που χειρίζονται τις αιτήσεις ασύλου [των ασυνόδευτων ανηλίκων] δεν είχαν όλα τις ίδιες δυνατότητες εκπαίδευσης»⁹⁸. Συμβουλεύει λοιπόν το ρουμανικό κράτος «να επεκτείνει την εκπαίδευση στις τεχνικές συνέντευξης που είναι προσαρμοσμένες στα παιδιά σε όλους όσους λαμβάνουν αποφάσεις και εμπλέκονται στη διαδικασία του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα»⁹⁹.

⁹⁰ Eurostat, «Περίπου 260000 αιτούντες καταγράφηκαν το 2009», Δελτίο τύπου, 4 Μαΐου 2010. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-04052010-BP/FR/3-04052010-BP-FR.PDF (προσπελάστηκε στις 10.08.2010).

⁹¹ Το τμήμα 2k του Νόμου LXXX του 2007 για το άσυλο ορίζει ένα «άτομο που απαιτεί ειδική μεταχείριση» ως «ένα άτομο ευάλωτο, και πιο συγκεκριμένα έναν ανήλικο, έναν ασυνόδευτο ανήλικο, ένα ηλικιωμένο ή ανάπηρο άτομο, μία έγκυο γυναίκα, ένα γονέα που μεγαλώνει μόνος του το ανήλικο παιδί του και ένα άτομο που έχει υποστεί βασανιστήρια, βιασμό ή οποιαδήποτε σοβαρή μορφή ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας, που έχει ειδικές ανάγκες εξαιτίας της κατάστασής του».

⁹² Οδηγία του Υπουργείου Εσωτερικών και του Υπουργείου Δικαιοσύνης, που υπογράφηκε στις 7/12/2006 και κατεγράφη από το Ελεγκτικό Συνέδριο στις 07/03/2007, Επεξηγηματική εγκύκλιος του Τμήματος για τις Αστικές Ελευθερίες και τη Μετανάστευση (πρωτ. 1157) 11/04/2007.

⁹³ Διάταγμα «Χαρακτηρισμός» (Νομοθετικό Διάταγμα 251/2007) και Διάταγμα «Διαδικασία» (Νομοθετικό Διάταγμα, n° 25/2008 που τροποποιήθηκε από το νομοθετικό διάταγμα n°159/2008).

⁹⁴ Νόμος n° 122/2006 για το άσυλο, άρθρο 8.

⁹⁵ Ibid., άρθρο 16.1.

⁹⁶ Ibid., άρθρο 75.2.

⁹⁷ Ibid., άρθρο 84.

⁹⁸ Επιτροπή των Η.Ε. για τα δικαιώματα του παιδιού, 51η συνεδρίαση, Εξέταση των εκθέσεων των κρατών μελών κατ' εφαρμογή του άρθρου 44 της Σύμβασης, τελικές Παρατηρήσεις: Ρουμανία, CRC/C/ROM/CO/4, 30 Ιουνίου 2009, §80

⁹⁹ Ibid. §81.

Στη Μεγάλη Βρετανία, η διαδικασία ασύλου για τους ασυνόδετους ανηλίκους περιλαμβάνει κάποιες ιδιαιτερότητες σε σχέση με τη διαδικασία που ισχύει για τους ενήλικες. Οι περιπτώσεις των παιδιών εξετάζονται από φορείς για τη μετανάστευση ειδικά εκπαιδευμένους στα θέματα που αφορούν παιδιά. Η εξέταση των επιχειρημάτων της αίτησης δεν βασίζεται μόνο, όπως για τους ενήλικες, σε μία συνέντευξη με τον αρμόδιο υπάλληλο, αλλά και σε γραπτή διατύπωση.

Η υπηρεσία των συνόρων που είναι αρμόδια για θέματα σχετικά με τη μετανάστευση και το άσυλο (UKBA) έχει θεσπίσει κατευθυντήριες γραμμές πάνω στη διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων για παροχή ασύλου από ανηλίκους, με σκοπό κυρίως να συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις του κεφαλαίου 55 του νόμου για τη μετανάστευση του 2009, που εισάγει την υποχρέωση του UKBA να «λαμβάνει υπόψη την αναγκαιότητα να διατηρήσει και να προαγάγει την ευημερία του παιδιού»¹⁰⁰. Κάθε αιτών άσυλο ηλικίας 12 ετών και άνω έχει δικαίωμα σε συνέντευξη για αίτηση ασύλου¹⁰¹. Η απόφαση των αρχών στο θέμα της αίτησης για άσυλο πρέπει να λαμβάνεται, σύμφωνα με το UKBA, μέσα σε 35 μέρες¹⁰².

Κατά τη διάρκεια ενός ελέγχου των αποφάσεων στον τομέα του ασύλου από την Ανώτατη Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες στο Ηνωμένο Βασίλειο, εκφράστηκαν ανησυχίες για το θέμα της έλλειψης προετοιμασίας των συνεντεύξεων, της έλλειψης εκτίμησης της ηλικίας και της ωριμότητας του αιτούντα κατά τις συνεντεύξεις, των ακατάλληλων αποφάσεων που αφορούσαν την αξιοπιστία της αίτησης και της έλλειψης εκτίμησης των ειδικών λόγων δίωξης των παιδιών¹⁰³.

Στη Σουηδία, ο νόμος για τους αλλοδαπούς, που τροποποιήθηκε το 2005, προβλέπει αρχές ευνοϊκές για τα παιδιά, θεσπίζοντας ότι το μέγιστο συμφέρον τους πρέπει να είναι σεβαστό και ότι πρέπει να ακούγεται η γνώμη των παιδιών κατά τη διάρκεια των διαδικασιών στις οποίες εμπλέκονται¹⁰⁴.

Η ποικιλία των στοιχείων που αναφέρονται σχετικά με τη συνέντευξη δείχνει ότι διενεργείται με μία πραγματική προοπτική εμβάθυνσης, αλλά αποκαλύπτει επίσης ότι η εξέταση της αίτησης ενός ασυνόδετου ανηλίκου συνδέεται τόσο με τους φόβους δίωξης του ανηλίκου όσο και με την κοινωνική του θέση. Αυτή η διαδικασία μπορεί να αποδειχθεί ευνοϊκή για τον ανήλικο, αλλά επίσης να δώσει χώρο για ασάφειες. Αν η οικογένεια του νέου εντοπιστεί, η εφαρμογή του μέτρου της οικογενειακής επανένωσης μπορεί να υπερισχύσει της εκτίμησης για την ανάγκη προστασίας του παιδιού. Επιπλέον, πολλοί θεσμοί και ενώσεις επιμένουν στην αναγκαιότητα μεγαλύτερης προσοχής στις ιδιαίτερες ανάγκες των ανηλίκων στον τομέα της προστασίας.

Έτσι, η μελέτη της διαχείρισης της αίτησης για άσυλο στις οκτώ χώρες στόχους αναδεικνύει τη μεταφορά των κοινοτικών απαιτήσεων σε αυτό το θέμα στο εθνικό δίκαιο με πολύ μεγάλες διαφορές. Σε κάθε περίπτωση, οι νομοθεσίες και οι πρακτικές που μελετήθηκαν δεν λαμβάνουν ποτέ υπόψη το σύνολο των ιδιαίτερων αναγκών των ασυνόδετων ανηλίκων.

¹⁰⁰ Νόμος για τα σύνορα, την υπηκοότητα και τη μετανάστευση (Borders, citizen and immigration Act), 2009, §55. Το τμήμα αυτό εισάγει στον νόμο τις απαιτήσεις του άρθρου 22 της Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού, κατόπιν της άρσης της επιφύλαξης του Ηνωμένου Βασιλείου τον Νοέμβριο του 2008.

¹⁰¹ Στην περίπτωση ενός αιτούντος άσυλο μικρότερου από 12 χρονών, οι αρχές αποφαινόμενες σχετικά με την αίτηση του ασύλου βασιζόμενες αποκλειστικά στο γραπτό έντυπο και χωρίς να προχωρήσουν σε συνέντευξη.

¹⁰² CHILDREN'S LEGAL CENTRE, The right to education in England: alternative report to the UN Committee of the rights of the child,, 2008, σ. 9.

¹⁰³ UNHCR's Quality Assurance program auditing the UK's asylum decision making (2008), στο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ SEPARATED CHILDREN IN EUROPE, Newsletter n°32, Νοέμβριος 2009.

¹⁰⁴ Νόμος για τους αλλοδαπούς, κεφάλαιο 1, τμήματα 10 και 11.

Σύσταση αρ. 13 – ΑΣΥΛΟ / Πληροφόρηση

- ▶ Να πληροφορεί ατομικά κάθε ασυνόδευτο ανήλικο, σε μία γλώσσα που καταλαβαίνει, για τη διαδικασία και τα διακυβεύματα της αίτησης για παροχή ασύλου, από τη στιγμή της άφιξής του στα σύνορα ή του εντοπισμού του στην επικράτεια.

Σύσταση αρ. 14 – ΑΣΥΛΟ / Πρόσβαση στην αίτηση

- ▶ Να εξασφαλίζουν πρόσβαση χωρίς προϋποθέσεις στην αίτηση παροχής ασύλου για όλους τους ασυνόδευτους ανηλίκους, με την άρση όλων των ενδιάμεσων σταδίων που συνδέονται με την επιλεξιμότητα της αίτησης και με τη θέσπιση προς όφελός τους εξαιρέσεων από όλες τις ειδικές διαδικασίες που είναι λιγότερο ευνοϊκές από το κοινό δίκαιο.

Σύσταση αρ. 15 – ΑΣΥΛΟ / Προσωπική συνέντευξη

- ▶ Να εξασφαλίζουν ότι καμία απόφαση απόρριψης της αίτησης δεν μπορεί να εκδοθεί χωρίς συνέντευξη από ειδικά εκπαιδευμένους υπεύθυνους προστασίας.

Σύσταση αρ. 16 – ΑΣΥΛΟ / Ειδικές διώξεις

- ▶ Να αναγνωρίζουν τις ειδικές μορφές δίωξης των παιδιών κατά την εξέταση της αίτησης.

Γ. Η υποδοχή των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο

Η Οδηγία «υποδοχή» επιβάλλει στα Κράτη ότι οι ανήλικοι που ζητούν άσυλο πρέπει να οδηγούνται «κοντά στα ενήλικα μέλη της οικογένειάς τους, σε μία ανάδοχη οικογένεια, σε ειδικά κέντρα φιλοξενίας για την υποδοχή ανηλίκων [ή] σε άλλους τόπους φιλοξενίας κατάλληλους για ανηλίκους»¹⁰⁵.

Στην Ιταλία, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτούντες άσυλο ενσωματώνονται στο σύστημα προστασίας των αιτούντων άσυλο (SPRAR) και τους επιφυλάσσεται ειδική υποδοχή, διαφορετική από τους άλλους ασυνόδευτους ανηλίκους¹⁰⁶. Παρόλα αυτά, οι δομές SPRAR δεν επαρκούν για να δεχτούν όλους τους ανηλίκους αιτούντες άσυλο, οι οποίοι φιλοξενούνται κατά συνέπεια σε άλλες υπηρεσίες για εγκαταλελειμμένα παιδιά, όπου τα διαθέσιμα μέσα δεν είναι πάντα επαρκή.

Στη Ρουμανία, η υποδοχή των αιτούντων άσυλο ηλικίας άνω των 16 ετών γίνεται στα κέντρα υποδοχής για ενήλικες, όπου οι συνθήκες υποδοχής προσαρμόστηκαν ώστε να δέχονται ανηλίκους (χώροι διαχωρισμένοι από τους ενήλικες κλπ.). Οι αρχές πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές ανάγκες των ανηλίκων κατά την κατανομή του κρατικού επιδόματος στους αιτούντες άσυλο¹⁰⁷.

Στην Ελλάδα, κάποιοι χώροι διατίθενται στους αιτούντες άσυλο, οι οποίοι όμως είναι περιορισμένοι σε αριθμό¹⁰⁸. Κανένας χώρος δεν είναι διαθέσιμος για τα κορίτσια στα συστήματα υποδοχής για ανηλίκους αιτούντες άσυλο, κι έτσι οδηγούνται σε υπηρεσίες προστασίας του κοινού δικαίου.

¹⁰⁵ Οδηγία 2003/9/CE, *op. cit.*, σημ. 13 άρθ. 19.2.

¹⁰⁶ Για την κοινωνική προστασία του κοινού δικαίου των εγκαταλελειμμένων αλλοδαπών ανηλίκων, βλ. *infra* μέρος VI. Α.

¹⁰⁷ NEWSLETTER, ΤΕΥΧΟΣ αρ. 33, Άνοιξη 2010 ΡΟΥΜΑΝΙΑ, σελ. 19.

¹⁰⁸ Human Rights Watch, Greece: create open centers for migrant children, 23 Αυγούστου 2009. <http://www.hrw.org/en/news/2009/08/23/greece-create-open-centers-migrant-children>

Στην Ουγγαρία, ένα κέντρο υποδέχεται όλους τους ασυνόδευτους ανηλίκους κατά τη διάρκεια της αίτησής τους για άσυλο, ενώ μία άλλη υπηρεσία υποστηρίζει τους νέους των οποίων η αίτηση ασύλου είχε θετική έκβαση.

Στα άλλα κράτη, η υποδοχή είναι ίδια για όλους τους ασυνόδευτους ανηλίκους που δέχονται υποστήριξη¹⁰⁹ και μόνο κάποιες μικρές διαφορές εντοπίστηκαν. Το θέμα της φιλοξενίας και της υποστήριξης των ασυνόδευτων ανηλίκων που αιτούνται άσυλο συγχέεται γενικά με το πιο ευρύ πρόβλημα της υποδοχής των ασυνόδευτων ανηλίκων¹¹⁰.

Σύσταση αρ. 17 - ΑΣΥΛΟ / Υποδοχή

- ▶ Να προβλέπεται υποδοχή των ασυνόδευτων ανηλίκων που αιτούνται άσυλο, η οποία να επιτρέπει την εξασφάλιση ειδικής ψυχολογικής και νομικής στήριξης, στη βάση μιας ατομικής διερεύνησης των αναγκών, ιδιαίτερα μέσω της ίδρυσης ειδικών κέντρων για την υποστήριξη των παιδιών.

Δ. Η εφαρμογή του κανονισμού Δουβλίνο II

Ο κανονισμός «Δουβλίνο II»¹¹¹ καθιέρωσε κριτήρια που επιτρέπουν να καθοριστεί το ευρωπαϊκό Κράτος που είναι υπεύθυνο για κάθε αίτηση και τα οποία συνοψίζονται ως εξής: το πρώτο κράτος στο οποίο εισήλθε ο αιτών είναι υποχρεωμένο να εξετάσει την αίτηση για άσυλο. Η εφαρμογή αυτού του κανονισμού προϋποθέτει μία κοινή ταυτοποίηση των αιτούντων σε ευρωπαϊκή κλίμακα, στα αρχεία Eurodac¹¹², και διαδικασίες μετακίνησης των αιτούντων άσυλο μέσα στα κράτη μέλη.

Η λήψη αποτυπωμάτων των αιτούντων άσυλο που είναι ανήλικοι κάτω των 14 ετών απαγορεύεται από τον κανονισμό Eurodac¹¹³, πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η εφαρμογή του κανονισμού Δουβλίνο II παρά μόνο στους ανηλίκους άνω των 14 ετών. Για τους τελευταίους, η μόνη παρέκκλιση που προβλέπεται από τον κανονισμό Δουβλίνο II αφορά την περίπτωση που ένα μέλος της οικογένειας βρίσκεται νόμιμα σε ένα άλλο κράτος μέλος: σε αυτή την περίπτωση, είναι αυτό το άλλο κράτος που ορίζεται ως υπεύθυνο και όχι αυτό όπου ο ανήλικος κατέθεσε την πρώτη του αίτηση, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό συμβαδίζει με το συμφέρον του ανηλίκου¹¹⁴.

Ο κανονισμός επιτρέπει παρόλα αυτά στα Κράτη να εφαρμόζουν διατάξεις πιο προστατευτικές στους ανηλίκους και να χειρίζονται την αίτησή τους για παροχή ασύλου, αποφεύγοντας έτσι την παραπομπή σε άλλη χώρα. Μία γενική διάταξη προβλέπει μάλιστα ότι «κάθε κράτος μέλος μπορεί να εξετάζει μία αίτηση άσυλο που υποβάλλεται από έναν υπήκοο τρίτου κράτους, ακόμα και αν αυτή η εξέταση δεν εμπίπτει στη δικαιοδοσία του σύμφωνα με ισχύοντα κριτήρια που τίθενται στον παρόντα κανονισμό»¹¹⁵.

¹⁰⁹ Στην πράξη, κράτη όπως η Σουηδία ή η Μεγάλη Βρετανία που κατευθύνουν συστηματικά τους ανηλίκους προς την αίτηση για παροχή ασύλου δεν υποδέχονται παρά ανηλίκους αιτούντες άσυλο, αλλά υπό τις ίδιες συνθήκες με τους γηγενείς ανηλίκους.

¹¹⁰ Βλέπε infra, μέρος VI. Α.

¹¹¹ Κανονισμός (CE) n° 343/2003 του Συμβουλίου της 18ης Φεβρουαρίου 2003 που καθιερώνει τα κριτήρια και τους μηχανισμούς καθορισμού του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση του αιτήματος ασύλου που παρουσιάζεται σε ένα από τα κράτη μέλη από υπήκοο τρίτου κράτους.

¹¹² Κανονισμός (CE) n° 2725/2000 του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με τη δημιουργία του συστήματος «Eurodac» για τη σύγκριση των ψηφιακών αποτυπωμάτων, με σκοπό την αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου.

¹¹³ Ibid., άρθ. 4.1 «Κάθε κράτος μέλος λαμβάνει χωρίς καθυστέρηση τα ψηφιακά αποτυπώματα όλων των δακτύλων κάθε αιτούντος άσυλο ηλικίας τουλάχιστον 14 ετών».

¹¹⁴ Κανονισμός (CE) n° 343/2003, op. cit., σημ. 111, άρθ. 6, άρθ. 15.3.

¹¹⁵ Ibid., άρθ. 3.2.

Ο κανονισμός Δουβλίνο II προσφέρει λοιπόν στα Κράτη διαφορετικές επιλογές σχετικά με την εφαρμογή του. Μία μόνο χώρα από αυτές που εξετάστηκαν, η Γαλλία, δεν εφαρμόζει καθόλου τον κανονισμό Δουβλίνο II στους ανηλίκους¹¹⁶, ενώ οι άλλες γενικά τον εφαρμόζουν αυστηρά, με τον ίδιο τρόπο όπως και για τους ενήλικες.

Πίνακας 7 – Επισκόπηση της εφαρμογής του κανονισμού Δουβλίνο II για τους ασυνόδευτους ανηλίκους

	Εφαρμογή Δουβλίνο II	Παραπομπές Δουβλίνο II το 2009	Παρατηρήσεις
Spagna	NAI		
Francia	OXI	0	Τα αποτυπώματα των ανηλίκων άνω των 14 ετών λαμβάνονται, αλλά στην πράξη καμία παραπομπή δεν αποφασίζεται εφόσον πρόκειται για ανηλίκους.
Grecia	NAI		Η Ελλάδα είναι κυρίως χώρα πρώτης αίτησης, στην οποία επιστρέφονται οι αιτούντες σύμφωνα με τον κανονισμό του Δουβλίνου.
Ungheria	NAI		Σύμφωνα με τις επίσημες στατιστικές του Γραφείου μετανάστευσης και ιθαγένειας, 63 επαναπατρισμοί στα πλαίσια του κανονισμού Δουβλίνο πραγματοποιήθηκαν το 2008 (όλες οι ηλικίες). Υπάρχουν κάποιες διενέξεις που αφορούν τον επαναπατρισμό ανηλίκων προς την Ελλάδα.
Italia	NAI		Οι ιταλικές αρχές λαμβάνουν πάντα υπόψη τις δηλώσεις των ανηλίκων σχετικά με την ηλικία τους και τη βούλησή τους να επιστρέψουν στην οικογένειά τους.
Romania	NAI		Μία απόφαση του Συνταγματικού δικαστηρίου της 25ης Νοεμβρίου 2008 προβλέπει συμπληρωματικές εγγυήσεις στην εφαρμογή του κανονισμού Δουβλίνο II, που μπορούν να εφαρμοστούν στους ανηλίκους.
Gran Bretagna	NAI	36 ¹¹⁷	Μεταξύ του 2004 και του 2009, πραγματοποιήθηκαν 334 επαναπατρισμοί ασυνόδευτων ανηλίκων στα πλαίσια Δουβλίνο II ¹¹⁸ . Ο επαναπατρισμός τους προς την Ελλάδα κρίθηκε έγκυρη από τα δευτεροβάθμια βρετανικά.
Svezia	NAI	53 ¹¹⁹	Οι επαναπατρισμοί προς την Ελλάδα διακόπηκαν από το 2008 για τους ανηλίκους. Από τότε, υπάρχει ανοικτό ζήτημα με τον επαναπατρισμό των ανηλίκων προς τη Μάλτα.

Σύσταση αρ. 18 – ΑΣΥΛΟ / Κανονισμός Δουβλίνο II

- Να παρακαμφθεί η εφαρμογή του κανονισμού Δουβλίνο II για όλους τους ασυνόδευτους ανηλίκους, με εξαίρεση τους επαναπατρισμούς με σκοπό την οικογενειακή επανένωση.

¹¹⁶ Πρόκειται για μία μη τυπική πρακτική, αναγνωρισμένη από τον υπουργό μετανάστευσης που έχει δηλώσει σε ένα ανακοινωθέν το 2010 ότι «η Γαλλία απαγορεύει, αν και δεν προβλέπεται από την κοινοτική νομοθεσία, την παράδοση σε άλλα κράτη μέλη της Ε.Ε. ανηλίκων αιτούντων άσυλο που έχουν υποβάλει την αίτησή τους σε αυτά πριν από την είσοδό τους στη Γαλλία». ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ, ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ, ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, «Επίσκεψη σε ένα κέντρο υποδοχής αποχωρισμένων ανήλικων αλλοδαπών στο Calais: ο Eric BESSON χαιρετίζει την επιτυχία του μηχανισμού που τέθηκε σε λειτουργία», 01.10.2009.

¹¹⁷ Στο “Anger as hundreds of children deported alone under EU rules”, Children and Young people Now, 22 Ιουνίου 2010, www.cypnow.co.uk

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Επικοινωνία με το Γραφείο μετανάστευσης, 23.06.2010. Οι επαναπατρισμοί αυτοί αφορούσαν κυρίως νεαρούς Σομαλούς (17 περιπτώσεις, δηλαδή 32%), Αφγανούς (11 περιπτώσεις, 21%) και Ιρακινούς (10 περιπτώσεις, 19%). Πρέπει να επισημάνουμε ότι 52 από αυτές καταγράφηκαν ως «οικειοθελείς» επαναπατρισμοί.

Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, εξαιτίας της ευάλωτης κατάστασής τους, αποτελούν τα θύματα των εγκλημάτων της σωματεμπορίας και της εκμετάλλευσης¹²⁰. Αυτό μπορεί να πάρει τη μορφή της καταναγκαστικής εργασίας, της δουλείας ή ακόμη και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Η επίλυση αυτού του προβλήματος προϋποθέτει πάνω από όλα την ταυτοποίηση των θυμάτων, που θα συνοδεύεται από ειδικούς μηχανισμούς προστασίας.

Στις περισσότερες από τις χώρες που εξετάστηκαν, το πρόβλημα της σωματεμπορίας των ανηλίκων υποτιμάται σημαντικά. Παρά την θέσπιση ειδικών υπηρεσιών της αστυνομίας και ειδικών μηχανισμών εντοπισμού, σπάνια κινούνται διαδικασίες για την εύρεση των δραστών και την αναγνώριση των ανηλίκων θυμάτων αυτών των εγκλημάτων.

Σύσταση αρ. 19 – ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΟ / Αναγνώριση των θυμάτων

- Να θεσπιστούν ειδικοί μηχανισμοί και μέτρα που επιτρέπουν την αναγνώριση των ασυνόδευτων ανηλίκων που είναι θύματα σωματεμπορίου.

Όταν εντοπίζονται, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που είναι θύματα σωματεμπορίου γενικά φιλοξενούνται ή προωθούνται στους συνήθεις μηχανισμούς υποστήριξης ασυνόδευτων ανηλίκων, χωρίς να λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψη η ιδιότητα του θύματος¹²¹. Μόνο δύο από τα κράτη που εξετάστηκαν (Ιταλία, Ρουμανία) έχουν προβλέψει ειδικούς μηχανισμούς υποστήριξης για αυτά τα θύματα.

Αναφορικά με την εξασφάλιση της διοικητικής θέσης των θυμάτων σωματεμπορίου, μία ευρωπαϊκή Οδηγία του 2004 ορίζει τις προϋποθέσεις χορήγησης τίτλων παραμονής μειωμένης διάρκειας στους υπηκόους τρίτων χωρών που συνεργάζονται για την πάταξη του εμπορίου ανθρώπων¹²². Αυτό το κείμενο, που στοχεύει στην προστασία των ενηλίκων, μπορεί να εφαρμοστεί κατά παρέκκλιση στους ανηλίκους¹²³, αλλά αυτή η δυνατότητα σπάνια βρίσκει εφαρμογή στις χώρες που εξετάστηκαν.

Σύσταση αρ. 20 – ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΟ / Προστασία των θυμάτων

- Να προβλέπονται ειδικοί μηχανισμοί που εξασφαλίζουν μία άνευ όρων υποστήριξη των ασυνόδευτων ανηλίκων που είναι θύματα σωματεμπορίου, προσαρμοσμένη στις ανάγκες τους και την εξασφάλιση της προστασίας τους.

¹²⁰ Για τον ορισμό του σωματεμπορίου και της εκμετάλλευσης, βλέπε Πρωτόκολλο του Παλέρμο, 15 Νοεμβρίου 2000, άρθ. 3.α.

¹²¹ Για την κοινωνική προστασία που προβλέπεται για το σύνολο των εγκαταλελειμμένων αλλοδαπών ανηλίκων στις 8 χώρες, βλέπε μέρος VI. Α.

¹²² Οδηγία 2004/81/CE σχετικά με τον τίτλο παραμονής που χορηγείται στους υπηκόους τρίτων χωρών που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων ή έχουν λάβει υποστήριξη για παράνομη μετανάστευση και συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές, που υιοθετήθηκε στις 29 Απριλίου 2004 και ισχύει σε όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε.

¹²³ Ibid., άρθ. 3.3.

Πολλοί ασυνόδευτοι ανήλικοι φτάνουν στην Ευρώπη χωρίς ταυτότητες ή με πλαστά έγγραφα. Συμβαίνει πολλές φορές επίσης τα έγγραφά τους να μη γίνονται δεκτά από τις αρχές, παρά την αυθεντικότητά τους. Κάθε χώρα προέβλεψε λοιπόν μεθόδους που επιτρέπουν τον προσδιορισμό της ηλικίας αυτών των νέων και, γενικότερα, την αποκατάσταση της ατομικής τους υπόστασης. Από τη στιγμή που η μειονότητα αναγνωρίζεται, τίθεται το ερώτημα της νόμιμης εκπροσώπησης. Έτσι οι ανήλικοι, μην έχοντας δικαιοπρακτική ικανότητα, είναι απαραίτητο να διαθέτουν έναν εκπρόσωπο.

A. Ο προσδιορισμός της ηλικίας

Οι ανήλικοι που δεν έχουν καθόλου ατομική υπόσταση ή που αυτή αμφισβητείται μπορούν να υποβάλλονται σε διαδικασίες με στόχο τον καθορισμό της ηλικίας τους. Το διακύβευμα είναι σημαντικό, αφού από την αναγνώριση της ανηλικότητας θα κριθεί η συνολική υποστήριξη και θα προσδιοριστεί το νομικό πλαίσιο που θα εφαρμοστεί. Από ανήλικοι που χρήζουν προστασίας, μερικοί νέοι μπορεί να καταλήξουν αλλοδαποί χωρίς καθεστώς. Δεν θα μπορούν λοιπόν να επωφεληθούν από καμία από τις εγγυήσεις που προβλέπονται για τα παιδιά στις διάφορες νομοθεσίες και συχνά θα απειλούνται από το μέτρο της απομάκρυνσης/απέλασης. Επιπλέον, η επανεξέταση της ηλικίας τους μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να απολέσουν τη νομιμότητα και των άλλων δηλώσεών τους που αφορούν τους γονείς τους, το όνομα ή ακόμη και την υπηκοότητα τους.

Πίνακας 8 – Σύνοψη των μεθόδων καθορισμού της ηλικίας για τους ασυνόδευτους ανήλικους

	Μέθοδος καθορισμού της ηλικίας	Παρατηρήσεις
Spagna	Ιατρική πραγματογνωμοσύνη, με οστική εξέταση, που βασίζεται στη μέθοδο Greulich και Pyle.	Το προσωπικό που πραγματοποιεί την εξέταση δεν γνωρίζει τις συνέπειές της. Τα περιθώρια σφάλματος υποδεικνύονται στην έκθεση αλλά δεν λαμβάνονται υποχρεωτικά υπόψιν υπέρ του νέου.
Francia	Ιατρική πραγματογνωμοσύνη, με οστική εξέταση, που βασίζεται στη μέθοδο Greulich και Pyle.	Πολύ διαφορετικές πρακτικές ανάλογα με το μέρος όπου βρίσκεται ο νέος. Μέθοδος που επικρίθηκε από πολλούς διεθνείς και εθνικούς φορείς εξαιτίας της ανακρίβειάς της, αλλά παραμένει σε ισχύ.
Grecia	Καμία επίσημη μέθοδος δεν ορίζεται από το εθνικό δίκαιο, που προβλέπει όμως τη δυνατότητα ιατρικής εξέτασης.	Καμία εξέταση δεν εφαρμόζεται στην πράξη. Οι νέοι που λόγω εμφάνισης φαίνονται να είναι κάτω από 16 ετών θεωρούνται παιδιά, ενώ οι άλλοι καταγράφονται ως ενήλικες από την αστυνομία παρά τις δηλώσεις τους.
Ungheria	Ιατρική πραγματογνωμοσύνη που βασίζεται σε οστική και παιδιατρική εξέταση.	Επειδή η ιατρική διαδικασία δεν εφαρμόζεται συχνά λόγω της ανακρίβειάς της και του κόστους της, οι δηλώσεις των νέων λαμβάνονται συχνά υπόψη για τη χορήγηση προστασίας.
Italia	Ιατρική πραγματογνωμοσύνη, με οστική εξέταση, που βασίζεται στη μέθοδο Greulich και Pyle.	Εξέταση που γενικά πραγματοποιείται από ιατρικό προσωπικό, αν και όχι πάντα εξειδικευμένο, και δε βασίζεται σε καμία άλλη εκτίμηση. Το περιθώριο σφάλματος πρακτικά δεν αναφέρεται ποτέ.
Romania	Ιατρική πραγματογνωμοσύνη.	Η γραπτή συγκατάθεση του νέου και του εκπροσώπου του είναι υποχρεωτική, αλλά ο νέος λογίζεται ως ενήλικας σε περίπτωση άρνησης. Το περιθώριο λάθους δεν λαμβάνεται υπόψη.
Gran Bretagna	Εκτίμηση που βασίζεται στην κατάσταση του νέου και στη μαρτυρία του, Με βάση τα κριτήρια που καθορίστηκαν σε μία απόφαση του 2003 (Merton). Μπορεί να πραγματοποιηθεί ιατρική εξέταση, αλλά δεν θεωρείται παρά μία απλή πληροφορία στα πλαίσια μιας συνολικής εκτίμησης. Η εκτίμηση διενεργείται από τον κοινωνικό λειτουργό που έχει αναλάβει το παιδί.	Το προνόμιο της αμφιβολίας παραχωρείται, αλλά οι αρχές μπορούν να θεωρήσουν ότι ένας νέος είναι ενήλικος χωρίς να τον υποβάλλουν σε διαδικασία προσδιορισμού της ηλικίας. Στη συνέχεια, η διαδικασία του προσδιορισμού εξαρτάται αποκλειστικά από την εκτίμηση των κοινωνικών λειτουργών, κάτι που μπορεί να προκαλέσει σύγκρουση συμφερόντων. Η αμφισβήτηση ενώπιον δικαστηρίου είναι δυνατή.
Svezia	Εκτίμηση από το Γραφείο μετανάστευσης, άσειστη βάση συνέντευξης που μπορεί να συμπληρωθεί με ιατρικό έλεγχο.	Σε περίπτωση ιατρικού ελέγχου, το προνόμιο της αμφιβολίας παραχωρείται στο νέο. Η απόφαση λαμβάνεται από έναν εκπρόσωπο του Γραφείου μεταναστεύσεων, χωρίς δυνατότητα επανεξέτασης, κάτι που μπορεί να σημαίνει σύγκρουση συμφερόντων.

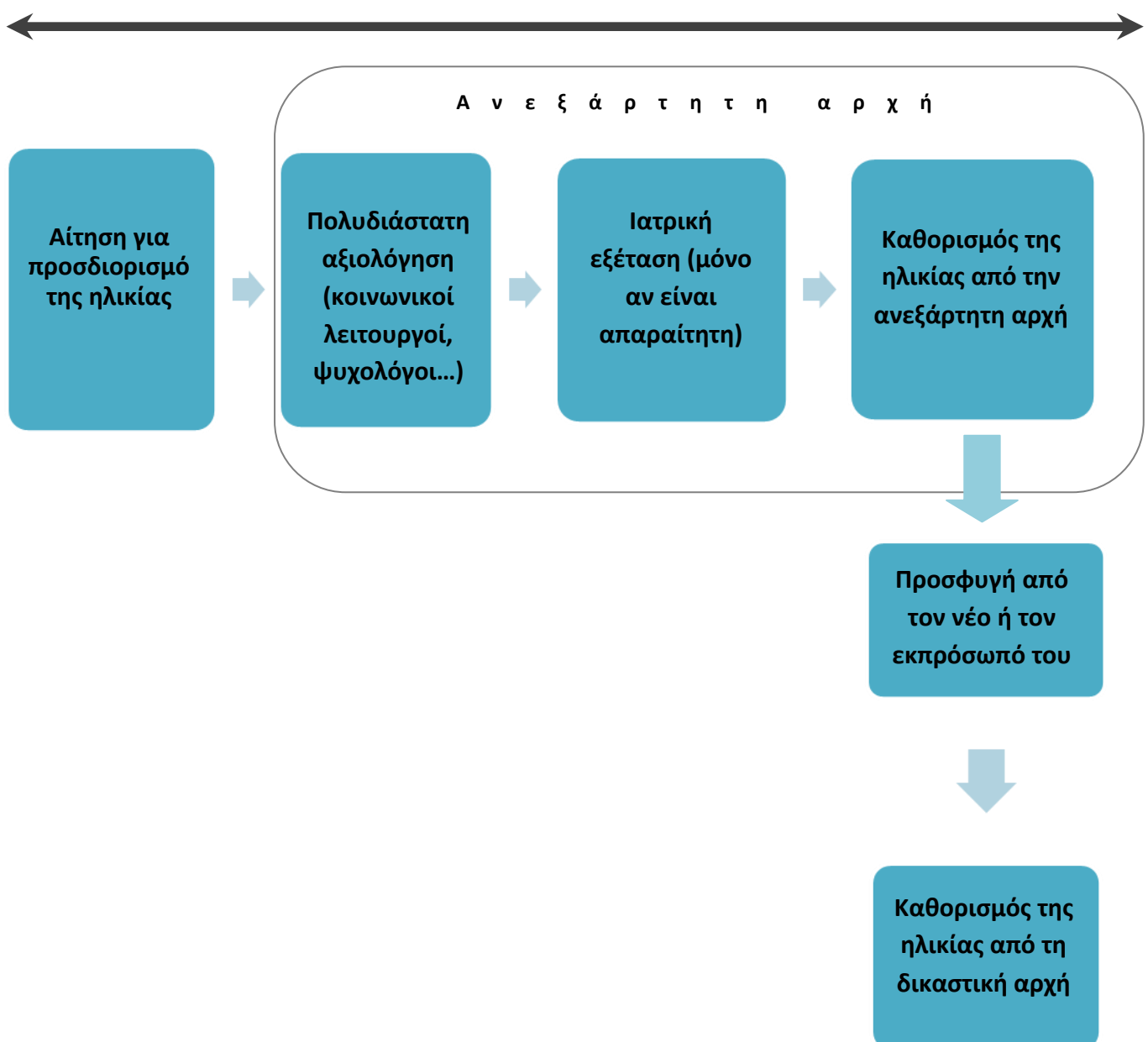
Έτσι, η πλειονότητα των χωρών καθορίζουν την ηλικία βασιζόμενες κυρίως σε ιατρική πραγματογνωμοσύνη (Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Ρουμανία), ενώ άλλες καθιέρωσαν διαδικασίες που περιλαμβάνουν τη μαρτυρία του νέου και την κατάστασή του (Μεγάλη Βρετανία, Σουηδία). Τέλος, κάποια Κράτη στην πράξη δεν βασίζονται στην ιατρική εξέταση, αν και προβλέπεται από τον νόμο, είτε αυτό λειτουργεί προς όφελος του νέου (Ουγγαρία), είτε σε βάρος του (Ελλάδα).

Σύσταση αρ. 21 – ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

- Δημιουργία πρωτοκόλλου καθορισμού της ηλικίας, κοινό για όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό το πρωτόκολλο πρέπει να προβλέπει πολυδιάστατη αξιολόγηση που θα διεξάγεται στους κόλπους ανεξάρτητων φορέων της κυβέρνησης και των τοπικών αρχών, οι οποίοι θα αποτελούνται από πολλά μέλη που θα λειτουργούν συμπληρωματικά και θα έχουν ειδικευση στο θέμα. Αυτές οι αρχές θα μπορούν να ζητούν τη διεξαγωγή ιατρικής εξέτασης, αποκλειστικά με τη συγκατάθεση του ανηλίκου, αλλά αυτή η εξέταση θα αποτελεί απλώς ένα στοιχείο μεταξύ άλλων στη διαδικασία του καθορισμού της ηλικίας. Η δυνατότητα διοικητικής και δικαστικής προσφυγής, με ρύθμιση της διαφοράς από τον ίδιο τον δικαστή σε τελευταίο βαθμό δικαιοδοσίας, πρέπει να δίνεται στον ίδιο τον νέο και στον εκπρόσωπό του, σε περίπτωση αμφισβήτησης για την ηλικία που προέκυψε μετά τη διαδικασία του πρωτοκόλλου. Σε κάθε περίπτωση, οι αρχές του τεκμηρίου ανηλικότητας και του προνομίου της αμφιβολίας πρέπει να εφαρμόζονται καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας καθορισμού της ηλικίας.

Διαδικασία καθορισμού της ηλικίας που σέβεται τα δικαιώματα του παιδιού

Τεκμήριο ανηλικότητας – Προνόμιο της αμφιβολίας

B. Η εφαρμογή νόμιμης εκπροσώπησης

Η αναγνώριση της ανηλικότητας του νέου σημαίνει γενικά ότι δεν διαθέτει δικαιοπρακτική ικανότητα και είναι κατ' επέκταση ανίκανος να ασκήσει ορισμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Απουσία γονέων που θα μπορούσαν να ασκήσουν τη γονική εξουσία, είναι αναγκαίο να τεθεί ένας μηχανισμός νόμιμης εκπροσώπησης, ώστε να είναι δυνατή η διενέργεια διαφόρων πράξεων στο όνομα του παιδιού, καθώς και η συμμετοχή του τελευταίου σε νομικές διαδικασίες. Η Σύμβαση σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού καθορίζει εξάλλου ότι τα κράτη πρέπει να εξασφαλίζουν «στο παιδί τη δυνατότητα να εισακούεται σε κάθε νομική ή διοικητική διαδικασία που το αφορά, είτε άμεσα, είτε μέσω εκπροσώπου ή αρμόδιας οργάνωσης, με τρόπο συμβατό με τους κανόνες της δικονομίας της εθνικής νομοθεσίας»¹²⁴.

Κάποια κράτη προέβλεψαν τον καθορισμό νόμιμου εκπροσώπου για να συνοδεύει τον ασυνόδευτο ανήλικο (Ισπανία, Ιταλία), ενώ σε άλλες χώρες συναντώνται πολλές κατηγορίες εκπροσώπων (Γαλλία, Ουγγαρία, Σουηδία). Τέλος, η νόμιμη εκπροσώπηση είναι ανεπιτυχής σε δύο από τις χώρες που μελετήθηκαν (Μεγάλη Βρετανία, Ελλάδα).

Σύσταση αρ. 22 – ΝΟΜΙΜΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ

- ▶ Διορισμός χωρίς καθυστέρηση νόμιμου εκπροσώπου, μοναδικού για κάθε πρόσωπο που δηλώνει ανήλικος ή που ταυτοποιείται ως τέτοιος. Αυτός ο εκπρόσωπος πρέπει να είναι ανεξάρτητος, εκπαιδευμένος ειδικά στο πρόβλημα των ασυνόδευτων ανηλίκων και να διαθέτει τις υλικές προϋποθέσεις που του επιτρέπουν να εκπληρώνει πλήρως την αποστολή του.
- ▶ Δημιουργία σε κάθε κράτος μίας ανεξάρτητης αρχής που να στοχεύει στην επιτήρηση και την αξιολόγηση των καθηκόντων αυτών των εκπροσώπων.

¹²⁴ Σύμβαση των Η.Ε. για τα δικαιώματα του παιδιού, *op. cit.*, σημ. 47, άρθ. 12.

Μακριά από τους γονείς τους και άρα χωρίς εκπαιδευτική και υλική υποστήριξη, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι μπορούν γενικά να επωφεληθούν από κοινωνική προστασία στους κόλπους των κρατών μελών. Όπως στα άλλα παιδιά, πρέπει και σε αυτά να αναγνωριστεί το δικαίωμα στην εκπαίδευση και στην επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και η πρόσβαση στην περίθαλψη.

A. Κοινωνική προστασία

Ενώ η Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού ορίζει ότι «κάθε παιδί που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον, ή που για το συμφέρον του δεν μπορεί να παραμείνει σε αυτό το περιβάλλον, έχει δικαίωμα στην προστασία και σε ειδική υποστήριξη από το κράτος»¹²⁵, η εφαρμογή αυτού του δικαιώματος από τα Κράτη χαρακτηρίζεται από σημαντικές διαφοροποιήσεις, που μπορεί μερικές φορές να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητά του. Ενώ το νομοθετικό πλαίσιο που επιτρέπει την υποστήριξη των ασυνόδευτων ανήλικων είναι γενικά το ίδιο με αυτό που αφορά τους γηγενείς ανήλικους που χρήζουν κοινωνικής προστασίας, διακρίνουμε πολλά μοντέλα υποδοχής στα οκτώ κράτη που εξετάστηκαν. Κάποιες χώρες προέβλεψαν υποδοχή υπό τις ίδιες συνθήκες με αυτές που προβλέπονται από το κοινό δίκαιο για την προστασία της παιδικής ηλικίας (Ιταλία, Ελλάδα, Ρουμανία, Μεγάλη Βρετανία), ενώ άλλες καθιέρωσαν κοινωνική προστασία που περιλαμβάνει συγκεκριμένους μηχανισμούς υποδοχής όλων ή μέρους των ασυνόδευτων ανήλικων (Ισπανία, Γαλλία, Ουγγαρία, Σουηδία).

¹²⁵ Ibid., άρθ. 20.

Πίνακας 9 – Σύνοψη της κοινωνικής προστασίας από την οποία μπορούν να επωφεληθούν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι

	Προτεινόμενη κοινωνική προστασία	Παρατηρήσεις
Ισπανία	Οι αυτόνομες κοινότητες (περιοχές) είναι αρμόδιες για την προστασία των ανηλίκων που βρίσκονται στο έδαφός τους.	Το είδος υποδοχής που προτείνεται εξαρτάται από τον αριθμό των ανηλίκων που εισέρχονται. Εάν αυτός είναι σημαντικός, η υποδοχή μπορεί να περιλαμβάνει έως και τρεις διαδοχικούς τόπους: κέντρο πρώτης υποδοχής, κέντρο προσωρινής διαμονής, κέντρο σταθερής διαμονής. Υπάρχουν ειδικά κέντρα για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, που τα διαχειρίζονται ΜΚΟ.
Γαλλία	Η υποστήριξη είναι εξασφαλισμένη από τις τοπικές υπηρεσίες προστασίας της παιδικής ηλικίας, μετά από δικαστική απόφαση στα πλαίσια παιδιών που κινδυνεύουν.	Οι ανήλικοι, φτάνοντας στη ζώνη αναμονής, έχουν δυσκολία να ενταχθούν στο σύστημα προστασίας. Στην επικράτεια, η πρόσβαση στην προστασία και οι μηχανισμοί που υπάρχουν είναι πολύ διαφορετικοί ανάλογα με το γεωγραφικό διαμέρισμα.
Ελλάδα	Μόνο οι ελάχιστοι ανήλικοι που ζητούν άσυλο μπορούν να επωφεληθούν πλήρως και καλύπτονται από θεσμούς κοινωνικής προστασίας.	Ο αριθμός των θέσεων υποδοχής για τους ανηλίκους αιτούντες άσυλο είναι πολύ περιορισμένος.
Ουγγαρία	Από την άφιξή τους, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι οδηγούνται σε ειδικό κέντρο υποδοχής. Στη συνέχεια, επωφελούνται από το σύστημα προστασίας της παιδικής ηλικίας της Ουγγαρίας, δεδομένου ότι πρόκειται για παιδί «που στερείται της φροντίδας των γονέων του ή άλλων μελών της οικογένειάς του».	Δύο κέντρα δέχονται το σύνολο των ασυνόδευτων Ανηλίκων. Το ένα δέχεται τους αιτούντες άσυλο και το άλλο τους ανηλίκους πρόσφυγες ή τους δικαιούχους της επικουρικής προστασίας.
Ιταλία	Στη βάση του κοινού δικαίου της προστασίας της παιδικής ηλικίας, οι ανήλικοι τοποθετούνται αρχικά σε έναν τόπο σίγυρο σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης για προστασία, πριν ενσωματωθούν στο σύστημα υποδοχής. Αυτό το τελευταίο περιλαμβάνει την πρώτη υποδοχή, που επιτρέπει την εκτίμηση και καθορίζει την αρχική περίοδο υποστήριξης, και τη δεύτερη υποδοχή, όπου καταρτίζεται μία εξατομικευμένη διαδρομή ενσωμάτωσης.	Οι ιταλικές αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης διαχειρίζονται τις δομές της πρώτης και της δεύτερης υποδοχής.
Ρουμανία	Μετά από προσωρινή τοποθέτηση που επιτρέπει να εκτιμηθεί η κατάσταση του νέου, αυτός τοποθετείται, σύμφωνα με το ρουμανικό σύστημα κοινού δικαίου προστασίας της παιδικής ηλικίας.	
Μεγάλη Βρετανία	Από τη στιγμή που εντοπίζονται από τις αρχές, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αναφέρονται σε μία αρχή τοπικής αυτοδιοίκησης προκειμένου να επωφεληθούν της κοινωνικής προστασίας κοινού δικαίου.	Το επίπεδο προστασίας ποικίλει ανάλογα με τη νομική βάση της υποστήριξης, η οποία μπορεί να στηριχτεί σε δύο άρθρα του νόμου για την παιδική ηλικία.
Σουηδία	Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι επωφελούνται της προστασίας του κοινού δικαίου, που συνίσταται σε μία πρώτη υποδοχή που ακολουθείται από διαρκή υποστήριξη.	Τα κέντρα της πρώτης υποδοχής δέχονται αποκλειστικά τους ασυνόδευτους ανηλίκους. Η ευθύνη της υποδοχής των ασυνόδευτων ανηλίκων ανήκει στις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης.

Σύσταση αρ. 23 – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

- ▶ Να επιτρέπεται σε όλους τους ασυνόδευτους ανηλίκους να επωφελούνται από μηχανισμούς κοινωνικής προστασίας, προσαρμοσμένους στις ανάγκες τους. Να προβλέπεται για αυτό τον λόγο η δημιουργία ειδικών μηχανισμών για αυτά τα παιδιά για την πρώτη υποδοχή, ώστε να αξιολογείται καλύτερα η κατάστασή τους, να αναγνωρίζονται οι ανάγκες τους για προστασία και κυρίως για τους αιτούντες άσυλο ή τα θύματα σωματεμπορίου, και να κατευθύνονται με τις καλύτερες συνθήκες και το συντομότερο δυνατόν προς το σύστημα προστασίας της παιδικής ηλικίας του κοινού δικαίου.

B. Σχολική και επαγγελματική εκπαίδευση

Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι κάνουν συχνά αίτηση για γρήγορη ενσωμάτωση στις χώρες διαμονής. Στο ζήτημα αυτό, η πρόσβαση στη σχολική εκπαίδευση συνιστά μια προτεραιότητα για εκείνους και η πράξη καταδεικνύει ότι προσδεύουν με πολύ μεγάλη ευκολία και συνιστούν πολύτιμο κεφάλαιο για όλες τις ομάδες στις οποίες εντάσσονται. Πολλοί επίσης είναι αυτοί που αναζητούν γρήγορη εργασία και, κατ' επιλογή ή ερήμην τους, επιθυμούν να ακολουθήσουν τον δρόμο της επαγγελματικής κατάρτισης.

Αν και αυτά τα εγχειρήματα ενσωμάτωσης στη σχολική εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ενσωμάτωση στην κοινωνία υποδοχής, οι νομοθεσίες και οι πρακτικές των κρατών σε αυτούς τους τομείς διακρίνονται γενικά από διαφορετική αντιμετώπιση των παιδιών αυτών σε σύγκριση με τα γηγενή παιδιά.

1. Η πρόσβαση στη σχολική εκπαίδευση

Τα κράτη που έχουν υπογράψει τη Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού αναγνωρίζουν «το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση, και συγκεκριμένα, με στόχο τη σταδιακή άσκηση αυτού του δικαιώματος πάνω στη βάση των ίσων ευκαιριών»¹²⁶. Η Επιτροπή για τα δικαιώματα του παιδιού έχει ερμηνεύσει αυτή την υποχρέωση ως εγγύηση ότι «κάθε ασυνόδευτο ή αποχωρισμένο παιδί, ανεξάρτητα από την κατάστασή του, πρέπει να έχει πλήρη πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας στην οποία έχει εισέλθει»¹²⁷. Το Συμβούλιο της Ευρώπης αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση υπενθύμισαν αυτήν την επιτακτική ανάγκη για πρόσβαση στην εκπαίδευση όλων των παιδιών, συμπεριλαμβανομένων των αλλοδαπών, σε πολλά κείμενα¹²⁸.

Η πρακτική εφαρμογή αυτού του δικαιώματος είναι γενικά ικανοποιητική στο σύνολο των χωρών που μελετήθηκαν, ενώ υπάρχουν γενικά εγγυήσεις για την πρόσβαση στη μόρφωση. Μια εμπεριστατωμένη ανάλυση δεν μπορεί ωστόσο να αγνοήσει τη μεγάλη ποικιλία νομοθεσιών και πρακτικών για αυτό το θέμα, με σημαντικά εμπόδια για τους ασυνόδευτους ανηλίκους που βρίσκονται λίγο πριν την ενηλικίωση.

¹²⁶ Σύμβαση των Η.Ε. για τα δικαιώματα του παιδιού, *op. cit.*, σημ. 47, άρθ. 28.

¹²⁷ Επιτροπή για τα δικαιώματα του παιδιού, Μεταχείριση των ασυνόδευτων παιδιών και των αποχωρισμένων παιδιών μακριά από τη χώρα καταγωγής τους, *op. cit.*, σημ. 54, §41.

¹²⁸ Βλέπε για παράδειγμα: Απόφαση του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 1997 σχετικά με τους ασυνόδευτους ανηλίκους υπηκόους τρίτων χωρών, άρθ. 3.6, Σύσταση CM/Rec (2007)9, *op. cit.*, σημ. 42, άρθ. 17.

Πίνακας 10 – Σύνοψη της πρόσβασης στη σχολική εκπαίδευση για τους ασυνόδετους ανήλικους

	Πρόσβαση στο σχολικό σύστημα	Εφαρμογή ειδικών μηχανισμών
Ισπανία	Οι ανήλικοι κάτω των 16 ετών εγγράφονται στην υποχρεωτική εκπαίδευση, αντιμετωπίζοντας συχνά δυσκολίες προσαρμογής. Οι ανήλικοι άνω των 16 ετών προσανατολίζονται προς την επαγγελματική κατάρτιση.	Μερικές αυτόνομες κοινότητες προτείνουν μαθήματα γλωσσικής υποστήριξης για τους αλλοδαπούς ανήλικους.
Γαλλία	Οι ανήλικοι κάτω των 16 ετών έχουν αυτομάτως πρόσβαση στο σχολικό σύστημα του κοινού δικαίου. Αυτοί που είναι άνω των 16 ετών δεν γίνονται δεκτοί στα σχολεία παρά μόνο εάν υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις. Στην πράξη, πολλοί από αυτούς τους νέους κατευθύνονται προς την προπαρασκευαστική κατάρτιση.	Κέντρα πρόσβασης για την ένταξη στο σχολικό σύστημα των νεοαφιχθέντων και των παιδιών που ταξιδεύουν (CASNAV) λειτουργούν σε όλη την επικράτεια, προκειμένου να συντονίσουν και να διευκολύνουν την πρόσβαση των μεταναστών στο σχολείο.
Ελλάδα	Το δικαίωμα στην εκπαίδευση που προσφέρουν τα δημόσια σχολεία εξασφαλίζεται για όλους τους ανήλικους αλλοδαπούς πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο, υπηκόους εμπόλεμων χωρών ή που το καθεστώς σχετικά με το δικαίωμα παραμονής τους είναι υπό εξέταση.	Προσφέρονται μαθήματα γλωσσικής υποστήριξης που απευθύνονται σε νεοαφιχθέντες αλλοδαπούς ανήλικους, αλλά η πρόσβαση στα μαθήματα αυτά είναι δύσκολη.
Ουγγαρία	Δεν υπάρχει κανένα νομικό εμπόδιο στην πρόσβαση των ασυνόδετων ανηλίκων στο σχολικό σύστημα του κοινού δικαίου. Στην πράξη, ωστόσο, λίγα σχολεία δέχονται τους μετανάστες, προβάλλοντάς τους πολλά εμπόδια.	Μαθήματα ουγγρικής γλώσσας προσφέρονται στο κέντρο υποδοχής του Bicske για τους ανήλικους πρόσφυγες ή τους δικαιούχους επικουρικής προστασίας. Υπάρχουν επίσης σημαντικές πρωτοβουλίες που προτείνουν μαθήματα υποστήριξης.
Ιταλία	Ο εθνικός κανονισμός εγγυάται το δικαίωμα στην εκπαίδευση σε όλους τους ανήλικους, ανεξάρτητα από την εθνικότητά τους, για το σύνολο των σχολικών τάξεων. Στην πράξη, διαπιστώνονται δυσκολίες στην εισαγωγή νέων 15-18 ετών που δεν είναι κάτοχοι του πιστοποιητικού του πρώτου κύκλου ιταλικών σπουδών.	Δημιουργήθηκαν θεσμικές δομές για την προώθηση της ενσωμάτωσης, του διαλόγου και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Για τους νέους 15-18 ετών, παραδίδονται βασικά μαθήματα γλώσσας στα μόνιμα κέντρα της επικράτειας.
Ρουμανία	Το δικαίωμα στην εκπαίδευση προστατεύεται από τον νόμο για τους αλλοδαπούς, ο οποίος ορίζει ότι όλοι οι ανήλικοι έχουν πρόσβαση σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης.	Οι ασυνόδετοι ανήλικοι μπορούν να ενταχθούν σε τάξη εκμάθησης ρουμανικών για ένα έτος, ώστε να προετοιμαστούν για την ένταξή τους στο σχολικό σύστημα του κοινού δικαίου. Επιπλέον, η ΜΚΟ Save the Children ξεκίνησε ένα πρόγραμμα υποστήριξης στους αιτούντες άσυλο συγκεκριμένα για τον τομέα της εκπαίδευσης.
Μεγάλη Βρετανία	Οι ασυνόδετοι ανήλικοι κάτω των 16 ετών, παρά τις ενίοτε προβληματικές προθεσμίες εγγραφής, έχουν πρόσβαση στο σχολικό σύστημα του κοινού δικαίου. Όσοι είναι άνω των 16 ετών, αντιμετωπίζουν σημαντική δυσκολία όσον αφορά στην πρόσβαση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση λόγω κόστους.	
Σουηδία	Η πρόσβαση στην εκπαίδευση συνδέεται με το νομικό καθεστώς του ασυνόδετου ανηλίκου. Το παιδί που έχει άδεια παραμονής, έχει πλήρη πρόσβαση στο σχολικό σύστημα, όπως και ένα παιδί από τη Σουηδία. Το παιδί που ζητά άσυλο έχει μεν πρόσβαση αλλά δεν είναι υποχρεωμένο να ενταχθεί και μπορεί να πάει μόνο σε δημόσια σχολεία. Το παιδί που βρίσκεται παράνομα στη χώρα δεν έχει πρόσβαση στην εκπαίδευση, ωστόσο κάποια πηγαίνουν στο σχολείο αφού τίποτα δεν εμποδίζει τον διευθυντή του σχολείου να τα δεχτεί.	Πολλά σχολεία διαθέτουν ειδικά τμήματα για τους νέους αιτούντες άσυλο.

Σύσταση αρ. 24 – ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ / Πρόσβαση στο σχολικό σύστημα του κοινού δικαίου

- ▶ Εγγύηση χωρίς όρους του δικαιώματος στην εκπαίδευση για όλους τους ασυνόδευτους ανηλίκους, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με τους ανήλικους γηγενείς.

Σύσταση αρ. 25 – ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ / Μηχανισμοί σχολικής προσαρμογής

- ▶ Πρόβλεψη ειδικών μηχανισμών σχολικής προσαρμογής επαρκούς αριθμού για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, που επιτρέπουν την εισαγωγή στο σχολικό σύστημα του κοινού δικαίου μέσω της απόκτησης των βάσεων που απαιτούνται από γλωσσικής άποψης.

2. Η πρόσβαση στην επαγγελματική εκπαίδευση

Πολλοί ασυνόδευτοι ανήλικοι άνω των 16 ετών στρέφονται προς μία επαγγελματική κατάρτιση που επιτρέπει γρήγορη πρόσβαση στην αγορά εργασίας και θεωρείται γενικά προνομιούχος τρόπος ενσωμάτωσης. Στην πράξη, αυτός ο προσανατολισμός εξηγείται επίσης από τα εμπόδια για την πρόσβαση στο σχολικό σύστημα του κοινού δικαίου. Ωστόσο, η πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση μπορεί να είναι εξίσου περίπλοκη λόγω των απαιτήσεων για την απόκτηση άδειας εργασίας, απαραίτητης για την παρακολούθηση των μαθημάτων που συμπεριλαμβάνονται γενικά σε αυτούς τους κύκλους.

Σύσταση αρ. 26 – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- ▶ Εγγύηση της πρόσβασης σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης υπό τις ίδιες συνθήκες με τους ανήλικους γηγενείς, με τη συστηματική παροχή άδειας εργασίας με ισχύ τουλάχιστον για το διάστημα των σπουδών, στην περίπτωση που το εθνικό δίκαιο απαιτεί τέτοια άδεια.

Γ. Πρόσβαση στην περίθαλψη

Η αναγκαιότητα της αναγνώρισης του δικαιώματος στην υγεία για όλους τους μετανάστες, εξαιτίας των σημαντικών επιπτώσεων που μπορεί να προσλάβει αυτή η προβληματική στο κοινωνικό σύνολο, είναι ιδιαίτερα σημαντική για τα παιδιά. Η περίθαλψη που μπορεί να προσφερθεί σε αυτούς τους εξαιρετικά ευάλωτους νέους που είναι, ως εκ τούτου, οι πλέον ευαίσθητοι σε ασθένειες ή ατυχήματα, μπορεί συχνά να συμβάλλει στην αλλαγή της πορείας της ζωής τους και των μελλοντικών τους προοπτικών.

Για αυτό τον λόγο, τα κράτη που υπέγραψαν τη Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού αναγνώρισαν «το δικαίωμα του παιδιού να απολαμβάνει τη μέγιστη δυνατή κατάσταση υγείας και να επωφελείται από τις ιατρικές υπηρεσίες και την επανεκπαίδευση»¹²⁹, ένα δικαίωμα που διευκρινίζεται στη συνέχεια από την Επιτροπή για τα δικαιώματα του παιδιού ως προς τους ασυνόδευτους ανηλίκους¹³⁰.

Η ανάλυση της εφαρμογής αυτού του δικαιώματος στις χώρες που μελετήθηκαν μαρτυρεί τις διακρίσεις ανάμεσα στους ανηλίκους με σταθερό καθεστώς (ανάληψη προστασίας και/ή απόκτηση άδειας παραμονής), οι οποίοι έχουν σχετικά εύκολη πρόσβαση στην περίθαλψη, και σε αυτούς οι οποίοι έχουν διασφαλίσει άνευ όρων μόνο την επείγουσα περίθαλψη.

¹²⁹ Σύμβαση των Η.Ε. για τα δικαιώματα του παιδιού, *op. cit.*, σημ. 47, άρθ. 24.

¹³⁰ Επιτροπή για τα δικαιώματα του παιδιού, Μεταχείριση των ασυνόδευτων παιδιών και των αποχωρισμένων παιδιών μακριά από τη χώρα καταγωγής τους, *op. cit.*, σημ. 54, §46 μέχρι 49.

Πίνακας 11 – Σύνοψη της πρόσβασης σε περίθαλψη για τους ασυνόδευτους ανήλικους

	Πρόσβαση σε επείγουσα	Πρόσβαση στο σύστημα υγείας του κοινού δικαίου
Ισπανία	Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι έχουν καθολική ιατρική κάλυψη, όποιο και αν είναι το καθεστώς τους.	
Γαλλία	Όλοι οι αλλοδαποί ανήλικοι πρέπει να έχουν πρόσβαση στην επείγουσα νοσοκομειακή περίθαλψη, όποια κι αν είναι η διοικητική τους κατάσταση.	Όλοι οι ανήλικοι θεωρείται ότι πληρούν τις προϋποθέσεις για νόμιμη παραμονή και μπορούν υπό αυτήν την έννοια να επωφεληθούν από το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Ωστόσο, η πρόσβαση στην Κοινωνική Ασφάλιση μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο ή να εμποδιστεί στην πράξη, αν ο ανήλικος δεν διαθέτει πιστοποιητικό ατομικής κατάστασης ή δεν εκπροσωπείται από νόμιμο εκπρόσωπο.
Ελλάδα	Όλοι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι μπορούν να επωφεληθούν από την επείγουσα περίθαλψη άνευ όρων.	Μόνο οι ελάχιστοι ανήλικοι που βρίσκονται σε δομές προστασίας της παιδικής ηλικίας μπορούν να επωφεληθούν δωρεάν από το εθνικό σύστημα υγείας.
Ουγγαρία	Όλοι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι μπορούν να επωφεληθούν από την επείγουσα περίθαλψη άνευ όρων.	Τα παιδιά αιτούντα άσυλο έχουν πρόσβαση στην περίθαλψη, μέσω χρηματοδότησης από το Γραφείο Μετανάστευσης και Υπηκοότητας. Οι ανήλικοι πρόσφυγες ή δικαιούχοι επικουρικής προστασίας δικαιούνται ιατρική κάλυψη από το σύστημα κοινού δικαίου. Για αυτές τις δύο κατηγορίες ανηλίκων, το περιεχόμενο των προτεινόμενων παροχών είναι το ίδιο.
Ιταλία	Όλοι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι μπορούν να επωφεληθούν από την επείγουσα περίθαλψη στο νοσοκομείο ή σε ιατρείο δίχως όρους. Έχουν επίσης πρόσβαση σε μηχανισμούς προληπτικής ιατρικής.	Όλοι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι σε νόμιμη κατάσταση που έχουν άδεια παραμονής στην επικράτεια πρέπει να είναι εγγεγραμμένοι στην εθνική Υπηρεσία υγείας και να έχουν πλήρη πρόσβαση σε όλες τις παροχές.
Ρουμανία	Όλοι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας στην ίδια βάση με τα παιδιά της Ρουμανίας.	
Μεγάλη Βρετανία	Οι ανήλικοι που δεν προστατεύονται από τις αρχές μπορούν να λαμβάνουν δωρεάν επείγουσα περίθαλψη ή περίθαλψη «άμεσης ανάγκης».	Όλοι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι για τους οποίους έχει ληφθεί μέριμνα από τις αρχές εντάσσονται στο σύστημα υγείας του κοινού δικαίου. Επωφελούνται επίσης των ειδικών παρεχόμενων υπηρεσιών από τις αρχές υποδοχής που υποχρεούνται να τους υποβάλουν τακτικά σε ιατρικές εξετάσεις και να απασχολούν ιατρικό προσωπικό ειδικά για αυτούς.
Σουηδία	Οι ανήλικοι που δεν βρίσκονται υπό την προστασία των αρχών μπορούν να επωφελούνται από την επείγουσα ιατρική βοήθεια.	Μόνο οι ανήλικοι που έχουν καταθέσει αίτηση για χορήγηση ασύλου μπορούν να έχουν πρόσβαση στο σύστημα υγείας του κοινού δικαίου. Η πρόσβαση σε αυτό για όσους έκαναν αίτηση ασύλου παλαιότερα μπορεί να εμποδιστεί εξαιτίας του ότι η ανάληψη του κόστους εξαρτάται από τις τοπικές αρχές, που δεν διασφαλίζουν τη δωρεάν περίθαλψη σε όλες τις περιπτώσεις. Επιπλέον, τα φάρμακα δεν αποζημιώνονται. Οι αιτούντες άσυλο μπορούν να επωφεληθούν από επιδοτήσεις προκειμένου να μειώσουν το κόστος.

Σύσταση αρ. 27 – ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ

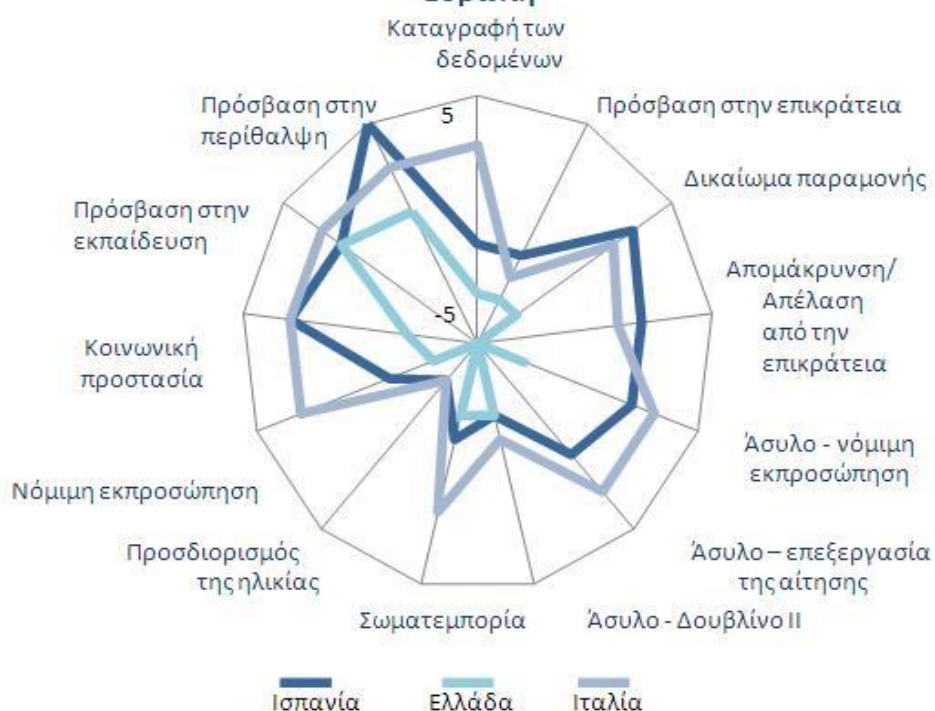
- Να διασφαλιστεί η άνευ όρων πρόσβαση στο εθνικό σύστημα υγείας, που δεν περιορίζεται στην επείγουσα περίθαλψη, σε όλους τους ασυνόδευτους ανήλικους που βρίσκονται στην επικράτεια.

Η συγκριτική μελέτη αποκαλύπτει ένα μεγάλο εύρος νομοθεσιών και πρακτικών σχετικά με την υποδοχή και την ανάληψη των ασυνόδευτων ανηλίκων. Το σύνολο των θεμάτων, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος του ασύλου, που αποτελεί ωστόσο αντικείμενο μιας διαδικασίας κοινοτικής εναρμόνισης, προσεγγίζεται διαφορετικά και μεμονωμένα σε κάθε μία από τις οκτώ χώρες.

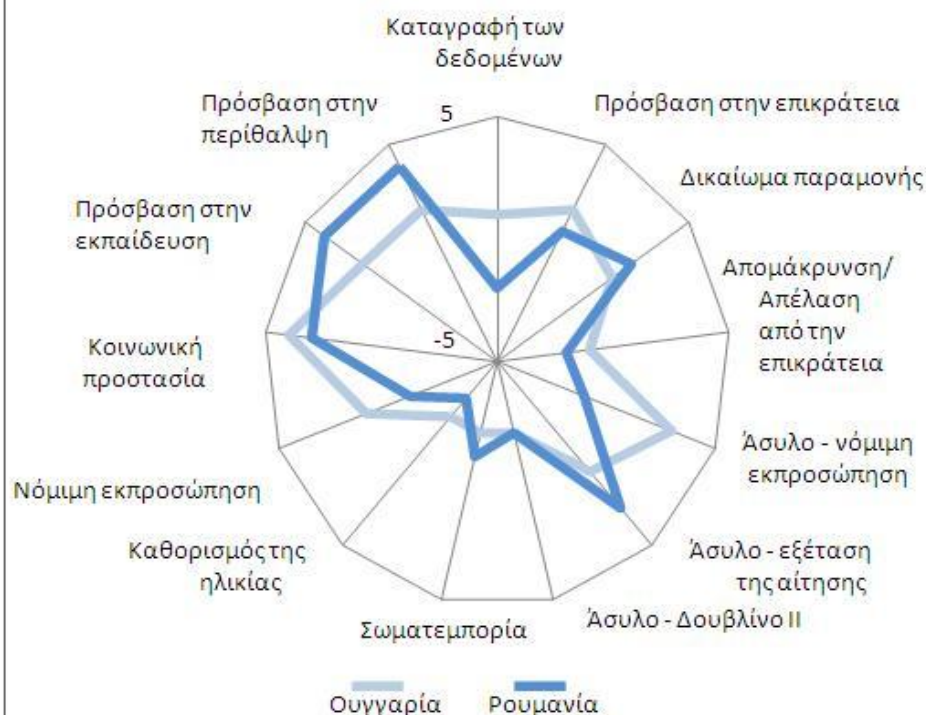
Τα γραφήματα που ακολουθούν συνδέουν τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης με ένα μοντέλο υποδοχής και υποστήριξης βασισμένο στις συστάσεις που δόθηκαν σύμφωνα με κοινοτικούς και διεθνείς κανόνες που υπήρχαν ήδη πάνω σε αυτό το ζήτημα. Αυτή η μοντελοποίηση που διαιρείται σε τρεις μεγάλες περιοχές (Νότια Ευρώπη, Ανατολική Ευρώπη, Βόρεια Ευρώπη), αποτέλεσμα μιας υποκειμενικής εκτίμησης που υλοποιήθηκε από τους εξειδικευμένους συγγραφείς αυτής της έκθεσης, επιτρέπει την αναγνώριση των σημείων βελτίωσης σε κάθε χώρα, καθώς και των αναγκών εναρμόνισης σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Οι λεπτομέρειες της υλοποίησής της απεικονίζονται στην πλήρη έκθεση¹³¹..

¹³¹ Όλη η έκθεση είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση: <http://www.france-terre-asile.org/childrenstudies>

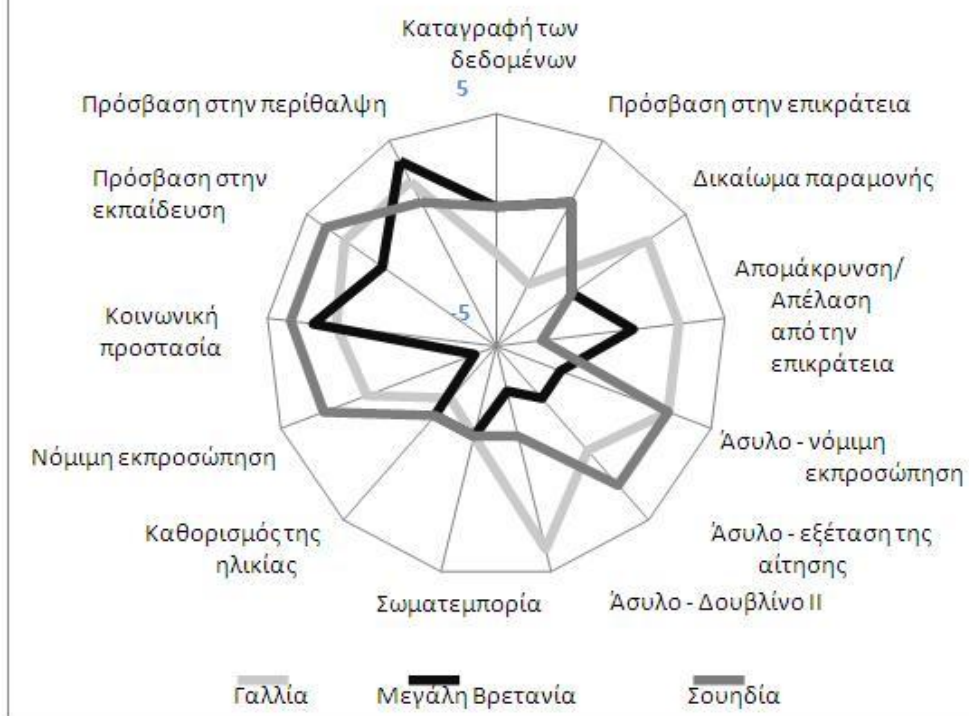
Αξιολόγηση των νομοθεσιών και των πρακτικών που αφορούν τους ασυνόδευτους ανηλίκους - Νότια Ευρώπη

Αξιολόγηση των νομοθεσιών και των πρακτικών που αφορούν τους ασυνόδευτους ανήλικους - Ανατολική Ευρώπη

Αξιολόγηση των νομοθεσιών και των πρακτικών που αφορούν τους ασυνόδευτους ανήλικους - Βόρεια και Δυτική Ευρώπη

Έτσι, είναι απαραίτητο η Ευρωπαϊκή Ένωση να θέσει σε λειτουργία ένα πλαίσιο κοινών κανόνων που θα επιτρέπει την εξέταση της συνολικής κατάστασης των ασυνόδευτων ανηλίκων που καταφθάνουν κάθε χρόνο και αποτελούν ένα τμήμα του μέλλοντος της ηπείρου.

Μόνο ένα κείμενο αυτού του είδους, βασισμένο σε ένα υψηλό πρότυπο προστασίας που λαμβάνει υπόψη τους ήδη υπάρχοντες κανόνες προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, και πιο συγκεκριμένα αυτών που αποσκοπούν στην προστασία των παιδιών, και την απόκλιση από αυτές τις αρχές που διατυπώνονται στις συστάσεις αυτής της έκθεσης, θα επιτρέψει να πραγματώσουμε τα ιδεώδη της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και της ασφάλειας που βρίσκονται στη βάση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

Παράρτημα 1 - Διεθνείς και ευρωπαϊκοί κανόνες αναφοράς

Ηνωμένα Έθνη

- Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το καθεστώς του πρόσφυγα, που υιοθετήθηκε στις 28 Ιουλίου 1951 στη Γενεύη.
<http://www2.ohchr.org/french/law/refugies.htm>
- Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, υιοθετήθηκε και τέθηκε προς υπογραφή, κύρωση και ψήφιση από τη Γενική Συνέλευση με την απόφαση 44/25 της 20ης Νοεμβρίου 1989. Τέθηκε σε ισχύ τη 2α Σεπτεμβρίου 1990.
<http://www2.ohchr.org/french/law/crc.htm>
- Πρωτόκολλο για την πρόληψη, την καταστολή και την τιμωρία της εμπορίας ανθρώπων, ειδικότερα γυναικών και παιδιών, συμπλήρωμα στη Σύμβαση κατά του οργανωμένου διασυνοριακού εγκλήματος, που υιοθετήθηκε στις 15 Νοεμβρίου 2000 στο Παλέρμο.
http://www2.ohchr.org/french/law/pdf/protocoltraffic_fr.pdf

Ευρωπαϊκή Ένωση

- Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 7 Φεβρουαρίου 1992, έκδοση της Επίσημης εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 30ης Μαρτίου 2010, C 83/13.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0013:0046:FR:PDF>
- Απόφαση του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 1997 σχετικά με τους ασυνόδετους ανηλίκους υπηκόους τρίτων χωρών
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997Y0719\(02\):FR:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997Y0719(02):FR:HTML)
- Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2000/C 364/01)
http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_fr.pdf
→ Άρθ. 24
- Κανονισμός (CE) nº 2725/2000 του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με τη δημιουργία του συστήματος «Eurodac» για τη σύγκριση των ψηφιακών αποτυπωμάτων με σκοπό την αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000R2725:FR:HTML>
- Οδηγία 2001/55/CE του Συμβουλίου της 20ης Ιουλίου 2001 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για τη χορήγηση προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισμένων ατόμων και με τα μέτρα που διασφαλίζουν ισορροπία ανάμεσα στις προσπάθειες που καταβάλλονται από τα κράτη μέλη για την υποδοχή αυτών των ατόμων και για την αντιμετώπιση των συνεπειών αυτής της υποδοχής
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0055:FR:HTML>
→ Άρθ. 2f
- Οδηγία 2003/9/CE του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0009:FR:HTML>
→ Άρθ. 2h, άρθ. 10, άρθ. 19

- Κανονισμός (CE) n° 343/2003 του Συμβουλίου της 18ης Φεβρουαρίου 2003 για θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε ένα από τα κράτη μέλη από υπήκοο τρίτης χώρας
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R0343:FR:HTML>
 → Άρθ. 2h
- Οδηγία 2004/83/CE του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν οι υπήκοοι τρίτων χωρών ή οι απάτριδες για να μπορούν να αιτούνται το καθεστώς του πρόσφυγα ή τα άτομα που, για άλλους λόγους, έχουν ανάγκη από διεθνή προστασία, και οι σχετικές με τα καθεστώτα αυτά
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0083:FR:HTML>
 → §21, άρθ. 30
- Οδηγία 2004/81/ΕΚ σχετικά με τον τίτλο παραμονής που χορηγείται στους υπηκόους τρίτων χωρών που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων ή αποτέλεσαν αντικείμενο υποστήριξης για παράνομη μετανάστευση και συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές, που υιοθετήθηκε την 29η Απριλίου 2004 και ισχύει για όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0081:FR:HTML>
 → Άρθ. 3.3, άρθ. 10
- Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2005 σχετικά με τους ελάχιστους κανόνες για τη διαδικασία χορήγησης και αφαίρεσης του καθεστώτος του πρόσφυγα στα κράτη μέλη
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:0034:FR:PDF>
 → §14, άρθ. 2h, άρθ. 2i, άρθ. 12.1, άρθ. 17, άρθ. 35.3.f,
- Οδηγία 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για τον επαναπατρισμό των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0098:0107:FR:PDF>
 → Άρθ. 10, άρθ. 17
- Σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τους ασυνόδευτους ανηλίκους (2010-2014), SEC (2010)534. 5 Μαΐου
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0213:FIN:FR:PDF>
- Συμπεράσματα του Συμβουλίου για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, 3018η συνεδρίαση του Συμβουλίου ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ και ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ. Λουξεμβούργο, 3 Ιουνίου 2010
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/fr/jha/114888.pdf

Συμβούλιο της Ευρώπης

- Σύμβαση για τη μάχη ενάντια στην εμπορία ανθρώπων, που υπογράφηκε στη Βαρσοβία στις 16 Μαΐου 2005
<http://conventions.coe.int/Treaty/fr/Treaties/Html/197.htm>
 → Άρθ. 5.5, 10, 12.7, 14.2, 163.7, 28.3 ...
- Σύσταση 1703 (2005) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία και πρόνοια για τα ασυνόδευτα παιδιά που ζητούν άσυλο
<http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/ta05/FREC1703.htm>
- Σύσταση CM/Rec (2007)9 της Επιτροπής των Υπουργών στα κράτη μέλη για τον προγραμματισμό της ζωής σε όφελος των ασυνόδευτων ανήλικων μεταναστών
http://www.coe.int/t/dg3/migration/Source/Recommendations/Recommendation%20CM%20Rec_2007_9_fr.pdf

Παράρτημα 2 – Γενική Βιβλιογραφία

Η βιβλιογραφία ανά χώρα είναι διαθέσιμη στην πλήρη έκθεση¹³²

- CHAUMOITRE, LAMTALI, BAALI, DUTOIR, BOETSCH, GAREL, PANUEL, *Εκτίμηση της ηλικίας των οστών από τον άτλαντα των Gerulich και Pyle: σύγκριση 3 σύγχρονων δειγμάτων διαφορετικής γεωγραφικής προέλευσης*, Journal de Radiologie, Τεύχος 88, Φύλλο 10, Οκτώβριος 2007.
- ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, Μεταχείριση των ασυνόδευτων παιδιών και των αποχωρισμένων παιδιών εκτός της χώρας καταγωγής τους, Γενική Παρατήρηση N°6, CRC/GC/2005/6 (2005), http://tb.ohchr.org/default.aspx?Symbol=_CRC/GC/2005/6
- ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ, Κατευθυντήριες δι-υπηρεσιακές αρχές σχετικές με τα ασυνόδευτα παιδιά, 2004, 72 σ. [http://www.icrc.org/Web/fre/sitefre0.nsf/htmlall/p1101/\\$File/ICRC_001_1011.PDF!Open](http://www.icrc.org/Web/fre/sitefre0.nsf/htmlall/p1101/$File/ICRC_001_1011.PDF!Open)
- ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ, Τοπική διάσκεψη για τη μετανάστευση των ασυνόδευτων ανηλίκων, δράση με γνώμονα το μέγιστο συμφέρον του παιδιού, Torremolinos, Μάλαγα, Ισπανία, 27-28 Οκτωβρίου 2005, 314 σ., [http://www.coe.int/t/dg3/migration/Source/MalagaRegConf/MG-R-CONF\(2005\)27_Malaga_conference_proceedings_final_fr.pdf](http://www.coe.int/t/dg3/migration/Source/MalagaRegConf/MG-R-CONF(2005)27_Malaga_conference_proceedings_final_fr.pdf)
- ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ, Προειδοποίηση κατά του επαναπατρισμού ανηλίκων σε επικίνδυνες περιοχές, 18 Ιουνίου 2010, http://assembly.coe.int/ASP/NewsManager/FMB_NewsManagerView.asp?ID=5676&L=1
- EDUCATION INTERNATIONAL, Εκπαίδευση για παιδιά πρόσφυγες και αιτούντα άσυλο στις χώρες του ΟΟΣΑ – μελέτες περιπτώσεων από Αυστραλία, Ισπανία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο, Μάρτιος 2010, 100 p., http://download.ei-ie.org/Docs/WebDepot/EIResearch_Paloma_Eng_final_med.pdf
- EUROPEAN MIGRATION NETWORK, Πολιτικές υποδοχής, επαναπατρισμού και ενσωμάτωσης, και αριθμοί ασυνόδευτων παιδιών, Μάιος 2010, 163 σ., <http://emn.sarenet.es/Downloads/download.do;jsessionid=7E751C48A6C5DDB03F386117613319E4?fileID=1020>
- EUROPEAN NETWORK OF OMBUDSPERSON FOR CHILDREN (ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΝΗΓΟΡΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ), Κρατικές υποχρεώσεις για τη μεταχείριση των ασυνόδευτων παιδιών, 28 Σεπτεμβρίου 2006, http://www.crin.org/docs/ENOC_Statement_Unaccompanied.doc
- ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε. (FRA), Η σωματεμπορία των παιδιών στην Ε. Ε. – Προκλήσεις, προοπτικές και καλές πρακτικές, Ιούλιος 2009, 192 σ., http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/Pub_Child_Trafficking_FR.pdf
- EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS (FRA), Αποχωρισμένα, αιτούντα άσυλο παιδιά σε κράτη μέλη της Ε.Ε., 30 Απριλίου 2010, 52 σ., http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/SEPAC-SUMMARY-REPORT_en.pdf
- EUROSTAT, 75000 αιτούντες άσυλο υπό καθεστώς προστασίας στην Ε. Ε. το 2008, Νοέμβριος 2009, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-09-092/EN/KS-SF-09-092-EN.PDF
- EUROSTAT, Περίπου 260000 καταγεγραμμένοι αιτούντες το 2009, Δελτίο τύπου, 4 Μαΐου 2010, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-04052010-BP/FR/3-04052010-BP-FR.PDF
- EUROSTAT, Αιτούντες άσυλο που θεωρούνται ασυνόδευτοι ανήλικοι βάσει εθνικότητας, ηλικίας και φύλου - Ετήσια στοιχεία, 2010, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>
- FRANCE TERRE D'ASILE, Η επικουρική προστασία στην Ευρώπη: ένα μωσαϊκό δικαιωμάτων, Les cahiers du social n°18, Σεπτέμβριος 2008, 80 σ.

¹³² Όλη η έκθεση είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση: <http://www.france-terre-asile.org/childrenstudies>

- FRANCE TERRE D'ASILE, ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ PAS DE CALAIS, ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΒΟΡΡΑ, Εγκαταλελειμμένοι αλλοδαποί ανήλικοι: παιδιά σε αναζήτηση προστασίας – 1η ευρωπαϊκή συνάντηση, Πέμπτη 17 Δεκεμβρίου 2009 – Σύνοψη των συζητήσεων, Μάρτιος 2010, 50 σ., <http://www.france-terre-asile.org/images/stories/mineurs-isoles-etranangers/actes-assises-mie-09-03-2010.pdf>
- GREULICH W.W., PYLE S.I., Ακτινογραφικός άτλαντας της σκελετικής ανάπτυξης του χεριού και του καρπού, Stanford University Press, 1959.
- LEWIS, LAVY, HARRISON, Καθυστέρηση στη σκελετική ωρίμανση στα παιδιά από το Μαλάουι, The journal of bones & joint surgery.
- NIDOS, Προς ένα ευρωπαϊκό δίκτυο θεσμών επιτροπείας, Φεβρουάριος 2010, 80 σ. http://www.epim.info/docs/documents/Engirapport_EN.pdf

RODRIGUEZ Caroline, Εξωτερική επικύρωση των μοντέλων εκτίμησης της ηλικίας με τη χρήση των τρίτων τραπεζιτών (δοντιών), Université Henri Poincaré Nancy 1, Διδακτορική διατριβή, 2009, σ. 19. http://www.scd.uhp-nancy.fr/docnum/SCDPHA_TD_2009_RODRIGUEZ_CAROLINE.pdf

- ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ SEPARATED CHILDREN IN EUROPE, Newsletter αρ. 33, Απρίλιος 2010, http://www.separated-children-europe-programme.org/separated_children/publications/newsletter/Newsletter_No_33.pdf
- ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ SEPARATED CHILDREN IN EUROPE, Newsletter αρ.32, Νοέμβριος 2009, http://www.separated-children-europe-programme.org/separated_children/publications/newsletter/Newsletter_No_32.pdf
- ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ SEPARATED CHILDREN IN EUROPE, Newsletter αρ. 31, Μάιος 2009, http://www.separated-children-europe-programme.org/separated_children/publications/newsletter/Newsletter_No_31.pdf
- ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ SEPARATED CHILDREN IN EUROPE, Newsletter αρ. 30, Ιούλιος 2008, http://www.separated-children-europe-programme.org/separated_children/publications/newsletter/Newsletter_No_30.pdf
- ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ SEPARATED CHILDREN IN EUROPE, Δήλωση καλής πρακτικής – 4η αναθεωρημένη έκδοση, Μάρτιος 2010, 80 σ., http://www.separated-children-europe-programme.org/separated_children/good_practice/SGP_2009_final_approved_for_print.pdf
- UNHCR, «Παιδιά: Κατευθυντήριες Οδηγίες για την προστασία και τη φροντίδα τους», Γενεύη 1994, 184 π., <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/3ae6b3470.pdf>
- UNHCR, «Κατευθυντήριες Οδηγίες για Πολιτικές και Διαδικασίες μεταχείρισης ασυνόδευτων παιδιών αιτούντων άσυλο», Φεβρουάριος 1997, 21 σ., <http://www.unhcr.org/3d4f91cf4.pdf>
- UNHCR, «Κατευθυντήριες αρχές σχετικά με τον προσδιορισμό του μέγιστου συμφέροντος του παιδιού», Μάιος 2008, <http://www.unhcr.fr/4b151b9f2d.pdf>
- UNHCR, Τα δέντρα κινούνται μόνο στη φορά του ανέμου – μελέτη για τα ασυνόδευτα παιδιά από το Αφγανιστάν στην Ευρώπη, Ιούνιος 2010, 49 σ., <http://www.unhcr.org/4c1229669.html>
- UNICEF, Παιδιά εν κινήσει, Έκθεση για τα παιδιά αφγανικής καταγωγής που μετακινούνται προς τις Δυτικές Χώρες, Kerry BOLAND, Φεβρουάριος 2010, 70 σ. http://www.unicef.org/infobycountry/files/Book_children_on_the_move.pdf
- ZERMATTEN J., Το μέγιστο συμφέρον του παιδιού, Διεθνές Ινστιτούτο για τα δικαιώματα του παιδιού, 2005, 43 σ. - http://www.dei-france.org/lettres_divers/2009/interet_superieur_enfant.pdf

France terre d'asile

Οδός Marc Seguin 24 - 75018 ΠΑΡΙΣΙ – Γαλλία

Τηλ.: +33 (0)1 53 04 39 99 / Φαξ: +33 (0) 1 53 04 02 40

<http://www.france-terre-asile.org>

Έργο που συγχρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Θεμελιώδη Δικαιώματα και Ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης

